

Innhold

Forord.....	3
Bård Uri Jensen og Guri Bordal Steien: Intonasjonstrekk i flerspråklige taleres idiolekter i to post-S1-språk	5
Nina Schjetne: Grammatiske trekk og leksikalske valg i narrativer skrevet av internasjonalt adopterte barn på 5. trinn	30
Inger Martine Mosfjeld: Startalder og andrespråkstilegnelse av finittet	65
Ann-Kristin Helland Gujord: Eit empirisk tilskot til utforskinga av finitt-heit- og tempusdistinksjonar i norsk som andrespråk	88
Bidragssysteme.....	117

Forord

I årets siste nummer av *NOA. Norsk som andrespråk* har redaksjonen gleden av å presentere fire artikler som til sammen dekker fonologiske, leksikalske og/eller morfosyntaktiske aspekter ved språkbruken og språkutviklingen hos barn eller voksne med norsk som andrespråk.

I artikkelen *Intonasjonstrekk i flerspråklige taleres idiolekter i to post-S1-språk* undersøker Bård Uri Jensen og Guri Bordal Steien intonasjonstrekk i spontan tale på fransk og norsk hos ti flerspråklige kongolesere. Verken norsk eller fransk er førstespråk for noen av talerne, og språkene er også tilegnet på helt ulike tidspunkter i livet. Et sentralt spørsmål som utforskes, er om de undersøkte trekkene fremtrer uavhengig av hvilke språk som tales, eller om det er mulig å spore språkspesifikke trekk i intonasjonen. Analysene av de tre variablene som blir undersøkt, viser høy grad av konsistens mellom norsk og fransk med unntak av grunntonen, som generelt er høyere i den norske talen.

Artikkelen *Grammatiske trekk og leksikalske valg i narrativer skrevet av internasjonalt adopterte barn på 5. trinn på barneskolen* setter fokus på en gruppe språkbrukere som det har vært forsket lite på fra et språkvitenskapelig perspektiv. Nina Schjetne sammenlikner skriftlige fortellinger skrevet på 5. trinn av 52 barn adopterte fra utlandet med tekster skrevet av 52 ikke-adopterte barn på samme trinn. Schjetne finner at barna som har lært norsk fra fødselen, har et større og mer presist ordforråd og skriver et mer grammatisk korrekt norsk enn de internasjonalt adopterte barna. Barna i adopsjonsutvalget har blitt adoptert til Norge i ulike aldre, og det er tendens til at tidlig ankomne har noe mindre vansker med deler av norsk grammatikk og ordforråd sammenlignet med de sent ankomne, selv om også de tidlig ankomne skiller seg fra de norskfødte barna.

I artikkelen *Startalder og andrespråkstilegnelse av finitthet* presenterer Inger Martine Mosfjeld en undersøkelse av et søskenpars tilegnelse av finittemorfologi og V2-regelen i norsk over en periode på fire måneder (to målepunkt). Søskenparet er henholdsvis syv og elleve år, og basert på teori som antar at skillet mellom andrespråkstilegnelse hos barn og andrespråks-

4 Forord

tilegnelse hos voksne går ved syv års alder, stiller Mosfjeld spørsmålet om det finnes forskjeller i søsknenes tilegnelse av finittmorfologi og V2 som skyldes deres ulike startalder. Mosfjeld finner både likheter og forskjeller i søskenparets grammatikalitetsbedømminger av korrekt og ukorrekt finittmorfologi og verbplassering både i kontekster med hjelpeverb og hovedverb. Hun konkluderer likevel med at studien gir tentative indikasjoner på at startalderen har betydning for tilegnelsen av ulike domener innenfor grammatikken.

I artikkelen *Eit empirisk tilskot til utforskinga av finittheit- og tempusdistinksjonar i norsk som andrespråk* tar Ann-Kristin Helland Gujord utgangspunkt i hypoteser og tanker om finittkategoriens posisjon i norsk språk og andrespråkstilegnelse av norsk, og tidligere undersøkelser som viser at finittmarkering på verb er en større utfordring for norskinnlærere enn tempusmarkering på verb, og at førstespråket spiller inn. Basert på analyser av verbbruken i 246 tekster fra ASK-korpuset, skrevet av vietnamsiske, albanske og somaliske norskinnlærere, finner ikke Gujord grunnlag for å hevde at finittdistinksjonen er vanskeligere å tilegne seg enn tempusdistinksjonen. Analysene tyder derimot på en effekt av førstespråksbakgrunn. Finittmarkering på verb er vanskeligere når innlæreren har et førstespråk uten konsekvent morfologisk markert finittthet.

God lesning!

Intonasjonstrekk i flerspråklige taleres idiolekter i to post-S1-språk

Bård Uri Jensen ^{a,b} og Guri Bordal Steien ^{a,b}

^aHøgskolen i Innlandet ^bMultiLing, Universitetet i Oslo

Sammendrag

I denne studien undersøker vi intonasjonstrekk ved to av språkene til ti flerspråklige kongolesere i Norge. Språkene vi ser på, er norsk og fransk, begge språk talerne har lært etter å ha lært andre språk. Vi har analysert tre intonasjonsvariabler i et korpus med spontan tale på begge språk: gjennomsnittlig grunntonehøyde, grunntonevariasjon og yringsdeklinasjon. Analysene viser 1) svært sterk idiolektal konsistens mellom fransk og norsk når det gjelder *gjennomsnittlig grunntonehøyde*, men grunntonen er generelt litt høyere i de norske yringene, 2) svært sterk idiolektal konsistens mellom fransk og norsk når det gjelder *variasjon i grunntonehøyde*, og det er ingen systematiske forskjeller i variasjonen mellom de to språkene, 3) og 9 av 10 talere bruker *deklinasjon* i noen yringer i både fransk og norsk, og det er ingen systematiske forskjeller i antall yringer med deklinasjon mellom de to språkene. Disse funnene tyder på at disse trekkene ved den fonetiske implementeringen av yringsintonasjon er konsistent i en og samme idiolekt og ikke språk-spesifikk.

Nøkkelord: *flerspråklighet; intonasjon; post-S1-språk; tverrspråklig påvirkning*

Introduksjon

I hvilken grad flerspråklige talere har spesifikk kunnskap og spesifikke bruksmønstre for hvert av språkene i sine repertoar, og i hvilken grad kunnskap og bruksmønstre overføres fra et språk til et annet, er temaer som alltid

har stått sentralt i andrespråksforskningen. Det er tidligere påpekt at prosodi er et av de feltene der vi vet minst om interaksjonen mellom flerspråklige individs ulike språk (f.eks. Jarvis og Pavlenko 2008). Hva angår andrespråksforskning i Norge, har prosodi fått noe oppmerksomhet de siste årene (Hognestad 2017, Steien 2014, Steien og van Dommelen 2016, van Dommelen og Husby 2009), men samlet sett foreligger det få empiriske undersøkelser. Det har også vært en tendens til at prosodi prioriteres lavt i andrespråksundervisningen, og/eller at undervisningsmetodene er lite adekvate (Gut mfl. 2007). Samtidig er det liten tvil om at prosodisk kunnskap er viktig ikke bare for å kunne gjøre seg forstått på et målspråk, men også for å kunne forhandle frem en identitet som en legitim språkbruker. Økt kunnskap om hvordan flerspråklige talere bruker prosodi i sine ulike språk, er en forutsetning for å kunne utvikle didaktikken på feltet, og vårt overordnede mål er å bidra med slik kunnskap. I denne artikkelen presenterer vi en studie av spontan tale produsert i to av språkene til ti flerspråklige kongolesere i Norge: fransk som de lærte på skolen som barn, og norsk som de har lært i voksenalder. Vi analyserer tre fonetiske intonasjonsvariabler: gjennomsnittlig grunntonehøyde, grunntonevariasjon og ytringsdeklinasjon (gradvis fall i grunntonen gjennom ytringen). Fokuset vårt er på hvorvidt vi finner de samme intonasjonstrekkene i begge språkene, eller språkspesifikke mønster.

Talene i denne studien er både simultant og sekvensielt flerspråklige. De har altså en litt annen språkbakgrunn enn de fleste talerne andrespråksforskningen har beskjeftiget seg med. Typisk har man sett på produksjonen til talere som har et klart definert førstespråk, det vil si et språk de har lært først og behersker best, og fokusert på hvordan kunnskap og bruksmønster fra dette språket overføres til et andrespråk. Senere studier har lagt vekt på at tverrspråklig påvirkning i prinsippet kan skje mellom alle språkene i et flerspråklig repertoar (Jarvis og Pavlenko 2008). Dette gjelder særlig talere som har vokst opp i flerspråklige kontekster hvor konstant veksling mellom flere språk er den daglige kommunikasjonsformen, slik det er tilfelle for eksempel mange steder i Afrika. Hvordan denne typen talere anvender kunnskap og bruksmønster fra de ulike språkene når de lærer et nytt språk, er lite forsket på, til tross for at mange migranter i Europa nettopp har en slik språkbakgrunn.

Bakgrunn

Vi vet svært lite om hvilke faktorer som påvirker hvordan prosodiske trekk ved flerspråkliges idiolekter i ulike språk formes. Det er kjent at fonologisk

tverrspråklig påvirkning er et frekvent trekk ved S2-tale (se f.eks. Hammarberg 1997), og noen mener at prosodi er det aspektet hvor påvirkning fra S1 er mest vedvarende i et S2 (Mackey 2000, Mennen 2014). Det finnes derimot ingen modell som forutsier hvilke faktorer som fører til prosodisk tverrspråklig påvirkning eller hvilken rolle typologiske forskjeller og ulikheter spiller i innlæringen av S2-prosodi (Gut 2010, Mennen 2014). Videre har de fleste eksisterende studiene av S2-fonologi konsentrert seg om påvirkning fra S1 til S2, og i den grad flerspråklige talere har deltatt i studier av S2-prosodi, har mulig påvirkning fra andre språk enn S1 ikke alltid blitt tatt høyde for (se Steien og van Dommelen 2016 for en litteraturogngang). De siste årene har imidlertid tredjespråksinnlæring blitt etablert som et eget forskningsfelt, og det anerkjennes oftere at flere enn ett språk kan være kilden til tverrspråklig påvirkning hos flerspråklige talere (jf. De Angelis og Dewaele 2011, Cenoz, Hufeisen og Jessner 2001), men det foreligger få studier av prosodi i dette perspektivet. Studier som tar for seg andre aspekter ved S2-prosodi enn tverrspråklig påvirkning, er også få, og individuelle strategier og idiolektale trekk er sjelden blitt diskutert.

Toneangivende studier innen feltet S2-prosodi har vist at det er viktig å skille mellom den fonologiske og fonetiske komponenten av talerens produksjon (Mennen 2007 og 2014). En taler kan for eksempel ha integrert viktige deler av det fonologiske systemet (f.eks. plassering av høye toner i en ytring) uten at den fonetiske implementeringen (f.eks. variasjoner i tonehøyden) av disse tilsvarer målspråksnormen. Tidligere studier av prosodiske trekk hos talerne i denne studien har vist at de har ulike fonologiske systemer på fransk og norsk for distribusjon av toner på frasenivå. De produserer forventede norske aksenter i en vesentlig overvekt av aksentfraser i spontan tale (Steien og van Dommelen 2016), mens de på fransk produserer aksentfraser med et tonemønster som ligner det standardfranske, det vil si med kun én høy tone som realiseres på siste stavelse av et leksikalsk ord (Steien og Hansen 2014). Det ble derimot ikke funnet noen gruppeforskjeller mellom lingala- og swahilitalerne. Dette betyr selvsagt ikke at vi ikke vil kunne finne tverrspråklige påvirkninger i andre nivåer av talernes prosodi. I denne studien går vi videre og ser på fonetiske trekk ved talerens produksjon i de to språkene.

Data

I dette kapittelet beskriver vi talernes språkbakgrunn, hvordan vi har samlet inn datamaterialet, hvordan vi har klargjort rådataene for de akustiske ana-

lysene av intonasjon, samt hvilke kriterier vi har brukt for å velge ut de ytringene vi har analysert.

Talere

Talerne i denne studien vokste alle opp i Den demokratiske republikken Kongo og kom til Norge som FN-flyktninger på begynnelsen av 2000-tallet. Alle var flerspråklige da de kom; det vil si at de kunne minst ett kongolesisk nasjonalt språk (lingala eller swahili), fransk som er det offisielle språket i Kongo, og ett eller flere mindre, kongolesiske språk. Alle hadde hatt engelsk som skolefag, men de fleste hadde brukt det lite i reell kommunikasjon.

I stedet for å benytte mer tradisjonelle termer som andrespråk (S2) eller tredjespråk (S3) har vi valgt å bruke termen *post-S1-språk* når vi refererer til den statusen fransk og norsk har i talernes repertoarer. Bakgrunnen for dette valget er nettopp en anerkjennelse av kompleksiteten i de språklige repertoarene deres. Termen post-S1 refererer både til innlæringsrekkefølge og ferdighetsnivå. Det dreier seg om språk som er innlært etter ett eller flere andre språk, og/eller som talerne oppfatter som svakere i de fleste domener enn ett eller flere av de andre språkene i repertoarene sine. Den sier ikke noe ytterligere om kompetansen talerne har i de ulike språkene, ei heller om hvilket nummer de kommer i rekken av innlærte språk. Det som er viktig her, er at ingen av språkene vi ser på, kan klassifiseres som et S1; alle talerne lærte andre språk før de lærte de aktuelle språkene, og de hadde derfor lingvistisk kunnskap fra før.

Talerne ble rekruttert til dette prosjektet gjennom *Facebook*-grupper og kontakter i det kongolesiske miljøet i Norge. Et mål i rekrutteringsprosessen var å få deltakere fra byer i både Vest- og Øst-Kongo. Språklig kjennetegnes byene i Øst-Kongo av at swahili er det språket som brukes mest i dagligtale, og som kan antas å være det dominante språket til talere som vokser opp der. I Vest-Kongo, særlig i hovedstaden Kinshasa, har lingala den samme funksjonen. Selv om talerne er såpass flerspråklige at kildene til tverspråklig påvirkning kan være mangfoldige, vil det faktum at talerne har delvis ulik språkbakgrunn, kunne reflekteres i fransken og norsken deres. Det var derfor viktig for undersøkelsen å rekruttere like mange deltakere fra Vest-Kongo og Øst-Kongo.

Opplysningene om talernes språkbiografier som er presentert i tabell 1, er basert på samtaler mellom talerne og en av forfatterne av denne artikkelen. Innlæringsrekkefølge og selvrapportert ferdighetsnivå er basert på de opplysningene som kommer frem i samtalene.

Tabell 1: Talernes språkbakgrunn. Kodene symboliserer det kongolesiske *lingua franca* i regionen der taleren vokste opp (L=lingala, S=swahili), alder og kjønn (F=kvinne, M=mann).

Taler	Tilegnelsesalder		Opphold i Norge (år)	Språk (gitt rekkefølge = tilegnelsesrekkefølge)
	Fransk	Norsk		
L33F	6	27	6	lingala, ekonda, fransk, engelsk, norsk
L45F	6	32	13	lingala, tshiluba, fransk, engelsk, norsk
L50F	6	37	13	lingala, tshiluba, fransk, engelsk, norsk
L53M	6	40	13	lingala, tshiluba, kishelele, fransk, engelsk, norsk
L55M	0	52	13	lingala, fransk, tshiluba, engelsk, norsk
S32F	0	26	6	swahili, fransk, mashi, lingala, engelsk, norsk
S43F	6	30	13	swahili, mashi, kirwanda, kinyarwanda, fransk, lingala, engelsk, norsk
S33M	12	25	8	swahili, kinyindu, fransk, lingala, engelsk, norsk
S36M	10	25	11	swahili, mashi, fransk, lingala, luganda, engelsk, norsk
S53M	6	46	7	swahili, taabwa, fransk, engelsk, bemba, norsk

Siden kolonitiden har det i Afrika utviklet seg regionale varieteter av fransk, og talernes målspråksnorm når de tilegnet seg fransk, har derfor ikke vært standard parisisk fransk (Faïk 1979). Når det gjelder deres norske målspråksnorm, er det slik at alle talerne bor på sentrale deler av Østlandet, altså i områder der det snakkes lavtonedialekter.

Datainnsamling

De fleste studier av intonasjon i et andrespråksperspektiv baserer seg på eksperimentelle data, det vil si at opptakene skjer i en kontekst som er tilrettelagt for å få frem de språklige fenomenene forskerne ønsker å studere (for eksempel So og Best 2010). I denne studien har vi derimot valgt å studere spontan tale. Spontan tale som studieobjekt har den fordel at den reflekterer hvordan talere bruker intonasjon i en kontekst der de konsentrerer seg om å utføre talehandlinger i motsetning til å svare på en gitt språklig oppgave. Videre ligger det en sosiolingvistisk begrunnelse bak valget av datatype. Både fransk og norsk er språk talerne i alle fall delvis har lært i en undervisningssituasjon, og i en testsituasjon kan språklig usikkerhet virke forstyrrende på dataene. En siste årsak til valget av spontan tale som studieobjekt er at utarbeidelsen av en eksperimentell protokoll krever en klar hypotese. Som nevnt over har vi ikke nok bakgrunnskunnskap om prosodi og tilegnelse av post-S1 til å kunne motivere konkrete hypoteser. På bakgrunn av disse tre momentene har vi valgt å studere hva talerne gjør i en relativt naturlig situasjon.

Samtalene ble tatt opp under et besøk hjemme hos hver deltaker. Hver taler deltok i to samtaler, en på norsk og en på fransk, som foregikk etter hverandre under samme besøk. Et viktig poeng i datainnsamlingen var å

skape en kontekst som, i den grad det er mulig, trigger et enspråklig modus (Grosjean 2011). Nærmere bestemt var målet å sette talerne i en kommunikasjonskontekst der kodeveksling ikke var naturlig, men hvor de kun brukte de ressursene i de språklige repertoarene sine som er knyttet til fransk eller til norsk. Derfor ble samtalen gjort av to ulike forskningsassistenter som hver delte bare ett av språkene i talernes repertoar. Den franske forskningsassistenten var oppvokst i Paris og var i tiden da opptakene ble tatt, utvekslingsstudent ved Universitetet i Oslo. Hennes språk kan karakteriseres som standard fransk, og det er dermed ulikt den fransk talerne var eksponert for i Kongo. Dette kan selvsagt ha hatt en effekt på talernes språk, som for eksempel akkomodasjon mot en mer standardnær fransk. Samtidig er dette en type fransk de er eksponert for blant annet via media, og akkomodasjonen vil dermed ikke være mot en norm som ikke allerede er en del av deres reseptive repertoar. Den norske assistenten snakker østnorsk og representerer i så måte den målspråksnormen talerne vanligvis utsettes for. Begge forskningsassistentene kunne dessuten engelsk, men dette var et svakere språk for alle parter og dermed et mindre naturlig språk å kodeveksle til.

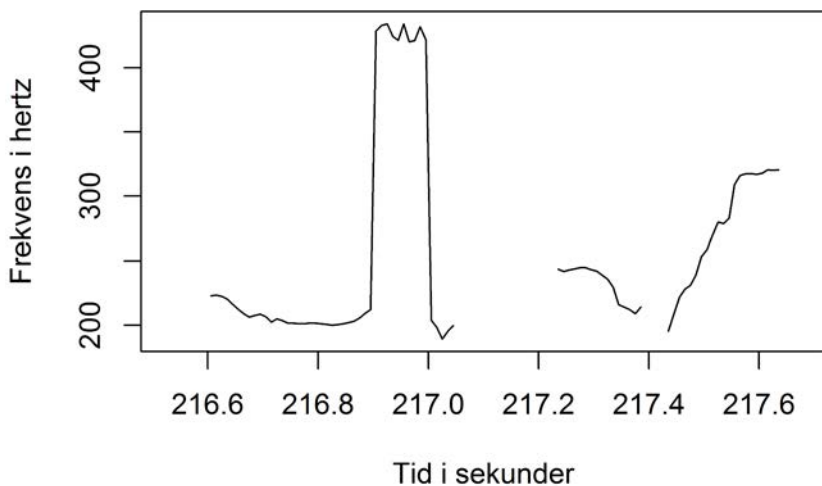
Assistentene var instruerte til å få talerne til å fortelle om temaer som hvordan det var å komme til Norge, forskjeller mellom Norge og Kongo og om livet sitt hjemme i Kongo. Videre ble assistentene bedt om å endre tema hvis talerne virket lite interessert i det, og å ikke avbryte om talerne begynte å snakke om noe som opptok dem. De ble også bedt om, så langt som mulig, å unngå en asymmetrisk intervjuform, men heller prøve å få samtalen så symmetrisk så mulig, blant annet ved å fortelle litt om seg selv og komme med egne anekdoter om relaterte temaer.

Klargjøring av rådata

Hver samtale hadde en total lengde på mellom tjue minutter og en halv time. For denne studien valgte vi ut utdrag på ca. fem minutter fra hver samtale. Tidligere studier har vist at fem minutters tale er nok til å finne prosodiske tendenser, samtidig som det er praktisk overkommelig gitt den arbeidsmengden transkripsjon og analyse av prosodiske trekk i spontan tale representerer (Bordal 2012). De fem minuttene ble valgt ut på grunnlag av følgende egenskaper: i) talerne snakker sammenhengende, med lite avbrudd eller overlapp fra forskningsassistent, ii) god stemmekvalitet, og iii) den akustiske kvaliteten på opptaket er tilfredsstillende for å gjøre akustiske målinger.

Lydfilene ble så importert til Praat, og opptakene ble ortografisk transkribert. Vi målte grunntonefrekvens for hver 10 ms av de aktuelle ytringene

med Praat (se nedenfor). Siden samtalene ble gjort hjemme hos talerne, er ikke den akustiske kvaliteten på opptakene optimal. Bakgrunnsstøy påvirket i noen tilfeller grunntonefrekvensen. Dessuten resulterte grunntonemålingene gjort av Praat i noen tilfeller i oktavhopp. Grunntonedataene ble derfor manuelt justert; det vi si at vi fjernet støy og andre akustiske forstyrrelser og korrigerste oktavhopp (se figur 1).

Figur 1: Eksempel på en del av en ytring (“for å prøve”) der Praats feiltolkning av grunntonefrekvensen har resultert i et oktavhopp som måtte korrigeres manuelt. [L45F, 20]¹

Avgrensning av ytringer

Som nevnt over er vi i denne studien interessert i ytringsintonasjon. Den grunnleggende analyseenheten vår er følgelig *ytringen*, som vi definerer som en pragmatisk selvstendig enhet. I dette delkapitlet beskriver vi en praktisk tilnærming til avgrensning av ytringer i talestrømmen basert på definisjonen, der formålet er å plukke ut et antall ytringer for analyse og ikke nødvendigvis å påvise alle ytringer i utdraget. Fremgangsmåten vår for å velge ut ytringer for analyse er utarbeidet med utgangspunkt i at studien er utforskende, det vil si at vi ikke har klare hypoteser om hvilke faktorer som bestemmer talernes ytringsintonasjon (f.eks. hvilket forhold det er mellom intonasjon og pragmatikk). For å unngå sirkularitet benyttet vi ikke grunntonen som kriterium for utvelgelsen. Utvelgelsen ble i stedet gjort på grunnlag av *pauser* samt *syntaktiske* og *pragmatiske* kriterier. Vi

tok også hensyn til at datamaterialet vårt er spontan tale som er preget av både talemåls- og mellomspråkssyntaks. Det første vi gjorde, var å identifisere *interpausale enheter*, altså sekvenser som er avgrenset av pause på hver side. Imidlertid er ikke karakteristikken av ytringen som en interpausal enhet helt enkel å forholde seg til i praksis, for svært mange segmenter som etter syntaktiske, semantiske og pragmatiske kriterier ville anses som sammenhengende ytringer, inkluderer pauser. For å unngå å måtte utelukke svært mange potensielle ytringer fra analysen aksepterte vi derfor også segmenter som inkluderer pauser. De stedene vi inkluderte segmenter med en pause, brukte vi *syntaktiske* kriterier for å avgrense hvilke elementer vi tok med.

Den syntaktiske enheten vi bygger på, er t-enheten, definert som én og akkurat én helsetning inkludert alle leddsetninger og eventuelle infinitte konstruksjoner som er knyttet til den (Hunt 1965:20–21). Vi tok utgangspunkt i at en prototypisk ytring består av én og akkurat én t-enhet, og utelukket derfor segmenter med mer enn 1 t-enhet (se eksempel i 1).

- 1) *men så begynt å få vondt i skuldrene jeg tvingte meg å fire år det klarte jeg ikke [L45F, (82.57)]*

Vi utelukket dessuten ytringer som er formet som spørsmål eller inneholder en imperativ som finitt verbal.

Derimot inkluderte vi segmenter som vi tolket som semantisk og pragmatisk selvstendige enheter, selv om de ikke inneholder fullstendige t-enheter, men består for eksempel av leddsetninger uten overordnet helsetning, infinitte eller subjektsløse konstruksjoner eller utbygde substantiv- eller preposisjonsfraser. Segmenter med avbrutt syntaks ble ikke inkludert i materialet. Vurdering av hva som er en avbrytelse, ble som ellers gjort uten vurdering av intonasjonen, men på rent syntaktisk grunnlag. Eksempelene under illustrerer prosedyren, der 2) er et eksempel på en ytring som består utelukkende av en leddsetning, 3) er en preposisjonsfrase som fungerer som en pragmatisk selvstendig enhet i sammenhengen, mens vi har vurdert 4) som et syntaktisk avbrudd og ikke tatt segmentet med i analysen.

- 2) *uten at jeg vite det [L45F, 19]*
 3) *og etter to hundre timer norskopplæring i [by] [L53M, 20]*
 4) *jeg vet da det er mannen min som er veldig [L50F, (304.86)]*

Vi tok også høyde for at t-enheten i spontan tale kan være ukomplett på andre måter og likevel fungere som en ytring, så lenge den er en pragmatisk

selvstendig enhet og ikke er avbrutt. Både talemålssyntaks, utføringsfeil og mellomspråkssyntaks kan være årsaken til avvik fra den skriftspråklige normen, uten at vi har gått inn for å skille systematisk mellom disse. Eksempel 5) ble inkludert i utvalget til tross for manglende obligatorisk adverbial.

5) *det er noen som har bodd lenge som vet ikke hvordan [by] ser ut*
[L50F, 19]

I tillegg til disse mer prinsipielle kriteriene benyttet vi noen mer praktiske kriterier knyttet til formålet med analysen. Analyse av ytringsintonasjon forutsetter ytringer av en viss lengde, og de som ble inkludert i materialet, inneholder enten minst 3 syntaktiske ledd eller minst 3 leksikalske ord; dessuten består de av minst 4 stavelser. Eksempel 6) viser et eksempel på en minimal ytring med 3 syntaktiske ledd og 4 stavelser.

6) *noen kan slå* [L33F, 4]

Eksemplet i 7) er et eksempel på et segment som inneholder pause, men som vi anser som 1 ytring ut fra syntaktiske kriterier.

7) *som jeg skal [0.46] leve med det da* [L45F, 5]

Del 2 er en klar syntaktisk utfylling av del 1, og ingen av de to delene kan sies å fungere som pragmatisk selvstendige enheter. Men samspillet mellom det prosodiske hovedkriteriet – interpausale enheter som også kan inneholde pauser – og syntaktiske kriterier som aksepterer talemåls- og mellomspråkspreget syntaks med avvik fra skriftsspråksnormen for målspråket, gjør at settet av kriterier ovenfor ikke danner noe entydig system, og vi er nødt til å bruke en viss grad av skjønn i avgrensningen av ytringer. Ytringen i 8) er et typisk eksempel:

8) *mens jeg var sykemeldt [0.50] dem ringte meg hjemme og kalle meg på møte* [L45F, (168.93), 17]

Både segmentet før pausen og segmentet etter pausen kan fungere som pragmatisk selvstendige enheter, og 8) kunne dermed segmenteres som 2 ytringer i materialet. Samtidig kan hele segmentet uten tvil anses som 1 ytring, der den første delen er et frontalstilt tidsadverbial til helsetningen i del 2. Manglende inversjon i den resulterende helheten må regnes som mel-

lomspråkssyntaks og kan ikke brukes som kriterium for å utelukke hele sekvensen som 1 ytring.

Det er en forutsetning for analysene både at kvaliteten på opptaket og på grunntonen i talen er tilstrekkelig, og at talerens tale ikke overlapper for mye med forskningsassistentens tale. Flere segmenter er utelukket fra materialet på slikt grunnlag.

Den praktiske prosedyren for segmentering av *norske* ytringer gikk for seg slik:

1. Vi markerte alle pauser. (Dette ble gjort av forfatter 2.)
2. De to forfatterne segmenterte hver for seg utdragene i ytringer etter kriteriene over, der noen interpausale segmenter ble slått sammen igjen.
3. Vi fjernet segmenter med sviktende akustisk kvalitet.
4. Til slutt plukket vi ut de 20 *første* segmentene begge forfatterne var enige om.

Vi diskuterte oss altså ikke fram til enighet, men inkluderte bare slike segmenter som vi begge uavhengig av hverandre mente tilfredsstilte både det interpausale kriteriet, de syntaktiske kriteriene og det semantisk-pragmatiske kriteriet. Dette resulterer dermed ikke i noe tilfeldig utvalg av segmenter, men en samling av segmenter som vi er ganske sikre på tilfredsstillende de relevante kriteriene. Antall akseptable ytringer varierte fra taler til taler, men hver transkriberte samtale inneholdt minst 20 ytringer som tilfredsstilte kriteriene.

Deretter segmenterte vi de *franske* ytringene med en tilpasset prosedyre, der forfatter 2 først segmenterte utdragene i ytringer etter tilsvarende kriterier som for norsk. Forfatter 2 oversatte og forklarte de enkelte ytringene, og forfatter 1 godkjente eller underkjente segmenteringen inntil vi hadde 20 godkjente ytringer fra hver samtale.

For å oppsummere kan vi si at alle de inkluderte analyseenheter, som vi altså i det følgende refererer til som ytringer, har følgende egenskaper: i) de fungerer som pragmatisk selvstendige enheter mellom pauser, ii) de inneholder ikke mer enn én t-enhet, iii) de inneholder ikke syntaktiske avbrytelser, iv) de inneholder minimum tre syntaktiske ledd eller tre leksikalske ord, v) de inneholder minimum fire stavelser.

Samlet sett består korpuset vi har studert, av 20 ytringer per språk per taler, det vil si til sammen 40 ytringer per taler, 200 ytringer produsert i hvert språk og 400 ytringer totalt.

Metode

Statistiske analyser

Siden prosodi i et flerspråklig perspektiv er lite utforsket, har vi fulgt en induktiv tilnærming til materialet. Mens vi jobber ut fra en overordnet hypotese om at vi vil finne tversspråklig påvirkning, dvs. trekk som kan spores tilbake til de andre språkene i talernes repertoar, har vi ikke formulert noen klare hypoteser om hvilke trekk dette gjelder, eller hvilke språk slike påvirkninger vil komme fra. I denne studien undersøker vi de følgende intonasjonsvariablene i fransk og norsk hos talerne: *gjennomsnittlig grunn-tonehøyde*, *gjennomsnittlig grunntonevariasjon i ytringer* og *ytringsdeklinasjon*. Valget av variabler er først og fremst basert på at dette er trekk som kan studeres uavhengig av andre aspekter ved talernes prosodiske system.

Som et mål for idiolektal konsistens mellom de to språkene i hver av de tre variablene brukte vi Pearsons korrelasjonskoeffisient (R). Verdier for R varierer mellom 0 og 1, der høyere verdier representerer sterkere sammenheng. Et viktig premiss for Pearsons korrelasjonstest er at begge utvalgene er normalfordelte; vi har ikke vurdert de aktuelle distribusjonenes normalitet. Det betyr at eventuelle utliggere i utvalgene kan ha påvirket verdien av den aktuelle korrelasjonskoeffisienten. Pearsons R er uansett nyttig som en indikasjon på styrken i sammenhengen, selv om den nøyaktige verdien må tolkes med forsiktighet. Som verktøy for å beregne styrken i ytringsdeklinasjon har vi derimot brukt Spearmans korrelasjonskoeffisient (R_s), som er rangeringsbasert og ikke-parametrisk. Bakgrunnen for dette er at vi i disse beregningene er mer interessert i *rangeringen* av konturtoppene i ytringen enn i hvor store forskjellene mellom dem er.

For å evaluere systematiske forskjeller mellom de to språkene i hver av de tre variablene brukte vi paret t-test. Et viktig premiss for en paret t-test er at differanseverdiene mellom de to utvalgene er normalfordelt. Vi vurderte distribusjonen som tilstrekkelig normal dersom Shapiro-Wilks normalitetstest rapporterte p-verdi over 0.05. Alle de aktuelle distribusjonene var normale etter dette kriteriet, og det var derfor aldri behov for å bruke en ikke-parametrisk test i stedet for paret t-test. Der p-verdien fra t-testen var under 0.05, målte vi effekten i forskjellen mellom de to utvalgene med Cohens d .

Ved beregning av korrelasjonskoeffisienter og effektmål som er basert på variansen i utvalg, som Pearsons R og Cohens d , er den systematiske forskjellen i grunntonehøyde mellom kvinner og menn en potensielt forstyrrende faktor. Om man beregner denne type verdier på grunnlag av utvalget av kvinner og menn samlet, vil den forsterkede variansen som

skyldes bimodaliteten i materialet, føre til høyere verdier for R og lavere verdier for d enn om man ser på kjønnene hver for seg. Vi mener det er validitetsmessig mest fornuftig å ikke la disse verdiene påvirkes av forskjellen mellom kjønnene, og beregnet derfor denne type verdier for kjønnene hver for seg.

Som en tilnærming til intraindividuell variasjon i grunntonehøyde beregnet vi dessuten standardavviket i ytringsverdier *for hver person* for hvert språk, og tilsvarende Cohens d for forskjellene i verdier mellom språkene *for hver person*.

Når vi i presentasjonen nedenfor bruker statistiske hypotesetester, kan dette synes som å ikke være i tråd med den induktive tilnærmingen vi har valgt. Der vi for eksempel bruker t-tester og presenterer p-verdier fra disse testene, er disse imidlertid ment å fungere som deskriptive verktøy i den eksplorerende tilnærmingen, og ikke som testing av spesifikke hypoteser. Resultatene av analysene kan bidra til å forme hypoteser som senere kan testes på ytringsdata fra andre talere, men de konkrete p-verdiene skal tolkes med forsiktighet, også der vi sammenligner dem med et signifikansnivå på 0.05. Det samme gjelder der vi rapporterer Pearsons R for å kvantifisere styrken i sammenhenger mellom variabler. I disse tilfellene presenterer vi ikke p-verdier.

Om måling av grunntonehøyde

For å oppnå et valid mål for grunntonehøyde konverterte vi alle frekvensverdier til antall halvtoner over 100 Hz før analysene, slik det er vanlig i fonetikken (se for eksempel Steien og van Dommelen 2016).

Gjennomsnittlig grunntonehøyde

For å beregne gjennomsnittlig grunntonehøyde regnet vi først ut hver ytrings gjennomsnittlige grunntonehøyde ved å beregne middelverdien av alle de målte grunntoneverdiene i ytringen. Så regnet vi ut middelverdien for alle ytringene for hver språkbruker for hvert av språkene og brukte disse verdiene som grunnlag for de videre beregningene med t-test, av Pearsons R og Cohens d . R og d ble beregnet for kjønnene hver for seg.

Grunntonevariasjon

Et svært enkelt utgangspunkt for å måle variasjon, enten det gjelder tonehøyde eller andre variabler, er å måle omfanget, altså differansen mellom maksimumsverdien og minimumsverdien. Dette er vår første tilnærming til grunntonevariasjon, og vi kaller det rett og slett grunntoneomfang.

Beregningsmetoden tilsvarende metoden for beregning av grunntonehøyde ved at vi først regnet ut differansen i halvtoner mellom høyeste og laveste punkt for hver ytring, og deretter regnet ut middelverdier for henholdsvis franske og norske ytringer for hver taler. Når det gjelder grunntoneomfang målt i halvtoner, er det ingen grunn til å anta systematiske forskjeller mellom kvinner og menn, og vi beregnet derfor R for hele utvalget samlet for denne variabelen.

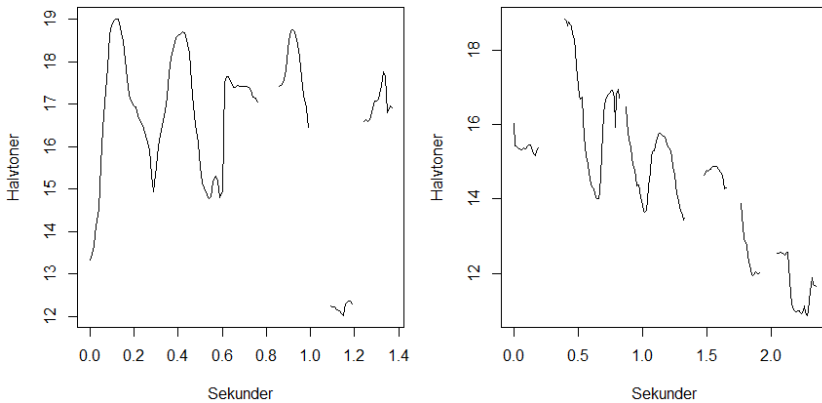
Denne måten å måle variasjon på er imidlertid svært sårbar for påvirkning fra ekstreme verdier. Om en ytring inneholder en særlig dyp grunntoneverdi eller en høy topp, gir dette høye verdier for omfanget, selv om disse toppene eller dalene er lite representative for ytringen som helhet. Vi regnet derfor også ut et mål for variasjon som tar hensyn til ethvert målepunkt i ytringen og slik potensielt kan gi et mer validt mål på variasjonen i ytringens grunntonehøyde. Til dette formålet benyttet vi det statistiske spredningsmålet standardavvik. Vi beregnet standardavviket for hver ytring basert på alle grunntoneverdiene i ytringen, målt i halvtoner, og beregnet middelverdien for alle ytringene for hvert språk for hver taler.

Ytringsdeklinasjon

Vi har valgt en praktisk tilnærming til operasjonalisering av deklinasjon på ytrings nivå: Deklinasjon er en fallende tendens i tonehøyde for konturtoppene gjennom ytringen. Dette er altså en fonetisk definisjon som ikke innbefatter noen antakelser om hvilke fonologiske fenomener dette realiserer.

I figur 2 ser vi grunntonekonturer for to eksempelytringer fra samme taler, en 50 år gammel kvinne med lingala som dominant språk. Ytringen til venstre har ikke ytringsdeklinasjon; det er fire tydelige konturtopper, hvorav de tre første har samme nivå og den ytringsfinale ligger noe lavere. Ytringen til høyre viser tydelig ytringsdeklinasjon, der 5 eller 6 tydelige konturtopper har en entydig fallende tendens.

I denne undersøkelsen har vi forsøkt å finne en metode for å identifisere ytringsdeklinasjon automatisk, uten å benytte manuell eller automatisk segmentering av talen i stavelser. Prinsippet for metoden er å gjenkjenne konturtoppene automatisk og deretter vurdere om de utviser en fallende tendens. For å gjenkjenne konturtopper og skille dem fra svingninger på mikronivå sammenligner vi potensielle lokale topper med alle andre grunntoneverdier innenfor et vindu av fast bredde før og etter den lokale toppen. Dersom ingen andre målepunkter har høyere verdi innenfor vinduet, regner vi punktet som en ekte konturtopp. I praksis går vi gjennom hvert målepunkt i ytringen på denne måten, sammenligner det med alle de andre målepunktene i vinduet og markerer det som konturtopp eller ikke, før vi

Figur 2: To ytringer fra den samme taleren, en 50 år gammel kvinne med lingala som dominant språk. Til venstre: “NOen ORD jeg kan SVAre OGså” [L50F, 1]. Til høyre: “Jeg SIer det KOMmer NESTen FRA aRABISK” [L50F, 3].

går videre til neste målepunkt. Når konturtoppene i ytringen er bestemt, beregner vi Spearmans korrelasjonskoeffisient R_s mellom konturtoppenes grunntone og tidsforløpet og sammenligner koeffisienten med en kritisk grense for hva som skal regnes som ytringsdeklinasjon.

Vi regner med at konturtoppene er knyttet til stavelser (Goldsmith 1976), og i og med at talerne i materialet har gjennomsnittlig stavelseslengde på rundt 0.2 sekunder, er det naturlig å bruke vindusbredder som er mindre enn dette, slik at vinduene i så liten grad som mulig strekker seg over reelle toppe i to ulike stavelser. Samtidig bør vinduene være brede nok til at de ikke i for stor grad fanger opp lokale toppe som ikke er knyttet til stavelser.

Hva man skal regne som den nedre kritiske grensen for korrelasjonskoeffisienten for deklinasjon, er også et spørsmål, og de to valgene av parametre er ikke uavhengige av hverandre. Vi har forsøkt å validere parametrene ved å se på korrelasjonen mellom antall ytringer med deklinasjon for de ulike vindusbredder ved ulike kritiske grenser for R_s . Hvis man øker vindusbredden til hver side med 10 ms, som er målefrekvensen vi har brukt for grunntone, og resultatet i form av det målte antall ytringer med deklinasjon er stabilt, tyder dette på at disse vindusbreddene er i et størrelsesområde som gir valide resultater. Hvis sammenhengen mellom ulike vindusbredder er svak eller fluktuerer, tyder dette på svak validitet. Vi har forsøkt med vindusbredder fra 20 til 180 ms, med 20 ms mellomrom, og

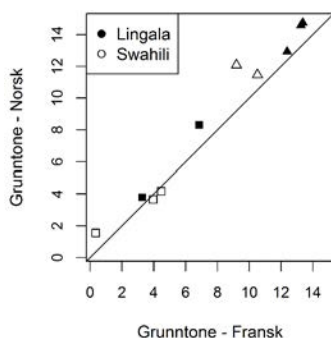
kritiske grenser på $R_s = -0.2, -0.3, -0.4$. Stabiliteten målte vi med Pearsons korrelasjonskoeffisient. Generelt er stabiliteten mellom naboverdier av vindusbredde (f.eks. 40 og 60 ms, eller 140 og 160 ms) veldig sterk, med verdier for R på over 0.92 for samtlige sammenligninger. Dette skulle tilsi at konsekvensene av valg av parametre ikke er så store. Generelt er verdiene for $R_s = -0.3$ høyest, men gjennomsnittene for alle de tre verdiene av R_s er på rundt $R \approx 0.96$.

Den aller høyeste stabilitetsverdien er mellom 140 ms og 160 ms med $R_s = -0.3$ ($R \approx 0.982$), og ettersom dette også er en vindusbredde som nærmer seg den gjennomsnittlige stavelseslengden, har vi valgt vindusbredde 140 ms og kritisk korrelasjonsgrense på $R_s = -0.3$ som kriteriet for at ytringen skal regnes som en ytring med deklinaasjon.

Resultater

Gjennomsnittlig grunntonehøyde

Resultatet av beregningene for gjennomsnittlig grunntonehøyde er illustrert i figuren under.

Person	Fransk	Norsk	Differanse
L33F	13.2	14.6	-1.33
L45F	12.4	12.9	-0.55
L50F	13.4	14.7	-1.38
L53M	3.3	3.8	-0.52
L55M	6.8	8.3	-1.47
S32F	9.2	12.1	-2.89
S43F	10.5	11.5	-0.95
S33M	0.3	1.6	-1.21
S36M	4.0	3.7	0.31
S52M	4.5	4.2	0.29

Figur 3: Gjennomsnittlig grunntonehøyde i fransk og norsk, i halvtoner over 100 Hz. Kvinner er vist som trekantene og menn som firkantene.

I diagrammet i figur 3 representerer hvert punkt en språkbruker. De fylte punktene er talere med lingala som dominant språk, mens de åpne punktene er talere med swahili som dominant språk. Langs x-aksen er antall halvtoner over 100 Hz for gjennomsnittlig ytringstonehøyde i de franske ytringene, mens de norske verdiene er tegnet langs y-aksen. Den diagonale linjen representerer like verdier for fransk og norsk. I diagrammet fordeler de 5

mennene og de 5 kvinnene seg som ventet med de 5 mennene nederst og de 5 kvinnene øverst. Kvinnene har typisk verdier mellom 10 og 14, mens de fleste mennene ligger mellom 0 og 4. Én mann har en del høyere gjennomsnittlig grunntonehøyde enn de andre.

Den mest åpenbare tendensen vi ser i dette diagrammet, er den sterke korrelasjonen mellom de franske og de norske verdiene. Pearsons korrelasjonskoeffisienter er hele $R \approx 0.88$ for kvinnene og $R \approx 0.94$ for mennene, noe som er svært sterke korrelasjoner.

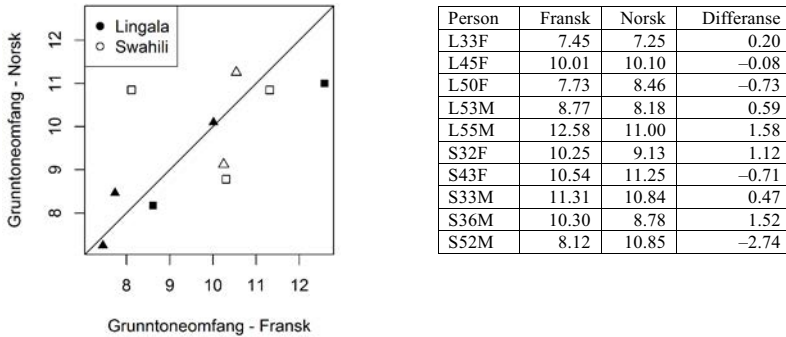
Dessuten legger vi merke til at det er et mønster i fordelingen mellom de franske og de norske verdiene. 8 av 10 talere har høyere verdier for norsk enn for fransk. De to siste har bare marginalt lavere verdier for norsk enn for fransk. Begge disse to er swahilitalere, og begge er menn, men med et så lite utvalg kan vi ikke regne med at dette er annet enn et tilfeldig utslag. Forskjellen mellom norsk og fransk er signifikant med en paret t-test, $t \approx 3.27$, $N = 10$, $p < 0.01$. Shapiro-Wilks normalitetstest på differansen mellom språkene gir $W \approx 0.927$, $p \approx 0.42$. Den statistiske effekten i forskjellen mellom gjennomsnittlig grunntone i fransk og norsk er betydelig for kvinnene, $d \approx 0.96$, men temmelig svak for mennene, $d \approx 0.24$. Den lave verdien for mennene skyldes selvfølgelig først og fremst at to av mennene har høyere verdier i fransk, men er også påvirket av den ene mannen med vesentlig høyere verdier enn de andre. Den gjennomsnittlige forskjellen i middelveidier for utvalget som helhet er på bortimot en halvtone, $D \approx 0.97$.

Å sammenligne gjennomsnittsverdier på denne måten skjuler den intraindividuelle variasjonen mellom ytringene, som er betydelig. Standardavviket for hver persons ytringsverdier i hvert språk varierer fra minimumsverdien 0.79 (S32F, fransk) til maksimumsverdien 3.0 (L55M, fransk). Middelveidien av standardavvikene er nesten helt lik for fransk og norsk, nemlig 1.6. 15 av de 20 målte verdiene ligger mellom 1 og 2. Standardavviket på 1.6 innebærer at ca. 95 % av en persons ytringer vil ligge i et område mellom 3.2 halvtoner på hver side av personens middelveidi; det er med andre ord helt normalt med opptil 6 halvtoners variasjon i gjennomsnittlig grunntonehøyde fra ytring til ytring. Dette illustrerer den store intraindividuelle variasjonen som ligger bak differansen på $D \approx 0.97$ halvtoner. Verdiene av Cohens d mellom de to språkene for hver person varierer fra -2.2 til 0.16, med middelveidien -0.68 .

Kort oppsummert finner vi altså en sterk idiolektal konsistens når det gjelder grunntonehøyde. Det er dessuten en signifikant forskjell mellom de to språkene, betydelig for kvinnene men ubetydelig for mennene.

Grunntonevariasjon

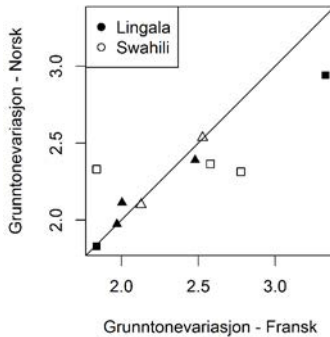
Resultatet av beregningene for gjennomsnittlig grunntoneomfang er illustrert i figuren under.

Figur 4: Gjennomsnittlig grunntoneomfang i halvtoner. Kvinner er vist som trekkanter og menn som firkanter.

Spredningsdiagrammet i figur 4 viser at korrelasjonen mellom språkene er langt svakere for grunntoneomfang enn for gjennomsnittlig grunntonehøyde; det er mye større grad av spredning rundt diagonalen. Korrelasjonen er imidlertid fortsatt så tydelig som $R \approx 0.65$, altså en middels til sterk korrelasjon. Verdiene ligger stort sett mellom 7 og 12 halvtoner, altså mellom en kvint og en oktav, men én taler (L55F) har gjennomsnittlig større omfang enn en oktav i sine franske ytringer. Det er ingen tegn til systematisk forskjell mellom språkene; 4 av talerne har høyere verdier for norsk, mens 6 av talerne har høyere verdier for fransk. Denne forskjellen er selvsagt ikke signifikant, $t \approx 0.30$, $p \approx 0.77$ med en paret t-test. Shapiro-Wilks normalitetstest på differansen mellom språkene gir $W \approx 0.911$, $p \approx 0.29$.

Resultatet av beregningene for gjennomsnittlig grunntonevariasjon er illustrert i figur 5 under. For denne variabelen er korrelasjonen mellom språkene sterkere enn for grunntoneomfang, $R \approx 0.86$ med Pearsons korrelasjonstest, og vi ser av spredningsdiagrammet i figur 5 at fire av talerne har svært liten forskjell mellom sine franske og norske verdier. Figuren viser også at verdiene for ytringsstandardavvik typisk ligger mellom 2 og 2.5, mens én taler (L55M) har markert større variasjon enn de andre talerne, og dessuten vesentlig større variasjon i fransk enn i norsk. Også for grunntonevariasjon er forskjellen mellom språkene ikke-signifikant, $t \approx 0.69$, $p \approx 0.51$ med en paret t-test. Shapiro-Wilks normalitetstest på differansen mellom språkene gir $W \approx 0.929$, $p \approx 0.44$.

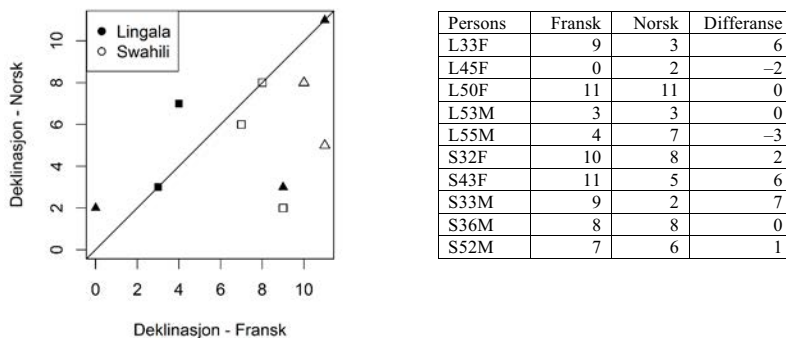
Person	Fransk	Norsk	Differanse
L33F	1.97	1.97	0.00
L45F	2.48	2.39	0.09
L50F	2.00	2.11	-0.11
L53M	1.84	1.83	0.02
L55M	3.33	2.94	0.39
S32F	2.13	2.10	0.03
S43F	2.53	2.54	-0.01
S33M	2.78	2.31	0.46
S36M	2.58	2.36	0.21
S52M	1.84	2.33	-0.49

Figur 5: Gjennomsnittlig grunntonevariasjon målt som standardavvik av halvtoner. Kvinner er vist som trekanter og menn som firkanter.

Den klarere sammenhengen mellom verdiene for de to språkene *kan* være et uttrykk for at denne måten å måle grunntonevariasjon på i større grad fanger relevante egenskaper ved ytringene, men det kan også hende at de to variablene representerer ulike egenskaper ved ytringene, og at de kan benyttes som komplementerende mål som til sammen gir et bredere bilde av virkeligheten. Selv om grunntoneomfanget kan påvirkes av utligger i grunntonekonturen, som nevnt over, betyr ikke dette nødvendigvis at grunntoneomfang er uten validitet; en høy topp gir også ytringen et preg, selv om toppen er ganske alene. Korrelasjonen mellom de to målene er imidlertid temmelig sterk, $R \approx 0.78$ for de norske samtaleene og $R \approx 0.91$ for de franske. Dette er såpass sterke korrelasjoner, særlig for de franske samtaleene, at det er grunn til å tro at de måler omtrent de samme egenskapene ved ytringene. I så fall tror vi at den variabelen som er basert på standardavvik, er den som gjenspeiler de mest interessante ytringsegenskapene.

Ytringsdeklinasjon

Resultatet av beregningene for andel ytringer med ytringsdeklinasjon er illustrert i figur 6 nedenfor. I diagrammet er verdiene på x-aksen antall ytringer av de totalt 20 på fransk med deklinasjon, mens y-aksen viser antall ytringer på norsk med deklinasjon. Punktdiagrammet viser en middels sterk korrelasjon, $R \approx 0.48$. Det vil altså si at talerne varierer noe i hvor mye deklinasjon de bruker i de to språkene. Spredningen er stor, fra ingen ytringer med deklinasjon for én taler (L45F, i fransk), til 11 av 20 ytringer med deklinasjon (L50F, i begge språk; S43F, i fransk). Selv om det er en viss tendens i utvalget til høyere verdier i fransk enn i norsk, og tre av talerne har hele 6 eller 7 flere ytringer med deklinasjon i fransk enn i norsk,

Figur 6: Antall ytringer (av 20) med ytringsdeklinasjon i fransk og norsk.

er denne tendensen ikke signifikant ($t \approx 1.54$, $p \approx 0.16$ med parett-test). Shapiro-Wilks normalitetstest på differansen mellom språkene gir $W \approx 0.898$, $p \approx 0.21$. Det er ingen tendens til forskjell mellom lingalatalere og swahilitalere.

Diskusjon

Kort oppsummert finner vi følgende trekk ved talernes intonasjon i de to språkene vi har sett på:

- i) det er svært sterk idiolektal konsistens mellom fransk og norsk når det gjelder *gjennomsnittlig grunntonehøyde*, men grunntonen er generelt litt høyere i de norske ytringene,
- ii) det er også svært sterk idiolektal konsistens mellom fransk og norsk når det gjelder *variasjon i grunntonehøyde*. Variasjonen er like stor i de to språkene,
- iii) 9 av 10 talere bruker *deklinasjon* i noen ytringer i både fransk og norsk. Det er ingen systematiske forskjeller i antall ytringer med deklinasjon mellom de to språkene.

Denne studien har noen metodiske begrensinger som bør nevnes. For det første har vi brukt bare automatiske metoder til å trekke ut ytringsdata knyttet til intonasjon, og et delmål med analysene har vært å prøve ut og evaluere slike metoder. Det er klart at analyser som utnytter bare rent kvantitative data uten å gjøre bruk av noen lingvistiske analyser for eksempel av stavelsesgrenser eller pragmatiske funksjoner, har sine

begrensninger. Utvikling av rent automatiske og kvantitative metoder er imidlertid relevant og interessant med tanke på at det vil muliggjøre analyser av større mengder taledata enn dersom alle ytringer dessuten må analyseres kvalitativt. Videre vil en kvantitativ undersøkelse med et utvalg på bare $N = 10$ alltid ha begrenset styrke. Det betyr at det kan finnes reelle effekter i de variablene vi har undersøkt, som de statistiske testene ikke greier å avdekke. For eksempel kan det tenkes at det finnes forskjeller mellom fransk og norsk i deklinasjon ($t \approx 1.54$, $N = 10$) som vil framstå som signifikante med større utvalg. For å avdekke eventuelle forskjeller mellom talere med ulikt dominant språk (lingala eller swahili) må utvalgsstørrelsen uansett økes, ettersom testgruppene da bare er halvparten så store ($N = 5$). Vi må også nevne at vi i grunntonedataene fra Praat har fjernet målepunkter med målinger av dårlig kvalitet. I noen tilfeller skyldes den manglende kvaliteten støy eller overlapp med samtalepartner, men i en del tilfeller er grunntonedata forstyrret av knirkestemme eller luftfylt stemme. Det er rimelig å anta at disse fenomenene har en tendens til å opptre mer i lavere toneleier, mens høyere toneleier gjerne har klarere tone. Dette betyr at talere med svak grunntone kan få høyere gjennomsnittsverdier for grunntonehøyde enn de ellers ville ha fått. Til slutt ligger det en begrensning i at målingene av grunntonehøyde er gjort på grunnlag av gjennomsnittsverdier for ytringen. Gjennomsnittsverdier er alltid utsatt for utligger, og når det gjelder grunntonehøyde, vil for eksempel en tendens til stigning mot slutten av flere ytringer kunne påvirke gjennomsnittsverdien vesentlig. Dersom slike ytringsfinale konturtopper er uttrykk for usikkerhet eller anmodning om bekreftelse eller kvittering fra samtalepartneren, kan det tenkes at det brukes mer i et språk man ikke behersker like godt, og at dette kan være en del av forklaringen på høyere gjennomsnittsverdier i norsk.

Når det er sagt, gir resultatene av denne studien et grunnlag for en diskusjon rundt noen av faktorene som bestemmer hvordan flerspråklige bruker intonasjon i ulike språk. For det første ser vi altså en klar tendens til at hver taler har et spekter av grunntone som han/hun opererer innenfor uavhengig av hvilket språk som snakkes. Det tyder på at fonetiske trekk er konstante uavhengig av språk-spesifikke fonologiske føringer. Samtidig er det interessant at gjennomsnittlig grunntonehøyde er noe høyere i norsk enn i fransk. Vi kan se for oss ulike årsaker til dette. Det kan for eksempel ha sammenheng med at talerne har ulikt kompetansenivå i to språkene. Hvis vi ser resultatene i lys av talernes egne evalueringer av språkferdigheter og de dataene vi har om deres språkbiografier, er det plausibelt at fransk i de fleste domener er et sterkere språk enn norsk. De lærte språket som barn og har brukt det daglig på skolen og i enkelte andre kontekster i hele opp-

veksten. Norsk, derimot, har de lært som voksne og samlet sett kunnet og brukt i færre år en fransk. Vi kan dermed fremsette en hypotese om at mentale og/eller fysiske prosesser fører til høyere grunntone i det svakere språket. En annen hypotese kan være at tonesystemet i østnorsk målspåk gir en gjennomsnittlig høyere grunntone enn kongolesisk fransk. Et språk der mange stavelser har høye toner, vil sannsynligvis ha høyere gjennomsnittlig grunntone enn et språk der færre stavelser har høye toner. En sammenligning av tettheten av høytone i talernes fransk og norsk vil kunne gi en indikasjon på om dette spiller en rolle her og vil være tema for videre studier.

Videre ser vi at 9 av 10 talere produserer et sett med ytringer med deklinasjon i begge språk. Dette er interessant siden systematisk deklinasjon over domenet til en hel ytring slik som vi ser i figur 6, ikke nevnes i litteraturen som et vanlig intonasjonstrekk verken i fransk eller i østnorsk. Så langt vi vet, finnes det ikke i standard parisisk fransk (Jun og Fougeron 2002), men har vært nevnt i forbindelse med andre afrikanske varieteter av fransk (Nimbona og Simon 2016). Deklinasjon som går over hele ytringer, er påvist i østnorsk (Hognestad 2009), men generelt sett anses det for å være et fenomen som kun berører postfokale aksentfraser (Kristoffersen 2000). Vår hypotese er at den utstrakte bruken av deklinasjon kan være tverrspråklig påvirkning fra intonasjonen i de afrikanske språkene i talernes repertoar. Som det fremgår av tabell 1, dreier det seg om ulike språk; ikke bare har talerne forskjellige dominante språk (swahili eller lingala), men også hvilke øvrige språk de kan, varierer. Det disse språkene derimot har til felles, er at de er bantuspråk (Simons og Fennig 2017) og alle, bortsett fra swahili, har leksikalske toner. Et vanlig kjennetegn ved intonasjonen i afrikanske tonespråk er at ulike fonetiske og fonologiske fenomener (f.eks. *downdrift*, *downstep*) gjør at ytringer ofte får fallende intonasjonskurver (Downing og Rialland 2017). For eksempel er et vanlig fenomen i bantuspråk som for eksempel lingala at en høy tone realiseres på et lavere nivå enn en foregående høy tone innenfor samme domene (Clements 1979). Når det gjelder swahili, tyder beskrivelser av swahili intonasjon på at deklinasjon er et trekk språket deler med andre bantuspråk selv om det ikke har toner (Maw og Kelly 1975). Vi kan derfor gå ut fra at de afrikanske språkene i talernes repertoar har ulike fonetiske og fonologiske føringer som gir deklinasjon på ytringsnivå, og dette er altså et trekk som talerne også bruker når de snakker fransk og norsk. Ytterligere studier trengs for å gå nærmere inn på hvilke fonetiske og fonologiske prosesser som ligger til grunn for tilfellene av deklinasjon vi ser i våre data, og for å kunne si noe om hvilke pragmatiske funksjoner disse kan ha.

Konklusjon

Som nevnt i innledningen var det overordnede målet med denne studien å bidra til økt kunnskap om intonasjon i et flerspråklig perspektiv. Tidligere studier av disse talernes prosodi i norsk og fransk viser at de grammatiske reglene for distribusjon av toner er ulike i de to språkene. Denne studien, derimot, viser høy grad av idiolektal konsistens når det gjelder grunntonehøyde, grunntonevariasjon og deklinasjon. Dette tyder på at selv om de flerspråklige talerne har ulike fonologiske systemer for de to post-S1 språkene vi har sett på, er den fonetiske implementering av intonasjonskurvene i stor grad konsistent i hver idiolekt. Dette er et særlig interessant funn sett i lys av at fransk og norsk er lært på ulike tidspunkt i talernes liv.

Takk til

Talerne som har deltatt i denne studien, fortjener en stor takk for sin tid og sin stemme. Vi ønsker også å takke de to anonyme fagfellene og NOA-redaksjonen for nyttige tilbakemeldinger. Eventuelle feil er våre egne.

Noter

1. Eksemplene er merket med kode for taler samt enten plassering i opptaket (i sekunder etter opptakets begynnelse) eller ytringsnummer, dersom ytringen er del av analyse materialet.

Referanser

- De Angelis, Gessica og Dewaele, Jean-Marc 2011. *New trends in cross-linguistic influence and multilingualism research*. Bristol: Multilingual matters.
- Bordal, Guri 2012. *Prosodie et contact de langues: le cas du système tonal du français centrafricain*. Phd-avhandling, Universitetet i Oslo/Université Paris Ouest.
- Cenoz, Jasone, Hufeisen, Britta og Jessner, Ulrike 2001. *Cross-linguistic influence in third language acquisition: Psycholinguistic perspectives*. Bristol: Multilingual Matters.

- Clements, George Nick 1979. The description of terraced-level tone languages. *Language*, 1979, årg. 55 nr. 3, 536–558.
<http://www.jstor.org/stable/413317>
- Downing, Laura og Rialland, Annie (red.) 2017. *Intonation in African tone languages*. Berlin/Boston: Walter de Gruyter.
- Faïk, S. 1979. Le français au Zaïre. I A. Valdman, R. Chaudenson, og G. Manessy (red.). *Le français hors de France*. Paris: Honoré Champion.
- Goldsmith, John 1976. *Autosegmental phonology*. Bloomington: Indiana University Linguistics.
- Grosjean, François 2011. An attempt to isolate, and then differentiate, transfer and interference. *International Journal of Bilingualism*, 2011, årg. 16 nr. 1, 11–21. <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1367006911403210>
- Gut, Ulrike, Trouvain, Jürgen og Barry, William J. 2007. Bridging research on phonetic descriptions with knowledge from teaching practices: the case of prosody in non-native speech. I J. Trouvain og U. Gut (red.). *Non-Native Prosody. Phonetic Descriptions and Teaching Practice*. Berlin: Mouton de Gruyter, 145–167.
- Gut, Ulrike 2010. Cross-linguistic influence in L3 phonological acquisition. *International Journal of Multilingualism*, 2010, årg. 7 nr. 1, 19–38.
- Hammarberg, Bjørn 1997. Conditions on transfer in phonology. I J. Allan, og J. Leather (red.). *Second-language speech: Structure and process*. Berlin: Walter de Gruyter, 106–180.
- Hognestad, Jan K. 2009. Intonasjon som tekstbinding. *Maal og Minne*, 2009, nr. 2, 170–202 https://www.idunn.no/file/ci/42757931/maal_2009_02_art04.pdf
- Hognestad, Jan K. 2017. Prosodiske strategier i norsk som andrespråk. *NOA – norsk som andrespråk*, 2017, årg. 33 nr. 1, 63–84.
- Hunt, Kellogg W. 1965. *Grammatical Structures Written at Three Grade Levels*. NCTE Research Report No. 3: National Council of Teachers of English, Champaign Ill. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED113735.pdf>
- Jarvis, Scott og Pavlenko, Aneta 2008. *Crosslinguistic influences in language and cognition*. New York/London: Routledge.
- Jun, Sun-Ah og Fougeron, Cécile 2002. Realizations of accentual phrase in French intonation. *Propus*, 2002, årg. 14 nr. 2, 147–172.
<https://www.degruyter.com/view/j/prbs.2002.14.issue1/prbs.2002.002/prbs.2002.002.xml>
- Kristoffersen, Gjert 2000. *The phonology of Norwegian*. Oxford: Oxford University Press.

- Mackey, William F. 2000. The description of bilingualism. I L. Wei (red.). *The Bilingualism Reader*. London: Routledge, 22–50.
- Maw, Joan og Kelly, John 1975. *Intonation in Swahili*. London: SOAS.
- Mennen, Ineke 2007. Phonological and phonetic influences in non-native intonation. I J. Trouvain og U. Gut (red.). *Non-Native Prosody. Phonetic Description and Teaching Practice*. Berlin: Mouton de Gruyter, 145–167.
- Mennen, Ineke 2014. Beyond segments: Towards a L2 Intonation Learning Theory. I E. Delais-Roussarie, M. Avanzi og S. Herment (red.). *Prosody and Language in Contact. L2 Acquisition, Attrition and Languages in Multilingual Situations*. Heidelberg: Springer, 169–186.
- Nimbona, Gélase og Simon, Anne-Catherine 2016. Le phrasé et l'accentuation du français parlé au Burundi: un cas de transfert positif. *Langages*, 2016, årg. 2 nr. 202, 113–136. http://www.cairn.info/resume.php?ID_ARTICLE=LANG_202_0113
- Simons, Gary F. og Fennig, Charles D. (red.) 2017. *Ethnologue: Languages of the World*, Twentieth edition. Dallas, Texas: SIL International. Online versjon: <http://www.ethnologue.com>.
- So, Connie K., and Best, Catherine T. 2010 Cross-language perception of non-native tonal contrasts: Effects of native phonological and phonetic influences. *Language and speech*, 2010, årg. 53 nr. 2, 273–293.
- Steien, Guri og Hansen, Pernille 2014. Prosodic aspects of French spoken by multilingual Congolese speakers residing in Norway. Presentert på konferansen French Prosody in Contact, Louvain la Neuve 30.10.14.
- Steien, Guri 2014. Andrespråkstoner gjennom førstespråksprosodi: en studie av ordmelodier i norsk spontan tale produsert av personer med lingala og swahili som S1. *NORDAND – Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*, 2014, årg. 9 nr. 2, 9–30.
- Steien, Guri og van Dommelen, Wim 2016. The production of Norwegian tones by multilingual non-native speakers. *International journal of bilingualism*. DOI: 10.1177/1367006916673218
- van Dommelen, Wim og Husby, Olaf 2009. Perception of Norwegian word tones by Chinese and German listeners. I M.A. Watkins, A.S. Rauber og B.O. Baptista (red.). *Recent Research in sound language phonetics/phonology: Perception and production*. Cambridge: Cambridge Scholarly Publishing, 318–331.

Abstract

Intonation features in multilingual speakers' idiolects in two post-L1 languages

In this study, we examine intonation features in two of the languages of ten multilingual Congolese in Norway. The languages we look at are French and Norwegian, both are languages which the speakers have learnt after having acquired other languages. We have analyzed three intonation variables in a corpus of spontaneous speech produced in each language: average fundamental frequency (f_0), variation in f_0 and utterance declination. Our analyses show 1) very strong idiolectal consistency between French and Norwegian in *average f_0* , but the f_0 is generally a bit higher in the Norwegian utterances than in the French ones, 2) very strong idiolectal consistency between French and Norwegian as regards *variation in f_0* , and there are no systematic differences in variation between the two languages, and 3) 9 of 10 speakers use *declination* in some utterances in both French and Norwegian, but there are no systematic differences between the number of utterances with declination in the two languages. The findings suggest that these aspects of the phonetic implementation of the speakers' utterance intonation are consistent within the same idiolect and thus not language-specific.

Keywords: *multilingualism; intonation; post-L1 languages; crosslinguistic influences*

Grammatiske trekk og leksikalske valg i narrativer skrevet av internasjonalt adopterte barn på 5. trinn

Nina Schjetne

Universitetet i Bergen

Sammendrag

Artikkelen presenterer funn fra en lingvistisk analyse gjort på internasjonalt adopterte barns ($n = 52$) skriftlige narrativer på 5. trinn. Grammatiske trekk og leksikalske valg er kartlagt og sammenliknet med grammatikk og vokabular i fortellinger skrevet av jevnaldrende, norskfødte barn ($n = 52$) fra tilsvarende sosioøkonomisk bakgrunn. Adopsjonsalderen varierer fra 5 mnd. til 98 mnd. ($m = 28,2$, $SD = 24,3$). Gjennomsnittlig botid i Norge er 8,4 år ($SD = 25,3$ mnd.). Gjennomsnittlig alder ved testtidspunktet for adoptivbarna er 128,6 mnd. og 125,0 mnd. for kontrollbarna. Funnene indikerer at de norskfødte har et større og mer presist ordforråd og skriver et mer grammatisk korrekt norsk enn barna med *forsinket norsklæring*. Adoptivbarnas fortellinger inneholder trekk som preger andrespråkstekster (f.eks. leksikalske forenklinger, feiltildelt genus og brudd i syntaksen). Det er en tendens til at omfanget av utfordringer øker og blir mer omfattende med stigende adopsjonsalder, men analysen viser også at tidlig adopterte ser ut til å ha noe større utfordringer med norsk grammatikk og ordforråd enn det kontrollbarna har.

Nøkkelord: internasjonalt adopterte barn; forsinket språklæring; skriftlige narrativer; ikke merkbart ikke-innfødtlikt språk; Frog, where are you?

Innledning

Artikkelen retter fokus mot skriftspråket til internasjonalt adopterte (heretter omtalt som IA) barn, og studien som presenteres her, inngår i forskningsdisiplinen *second language acquisition (SLA)*. Datamaterialet består av håndskrevne tekster basert på den ordløse billedboken *Frog, where are you?* (Mayer 1969). Fortellingene er skrevet på et språk IA-barna ikke opprinnelig begynte å tilegne seg som sitt førstespråk (L1), men som i 10–11-årsalderen er det eneste språket de kan kommunisere på. Språkbruddet ved adopsjonen innebærer et raskt tap av L1, der L1 tapes raskere enn det adoptivspråket (L2) tilegnes (Gindis 1999, Nicoladis og Grabois 2002, Glennen 2009), og de aller fleste IA blir kort tid etter adopsjonen enspråklige (Montrul 2011, Norrman og Bylund 2015).¹ IA-barn er således verken flerspråklige eller typiske andrespråkstilegnere i SLA-terminologi (Scott mfl. 2011). Språktilegnelsesprosessen til IA-barn ble i 1992 betegnet som *en andre førstespråkstilegnelse* av De Geer (De Geer 1992).

Både nasjonalt og internasjonalt er det meste av forskningen på IA-barns språk blitt gjort innenfor fag- og forskningsfeltet logopedi. Innenfor SLA finnes det derimot knapt forskning på IA-barns tilegnelse av L2 (Robinette 1997, DiGregorio 2009, Schjetne 2014).² Ifølge Wagner mfl. (2008:110) finnes det heller ingen studier som har studert avansert språkproduksjon, som for eksempel skriving, på denne gruppen barn. I boken *Starting Over – The Language Development in Internationally-Adopted Children* (Genesee og Delcenserie 2016) gis det en gjennomgang av ulike retninger innenfor språkforskningen på IA, og det er helt tydelig at skriftspråklige ferdigheter er understudert. I foreliggende studie undersøker jeg hvorvidt det eksisterer forskjeller i skriftspråket til IA-barn og ikke-adopterte, norskfødte barn fra tilsvarende sosioøkonomisk bakgrunn. Om det er skriftspråklige forskjeller mellom barna i de to utvalgene, kan det peke i retning av at *forsinket språklæring* i tidlig barndom kan ha konsekvenser for barns språk på mellomlang sikt (jf. *medium-term effects*, Norrman mfl. 2016). Dette vil ha teoretiske implikasjoner for hypotesen om en kritisk periode for språklæring (Lenneberg 1967), eller hvilken som helst teori om modningsbegrensninger. Studiens funn har slik også relevans for en tanke som i senere tid har kommet inn i debatten om modningsbegrensninger i SLA: *effekten av å være tospråklig* (Grosjean 1998, Bylund mfl. 2013, Norrman og Bylund 2015).

Denne studien bygger på teorier om IA-barns språkutvikling og forskningsbaserte funn fra studier på denne gruppen språkbrukere og mer typiske L2-innlærere. Studien gir et innblikk i den skriftspråklige mestringen av

IA-barnas 1) genustildeling ved substantiv, 2) syntaks, 3) preposisjoner, 4) vokabular og 5) bevegelsesverbet *gå*. Studiens teksttilnærming er presentert i artikkelens metodedel. Eksempelutdragene, som viser variasjonsbredden både innad og mellom utvalgene, er knyttet til en anonymiseringskode som gir informasjon om barnets kjønn, fødeland og adopsjonsalder (heretter omtalt som AA). Avslutningsvis oppsummeres funnene i lys av konseptet *ikke merkbart ikke-innfødtligt språk* (Hyltenstam og Abrahamsson 2000, Abrahamsson og Hyltenstam 2004), ettersom dette konseptet fanger opp en viktig innsikt fra denne studien.

Studien peker hovedsakelig på gruppetendenser. Den inngår imidlertid i et større forskningsprosjekt der IA-barns språkferdigheter på 5. trinn er tema, og statistiske analyser på AA kjøres. Funnene fra de ulike studiene danner et grunnlag for å kunne diskutere om det eksisterer effekter ved minimalt forsinket språklæring, og hvilke effekter som eventuelt oppstår på mellomlang sikt.

Effekten av IA-barns atypiske språklæringssituasjon

Når det gjelder langsiktige effekter av språklæringssituasjonen til IA-barn, eksisterer det to motstående antakelser (Norrman mfl. 2016:126). En antakelse er at IA-barna med tiden vil utvikle L1-ferdigheter i L2, og som konsekvens blir det vanskelig å skille dem fra typiske L1-talere av det aktuelle språket. Den andre antakelsen går ut på at det oppstår langvarige effekter av å begynne språklæringen senere enn normalt, dvs. at den forsinkede språklæringen har konsekvenser for det endelige sluttnivået (*ultimate attainment*). Den første antakelsen støttes av funn i Ventureyra mfl. (2004) og Pallier mfl. (2003). Pallier mfl. (2003) fant ved bruk av funksjonell magnetresonanstomografi (fMRI), som måler hjernens aktivitet ved å observere endringer i blodstrømmen, at koreanskadopterte (AA mellom 3,3 og 8 år) etter ca. 20 år i Frankrike ikke hadde mer aktiv hjerneaktivitet enn kontrollgruppen da de ble eksponert for setninger på ulike språk, deriblant koreansk. Pallier mfl. fremsatte i lys av dette funnet en interferenshypotese (*the Interference Hypothesis/the Impediment Hypothesis*), som sier at et tapt L1 innenfor den kritiske perioden for språklæring kan «resette» nevrale nettverk i L1, og et innfødtligt nivå i L2 kan dermed oppnås (Ventureyra mfl. 2004:89).³

Den andre antakelsen, dvs. antakelsen om at det eksisterer langvarige effekter, støttes av den sparsomme forskningen som er gjort på IA-barn og -ungdommer. I lingvistiske analyser er det funnet forskjeller i språket

mellom IA og ikke-adopterte (Gardell 1979, Hene 1987, 1993, Hyltenstam mfl. 2009, Norrman og Bylund 2015). Hene (1987) fant at 10–12 år gamle IA-barn ($n = 24$), som ankom Sverige fra Asia og Latin-Amerika da de var mellom 3 mnd. og 6 år, strevde mer med for eksempel metaforisk og idiomatisk språk enn ikke-adopterte. Liknende funn fant Gardell (1979), som undersøkte språket til 177 svenske IA i alderen 10–18 år (AA mellom 3 mnd. og 12 år). Gardell konkluderte med at 43 % av de adopterte, sammenliknet med kontrollgruppen, hadde ikke-innfødte språktrekk. Det var avvik i både syntaks og morfologi, i tillegg til *uforklarlige hull* i frekvente hverdagslige ord.

Innflytelsesrike faktorer

Hvilken betydning institusjonsopphold kan ha på IA-barns generelle utvikling, er omdiskutert (Bahiraei 2016, Rice mfl. 2016). De fleste IA-barn har korte til lengre opphold på barnehjem bak seg, og forskning viser at barn som på et tidlig tidspunkt blir fjernet fra biologisk mor og plassert på institusjon, løper større risiko for å bli satt tilbake både sosialt, kognitivt og språklig på grunn av begrenset stimuli, samspill og språklig innputt (Dalen og Rygvold 1999, Miller og Hendrie 2000). Pre-adoptiv faktor som f.eks. stress og alkoholmisbruk under biologisk mors svangerskap, fødselsvekt, antall separasjoner, ernæring, og årsakene til at barnet etterlates, påvirker også IA-barns utvikling (se Rice mfl. 2016 for mer om risikofaktorer). En annen faktor som kan spille inn på IA-barns L2, er *tverrspråklig innflytelse* (Jarvis 2000). Det er imidlertid en utfordrende oppgave å undersøke hvorvidt IA-barns L2 er påvirket av L1, og/eller andre tidligere lærte språk. For enkelte av IA-barna i foreliggende studie er det uvisst hvilket språk L1 faktisk er.⁴ IA-barn er ofte fra flerspråklige regioner der det talte språket de tilegner seg før adopsjonen, ikke er det nasjonale språket. Barn fra India og Kina kan for eksempel komme fra regioner hvor L1 ikke er hindi eller mandarin. Foreldrene kan feilaktig anta at det språket adopsjonsdokumentene er skrevet på, er barnets L1. Og om barna har tilegnet flere språk forut for adopsjonen, noe som er relativt vanlig i enkelte adopsjonsland, er barna teoretisk sett simultant flerspråklige ved en adopsjon i 3-årsalderen (Klein 1986:15).⁵

Samtidig som det er mange faktorer som kan gjøre det vanskelig for IA-barn å oppnå målspråkslike ferdigheter i L2, er det viktig å understreke at det er en rekke miljøfaktorer som tilsier at de skal kunne oppnå L1-ferdigheter i L2. For det første blir IA-barn som oftest adoptert av ressurs-

sterke familier der de har rikelig med tilgang på finjustert innputt (Schjetne 2001, Vonheim 2013). For det andre er adoptivforeldre vist å være mer støtende og engasjerte i barnas skolesituasjon enn foreldre til ikke-adopterte barn (Dalen og Rygvold 1999). Og for det tredje – i og med at IA-barn ikke opprettholder L1, som antas å blokkere en fullstendig tilegnelse av L2 – trenger de ikke å prosessere og tilegne seg mer enn ett språk av gangen. Og siden de sannsynligvis drar nytte av full L2-eksponering i innputtsrike og stimulerende miljøer før og innenfor den kritiske perioden, legges det språklig og sosialt til rette for å kunne oppnå språkferdigheter på lik linje med kontrollbarna.

Forskningsspørsmål

Ifølge kompetansemål i *Læreplanen i norsk etter 4. årstrinn* (UDIR 2013) stilles det høyere krav til skriftspråklig produksjon i mer kontekstuoavhengige situasjoner på 4.–5. trinn. Overgangen mellom småtrinnet og mellomtrinnet er tradisjonelt regnet som krevende både internasjonalt (Chall 1983, Thomas og Collier 2002) og i Norge (Golden og Hvenekilde 1983) (jf. *the fourth-grade slump*). Basert på teoretiske betraktninger, forskningsbaserte funn, og det at IA-barns skriftspråk, så vidt jeg vet, ennå ikke er undersøkt innenfor SLA, logopedi eller annen språkforskning verken i Norge eller internasjonalt, er det grunn til å undersøke IA-barns skriftspråklige kompetanse på 5. trinn. Følgende forskningsspørsmål blir derfor stilt: Er det noen skriftspråklige forskjeller mellom internasjonalt adopterte og jevnaldrende, ikke-adopterte, norskfødte barn på 5. trinn fra tilsvarende sosioøkonomiske bakgrunn? Hvilke grammatiske trekk skiller eventuelt tekstene, og på hvilken måte skiller eventuelt tekstene seg på det leksikalske planet?

Metode

Informantene

Analysene baserer seg på tekster skrevet av 52 IA-barn og 52 ikke-adopterte, jevnaldrende, norskfødte barn, se tabell 1 for fordeling av kjønn og adopsjonsland.

AA varierer fra 5 mnd. til 98 mnd. ($m = 28,2$). Gjennomsnittlig botid i Norge er 8,4 år. Kortest botid er 36 mnd. Lengst botid er 127 mnd. 68 % hadde bodd i Norge mellom 75 og 125 mnd. ved datainnsamlingen. Gjen-

Tabell 1. Opprinnelsesland, antall barn og fordeling av gutter og jenter i begge utvalg

Kjønn	IA-barn	Ikke-adopterte barn
Jenter	39	25
Gutter	13	27
<i>N</i>	52	52
Opprinnelsesland		
Kina	28	
Etiopia	9	
Colombia	6	
Sør-Korea	3	
India	3	
Brasil	2	
Thailand	1	

Tabell 2. Oversikt over sosioøkonomisk status i adopsjons- og kontrollutvalget

	IA-barn (n = 52)		Kontrollbarn (n = 52)	
Mors alder	46,6		41,3	
Fars alder	46,6		42,9	
- Gift/samboer	48		42	
- Skilt/separert	1		5	
- Enslig adoptant ⁶ /enslig	3		5	
Utdanning	Mor	Far ⁷	Mor	Far ⁸
- Videregående skole (vgs.)	7	10	5	11
- 1–3 års utdanning etter vgs.	13	9	16	14
- 1–5 års utdanning etter vgs.	16	12	15	16
- Mer enn 5 års utdanning etter vgs.	16	15	18	12
Inntekt i snitt (NOK)	502,129 ⁹	575,266	502,520 ¹⁰	685,632

nomsnittlig testalder for IA-barna var x og x for kontrollbarna. Barn adopteres som nevnt vanligvis av ressurssterke foreldre (Roberts mfl. 2005b, Tan og Yang 2005, Hellerstedt mfl. 2008), og sosioøkonomisk status er funnet å ha en signifikant effekt på barns språkutvikling (Hoff 2006). Foreldrenes alder, antall utdanningsår, sivilstatus og mor og fars årlige inntekt fungerer som et uttrykk for sosioøkonomisk status i denne studien. Utfordringen med å kontrollere for foreldres alder i familier med ikke-adopterte barn (Roberts mfl. 2005b, Hellerstedt mfl. 2008) speiles i dette datamaterialet. Den lave andelen skilsmisser i adoptivfamilier generelt speiles også (Botvar 1999), se tabell 2.

Hvert barn er tildelt en kode. G står for at informanten er gutt. J = jente. K = Kina, B = Brasil, T = Thailand, C = Colombia, SK = Sør-Korea, I = India og E = Etiopia. JK1:1,8 betyr at jenta er fra Kina, den første informanten i adopsjonsutvalget og at hun var 1 år og 8 mnd. ved adopsjonen. NF står for at barnet er norskfødt.

Rekruttering og utvalgskriterier

Barna er rekruttert via adopsjonsforeningene Adopsjonsforum, Verdens barn og InorAdopt. På grunn av selvselektert rekruttering, som er relativt vanlig i både nasjonal og internasjonal adopsjonsforskning, kan det være en lite homogen gruppe som er rekruttert. Adoptivfamiliene har antakelig hatt forskjellige motiv for å delta. Det er derfor ikke sikkert at utvalget er representativt, men i utgangspunktet antas det at IA-barna og foreldrene som deltar, er et rimelig speilbilde av populasjonen med adoptivforeldre og IA-barn i Norge som går på 5. trinn på barnskolen. Kontrollbarna er rekruttert fra tre klasser på tre skoler på Vestlandet. Mens to av skolene kan sies å ha relativt høy sosioøkonomisk status, er den sosioøkonomiske statusen i området ved den tredje skolen mer variert. Kriteriene for deltakelse er at barna måtte: 1) gå på 5. trinn på barneskolen, 2) ha foreldre som snakker kun norsk til barnet,¹¹ 3) komme fra tilnærmet lik sosioøkonomisk bakgrunn og 4) at det frem til testtidspunktet ikke har vært rapportert om hørselshemming.

Data og datainnsamling

Barnas fortellinger er basert på den ordløse billedboken *Frog, where are you?* av Mayer (1969). Denne billedboken er et mye brukt stimulusmateriale i studier innenfor forskning på førstespråkutvikling (f.eks. Berman og Slobin 1994, Hoel 2014) og i andrespråksforskning (f.eks. Verhoeven og Strömquist 2001, Lanza 2001, Svendsen 2004). Det visuelle stimulusforelegget består av en serie av relaterte hendelser som skildres gjennom 24 svart-hvitt-tegninger. Ifølge Pallotti (2010) er billedbøker et effektivt elisiteringsverktøy ved kartlegging av lingvistiske trekk. Bildene holder fortellingenes innhold konstant, og ved å basere seg på et velbrukt og felles forelegg gir det tilgang til veiledende data som fremviser trender i komparative studier. Det er imidlertid viktig å nevne at Norge har to målformer (nynorsk og bokmål) og en rekke talemålsvarianter og dialekter. Hovedmålform og dialekt virker sannsynligvis inn på barnas skriftspråk. IA-barna bor i Tromsø, Oslo, Bergen, Ålesund, Stavanger, Trondheim og Kristiansand.¹² Kontrollbarna har en mer homogen dialekt siden samtlige bor på Vestlandet. En semiotisk analyse av bildene i *Frog, where are you?* åpner også for en rekke ulike og plausible fortolkninger (Hoel 2014, Schjetne 2017).

Datainnsamlingen er gjennomført i henhold til retningslinjer hos Personvernombudet ved Norsk senter for forskningsdata (NSD), og Berman og

Slobins standardprotokoll for gjennomføring av *Frog, where are you?* er fulgt i begge utvalg (1994:22–23). Testsituasjonen er imidlertid ulik. Fortellingene i adopsjonsutvalget er skrevet på en fridag (helg, planleggingsdag etc.) en og en alene i et testlokale sammen med meg som testleder. Kontrollene skrev fortellingene i samlet klasse i elevenes klasserom i løpet av ordinære skoletimer med meg og kontaktlæreren til stede. Man kan sette spørsmålstegn ved om IA-barna dro fordeler av å ha med seg mor og/eller far til testlokalet. Det kan føles trygt, og falle positivt ut for enkelte barn. IA-barna ble også fordelaktig testet en fridag, men de gjennomførte den standardiserte språkstesten *Clinical Evaluation of Language Fundamentals – Fourth Edition* (CELF-4) (Semel, Wiig og Secord 2003), norsk versjon fra 2013, samme dag i forkant av narrativskrivningen. Ettersom det kan være små marginer som skiller tekstene grammatisk og leksikalsk sett, bør det nevnes at det er inkludert tre uferdige tekster i hvert utvalg. Alle seks barna hadde skrevet til omtrent like mange bilder, men en narrativ analyse viser at det er stor variasjon innad og mellom utvalgene når det gjelder hvor mye barna skriver til hvert bilde (Schjetne 2017).

Teksttilnærming

Siden IA-barns skriftspråklige ferdigheter ikke er blitt systematisk undersøkt tidligere, er den lingvistiske analysen, presentert her, utforskende av natur. Undersøkelsen er ikke basert på forhåndsdefinerte analysekategorier, men avgjørelsene er gjort etter hvert som ny innsikt i materialet gjorde seg gjeldende. I hovedfagsoppgaven *Brudd – en kasusstudie av to adopterte barn fra Kina i dialogspill med adoptivmoren* (Schjetne 2001) erfarte jeg hvor fruktbart det var å jobbe eksplorativt med datamaterialet for å avdekke utfordrende områder ved barnas muntlige språk. Andre forskere har også pekt på utfordringen det er å fange opp det som eventuelt svikter ved denne gruppen barns språk (Gardell 1979, Berntsen og Eigeland 1987, Rygvold 2012).

Det er enighet blant språkforskere om at skriftlige tekster danner et godt grunnlag for å analysere skriftspråk og språkkompetanse på ord- og setningsnivå (Polio 2014). Forskere ser derimot ikke ut til å enes om hvordan en skal definere skriveferdighet (*writing proficiency*) (Reichelt 2001, Macaro 2005). I denne studien legges det til grunn en relativt smal forståelse av hva skriveferdighet er; det regnes som det å kunne skrive nøyaktig og korrekt grammatisk og leksikalsk. Korrekthet i skriving blir vanligvis oppfattet som «the ability to be free from errors while using the language to

communicate» (Wolfe-Quintero mfl. 1998:33). Grammatikk avgrenses til å bestå av «prinsipper som innfødte språkbrukere følger når de ytrer seg på norsk i henhold til det norske språksamfunns implisitte språknormer» (Hagen 1998: innledning). Leksikalsk korrekthet undersøkes ved å granske hvor presist barna blant annet refererer til dyr, steder og gjenstander som dukker opp i *Frog, where are you?* Grammatiske avvik og begrenset vokabular er vist å være de mest frekvente og kommenterte trekkene i tekster skrevet av L2-innlærere (Ellis 1994, Hinkel 2005).

For å oppnå sammenliknbare språktrekk som grunnlag for å måle det en ønsker å måle, er det nødvendig at datasettet inneholder et høyt antall tilfeller av de trekkene som skal undersøkes. Hvorvidt én skriftlig fortelling per barn ved ett datapunkt er tilstrekkelig for å gjennomføre en troverdig undersøkelse, kan diskuteres, ettersom datagrunnlaget har relativt svak generaliserende kraft. Validitet er gyldigheten til de slutningene vi trekker på grunnlag av metoder, data og teori (Lund 2002). I empirisk forskning vil da grad av validitet variere, den kan aldri bli perfekt, bare tilnærmet høy. Hvor gyldige slutninger en kan trekke, er også avhengig av studiens reliabilitet. Reliabilitet er nært forbundet med validitet og handler om målesikkerhet og stabilitet. En reliabel undersøkelse gir pålitelige og repliserbare data. Reliabilitet handler altså om at eksperimentet er utformet slik at det er mulig å gjenta, og at man under liknende omstendigheter ville fått de samme resultatene. Etter å ha skrevet inn barnas fortellinger i Word, ble grammatiske trekk, vokabular og syntaktiske avvik identifisert. Barnets tildelte kode og aktuelle språklige fenomen ble notert i ulike tabeller i Excelark for senere analytisk bearbeidelse. Repliserbarheten i foreliggende studie er relativt stor, siden prosessen er mulig å gjenta ved tilgang på dataene. Det er imidlertid usikkert hvorvidt en slik sammenlikning av antall feil avdekker eller tildekker noe i den reelle språkutviklingen (Wolfe-Quintero mfl. 1998:33). Med fokus på kun feil (jf. *error analysis*) vil en ikke fange opp innlærere som unngår spesifikt vokabular og kompliserte strukturer (Schachter 1974), og det er kun i et komparativt perspektiv vi kan snakke om *feil*, dvs. når norsk grammatikk fungerer som sammenlikningsgrunnlag for bedømmelse.

Hovedfunn

Systematiske forskjeller mellom utvalgene

Hensikten er å undersøke om det finnes forskjeller i grammatikalske og leksikalske ferdigheter til IA-barn og ikke-adopterte barn, og følgelig er det

de identifiserte forskjellene jeg vil trekke frem. Men analysen har også avdekket en rekke likheter i de skriftlige tekstene i de to gruppene, og de vil jeg nevne innledningsvis. For det første ser det som forventet ut til at barn i 10–11-årsalderen i norsk skole vet hva en fortelling er. Barna i de to utvalgene etablerer imidlertid narrativ sammenheng ulikt (Schjetne 2017). For det andre ser det grovt sett ut til at samtlige 5. klassinger har de samme utfordringene i norsk grammatikk: distinksjonen og/å, dobbel konsonant og tegnsetting (jf. Normprosjektet).¹³ Så godt som alle de 104 fortellingene fungerte fint en og en alene som fortellinger, men ved grundigere analytisk nærlæsning, viste det seg at de norskfødte 1) er mer treffsikre leksikalsk sett og 2) skriver mer korrekt grammatisk. Barna skriver omtrent like hurtig, målt i skrevne ord per minutt, men kontrollbarna skriver i snitt flere ord og bruker noe lengre tid. Det er stor variasjon innad i utvalgene, og i adopsjonsutvalget mangler det tidtaking på ni narrativer (Schjetne 2017).

Det sentrale funnet er at IA-barna som gruppe har annerledes utfordringer i skrift enn det de norskfødte med full læringstid i norsk har, og jo eldre de var ved adopsjonen, desto større utfordringer. Funnene tyder på at: 1) kontrollbarna mestrer norsk grammatikk bedre enn IA-barna, 2) IA-barna tyr i større grad enn kontrollbarna til ulike strategier ved begrenset ordforråd og 3) det er en svak tendens til overforbruk av kjerneverbet *gå* og bruk av verb på en *upassende måte* (Källkvist 1998) hos noen av IA-barna. Normavvik som bryter med faste absolutte regler i grammatikken, irriterer og forstyrrer forståelsen lettere enn avvik som er mindre tydelig regelstyrt (Vann mfl. 1984: 428). Avvikene i kontrolltekstene fører ikke til irritasjon, misforståelser og/eller uforståeligheter, da det gjerne er i mindre fast regelstyrt grammatikk at de norskfødte gjør feil. Graden av aksept (Santos 1988) kan derfor vurderes til å være høyere for kontrollbarnas avvik enn IA-barnas. Dette kan illustreres ved å se på preposisjonsfeil hos JK27 og NFJ16. JK27:1,0 skriver *å lete under huler* og NFJ16 skriver *de svømte på land*. Selv om det konseptuelt sett er umulig både *å lete under en hule* og *å svømme på land*, vil jeg påstå at akseptgraden er høyere for den siste infinitivskonstruksjonen. Det kommer antakelig av at preposisjonsfrasen *på land* er en eksisterende konvensjonalisert frase (jf. båten gikk *på land*), mens *under huler* ikke er det.

Genusmarkering av substantiv

Grammatisk genus har ikke noen enkel logikk eller regelmessighet i norsk (Hagen 1998:60, Ragnhildstveit 2016), det er en iboende egenskap ved substantiv (Unterbeck mfl. 2000:238). Forskerne i *God nok i norsk?*-prosjektet (Berggreen mfl. 2012:23) skriver at elevene i deres prosjekt gjorde få feil

med hensyn til substantivers genus. Elevene startet norsklæringen i alderen fra fire til 12 år, og var 11–13 år ved innsamlingen av skriftlige tekster. Uri (2001:30) undersøkte grunnskoleelever i Oslo med tyrkisk som L1 og fant at bare 3,1 prosent av substantivene i materialet ble tildelt feil genus. Det ble imidlertid bare sett på entallsformene. I tabell 3 er samtlige genus-tildelingsfeil i adopsjonsutvalget listet opp.

Tabell 3. Genustildelingsfeil ved substantiv i adopsjonsutvalget

JSK51:0,6	en vepsebol
JK5:0,11	ein liten og irritert jordeekorn
JK46:1,0	en glas, var vinduen opent
JK34:1,11	en hav
GE19:2,9	en stup
J120:3,1	en tre
GC38:3,10	en klass (glass), en fall, en hullen
JK37:5,7	eit stor stein
J136:5,1	et stort stube
GB40:7,6	en vepse bol
GK43:7,9	en liten fjell, en froske par

Materialet viser at feiltildelt genus kan skape kongruensproblemer i substantivfraser med adjektiv. I substantivfrasen til JK46 *var vinduen opent* (predikativ) er det imidlertid vanskelig å avgjøre om det feiltillagte bestemthetssuffikset *-en* i nøytrumsordet *vindu* kan karakteriseres som genus-tildelingsfeil eller ikke. Det er vanskelig å avgjøre siden det er snakk om et bestemthetssuffiks, og fordi adjektivet *åpen* er bøydd i samsvar med den iboende egenskapen nøytrum i substantivet *vindu*. Hos JK37 er det derimot helt tydelig at substantivfrasen *eit stor stein* (attributiv) er blitt tildelt feil genus, men adjektivet *stor* er likevel bøydd i samsvar med den iboende genusegenskapen maskulinum i substantivet *stein*. Det er altså ikke bøydd i samsvar med det feiltildelte genuset *eit*. Tabell 3 ovenfor viser at 11 av 52 IA-barn har 15 feiltildelte genus. En av dem, GC38:3,10, har tre forekomster, mens GK43:7,9 og JK46:1,0 har to hver. GC38 var over 3 år ved ankomst til Norge. JK5, JK46 og JSK51 var kun året eller betraktelig yngre ved ankomst. Det er genusfeil ved både maskulinum og nøytrum, men nøytrer med kun én stavelse som *stup*, *hull*, *tre*, *hav*, *glass*, *fjell* og *fall* peker seg ut som utfordrende substantiv å tildele korrekt genus. Ut ifra de 24 bildene i *Frog, where are you?* er det ingenting som skulle tilsi at det er

flere referenter som er enstavellesnøytrer enn maskulinum (f.eks. en frosk, en hund, en stein, en gutt og en ugle).

Ifølge Svendsen (2004), som kartla flerspråklige barns ferdigheter (norsk-filippinske barns muntlige fortellinger av *Frog, where are you?* på norsk, engelsk og tagalog ved 9-årsalderen), kan feilmarkering av genus være et resultat av tilfeldige glipper. Det systematiske mønsteret i mine data, der nøytrer med én stavelse er blitt markert som maskuliner, tyder på at markeringene ikke skyldes tilfeldigheter. Siden det i det norske språket ikke er noen klar logikk i hvilket genus som skal brukes til hvilket substantiv, kan funnene tyde på at det er utfordrende å tilegne seg dette ulogiske systemet i et L2 når en påbegynt L1-tilegnelse er blitt avbrutt før eller i den kritiske perioden. Funnene blir støttet av en studie på 193 IA-barn på 4.–9. trinn og 193 norskfødte elever, der det viste seg at IA-barna blant annet skåret signifikant lavere på korrekt genustildeling ved substantiv enn kontrollene (Rygvo 1998:43–44). Det var elevenes lærer som kartla barnets muntlige ferdigheter ved å krysse av på et kartleggingsskjema, og det er dermed stor fare for feilvurderinger i resultatene (Wagner mfl. 2008:94). Studier viser imidlertid at minoritetsbarn finner det utfordrende å tildele nøytrer korrekt genus (Svendsen 2004, Dieser 2009, Brehmer og Rothweiler 2012) og studier viser at maskulinum er den favoriserte default-genus (Uri 2001, Dieser 2009, Brehmer og Rothweiler 2012, Ragnhildstveit 2016).

I tabell 3 ser en også at det siste ordet i de sammensatte ordene *vepsebol* og *froskepar* er nøytrer med én stavelse, men at disse sammensatte ordene også er blitt tildelt maskulinum genus. Ordene initialt i de to sammensatte ordene er substantiv med maskulinum genus; *en veps*, *en frosk*. I motsetning til regelen i norsk grammatikk der etterleddet i et sammensatt ord bestemmer hva slags ordklasse sammensetningen tilhører, og forleddet avgrensner, modifierer og spesifiserer det siste (Faarlund mfl. 1997:62–63), har sannsynligvis forleddet bestemt genus for hele det sammensatte ordet. JK5:0,11 feiltildelte det feilskrevne ordet *jorddeekorn* maskulinum genus. Her er det imidlertid det siste ordet som er tostavet, ikke det første. I tillegg er det satt inn en fuge-e i det sammensatte nullfugeordet *jordekorn*. Det er genusfeil i kontrollgruppens tekster også, men det er langt færre, se tabell 4.

Tabell 4. Genustildelingsfeil ved substantiv i kontrollutvalget

NFJ26	en sint lemen
NFJ28	en reinsdyr

NFG39	en hull
NFG42	en gjørmete treet
NFG45	et rein

Tabell 4 viser at fem av de 52 norskfødte barna tildeler feil genus én gang hver. Materialet viser at over dobbelt (11/5) så mange IA som kontrollbarn gjør tildelingsfeil, og at det er tredobbelt (15/5) så mange feil i adopsjonsutvalget totalt. Dette er et for spinkelt grunnlag til å hevde at IA-barn strever med genustildeling i skrift, men det er tydelig at IA-barna rekruttert i denne studien har større utfordringer med genustildeling enn kontrollbarna. Både de barna med kun påbegynt L1-tilegnelse og de med et allerede etablert aldersadekvat L1 ved ankomst, gjør genustildelingsfeil etter flere år med eksponering for norsk.

Mønsteret der nøytrer med én stavelse er tildelt maskulinum genus, finner jeg ikke hos kontrollbarna, men nøytrer er også i denne gruppen de substantivene som er mest utfordrende å tildele korrekt genus. I kontrollutvalget er også maskulinum genus den favoriserte genus på nøytrer, men fire av de fem nøytrene listet opp i tabell 4 er tostavet eller med diftong. Genusfeilene oppstår altså ikke primært ved enstavelsesnøytrer som hos IA-barna. Forekomsten av over tredobbelt så mange genustiledelingsfeil i adopsjonsutvalgets tekster er interessant å se i lys av Meisel (2011) som hevder at det er en kritisk alder rundt 4 år for å lære enkelte morfosyntaktiske strukturer, som for eksempel artikkelsystemet i et L2, om det skal læres på lik linje med individer som lærer de samme strukturene i sitt L1. Den gunstige læringsperioden går mot slutten allerede i barnehagealder, og læring av morfosyntaks i et L2 etter 4-årsalderen vil derfor, ifølge Meisels teori, mest sannsynlig foregå på en annen måte enn ved typisk L1-tilegnelse. Dette tilsier at tilegnelse av tall- og bestemthetsbøyning av artikler samt samsvarsbøyning etter 4-årsalderen, kan være utfordrende for sent adopterte. Det viser seg imidlertid at noen få barn med betraktelig lavere AA enn 4 år også gjør morfosyntaktiske feil. I dette materialet er det få forekomster, men siden det er flere genustildelingsfeil i adopsjonsutvalget enn i kontrollutvalget, kan funnene tjene som eksempel på at ikke-funksjonell grammatisk markering kan være utfordrende å lære – selv for barn som ankom allerede da de var 12 mnd.

Syntaks

Trass i lite forskning er syntaks og grammatikk vist å være en relativ svakhet i IA-barns språk (Glennen 2016:164). Forskning viser også at klare syntaktiske brudd er en marginal feilkategori hos L1-brukere (Iversen og

Otnes 2016:200). Ifølge Ellis (1994), Berggreen og Tenfjord (1999), Hinkel (2011) og Berggreen mfl. (2012), har andrespråkstekster høy forekomst av ufullstendige setninger som for eksempel manglende subjekt eller verb, ufullstendige verbuttrykk, setningsfragmenter og ordstillingsfeil. Slike særmerkete trekk er hyppigere i tekstene til barna i adopsjonsutvalget enn i kontrollutvalget. Nedenfor listes det opp et utvalg av ufullstendige setninger, setninger med feil ordstilling og setninger med avvik i syntaksen som er noe utfordrende å kategorisere.

Tabell 5. Ufullstendige setninger i adopsjonsutvalget

JK1:1,8	Så fant * noen froske, - På!
JK1:1,8	Så hadde de * gøyt resten av dagen.
JK4:6,0	* Får onger alle siter i styber.
JK5: 0,11	Plutseleg kom * til syne seks små frosker
JK53:6,5	Så bøyd hjorten * fremover og både Fillip og hunden hans * ned i vannet.

Tabell 6. Setninger med avvikende ordstilling i adopsjonsutvalget

JK34:1,11	Pappaen går bort til vinduet og tar opp det
JK46:0,12	Pluselig sprat op frosken men * så ike at * kom ut.
GC38:3,10	og da datt/tatt ned vepse bole
JK27:0,12	han ville at fråsk skulle bli lykkelig i sinne alle dager.
JK10:1,2	Etter * Markus hadde ropt, Markus ble så forskrekket over det han så at han datt ned

Tabell 7. Feilplassert negasjon etter konjunksjonen men i adopsjonsutvalget

GT45:4,6	Men fant ikke ham *.
JK53:6,5	Fillip gikk opp til treet og kikket men der var * frosken ikke. ¹⁴

Tabell 8. Syntaktiske avvik i adopsjonsutvalget som er utfordrende å kategorisere

JK53:6,5	Og det var natt, sov han i mens han gjorde det så gikk frosken ut av krokken og forsvant.
GC38:3,10	det var en gang en gutt som hade en hund som de hadet fanget en frosk.
JK9:1,2	Mens David klatret i et tre men der bode det en sur ugle.

- GE19:2,9 Så så huden plutseli at der frosken pleid å ligge var forsvunet
 GE18:4,4 Det var en natt da Jakob og kjærledyrene sat.
 JI20:3,1 thomas og flekken falt de i en elv.

Kontrollbarna gjør ikke tilsvarende brudd i syntaksen som både tidlig og sent adopterte gjør, og forskning viser en nær sammenheng mellom mestring av setningsnivået og allmenn norskutvikling (Berggreen mfl. 2012:91). Setningsenheten er en sentral enhet i språket, særlig i skriftlig språk (Iversen og Otnes 2016:194). Kress skriver at «the early writing of children is characterized by the absence of the sentence» (1982:70), og IA-barnas tekster avslører en til tider relativt svak setningsforståelse. Setningsforståelsen er svak også hos kontrollbarna ved for eksempel å mangle tegnsetting og stor bokstav, men setningene hos IA-barna har i tillegg syntaktiske særtrekk som preger ordstilling og setningsoppbygging som en finner i norsk som andrespråkstekster. Ifølge Scott og Roberts (2016:88) er morfosyntaktisk utvikling hos IA-barn understudert. I den sparsomme forskningen som finnes, viser det seg at fransk-canadiske IA-barn fra Kina har større morfosyntaktiske utfordringer i fransk enn kontrollbarna (Gauthier mfl. 2012, Delcenserie mfl. 2013, Delcenserie og Genesee 2015). I lys av funn i canadisk forskning og Meisels teori er det tankevekkende at noen IA-barn i også mitt materiale har morfosyntaktiske utfordringer.

Preposisjoner

Gass og Selinker (2008:47) skriver at preposisjoner er noe av det vanskeligste å mestre i et L2. Bruken varierer en god del fra språk til språk, og antallet preposisjoner er svært forskjellig (Mac Donald 1997:108). I tillegg varierer preposisjonsbruken innenfor et og samme språk alt etter hva en ønsker å si i en gitt kontekst¹⁵ (se også Celce-Murcia og Larsen-Freeman 1999). Forskning viser at i 18 % av alle setninger hos sene L2-innlærere på mellom- og avansert L2-nivå ble det brukt feil preposisjon i skrift, og preposisjonsfeil stod for hele 29 % av alle feil (Dalgish 1985, Bitchener mfl. 2005). Szymanska (2010) har undersøkt polske norskinnlæreres bruk av preposisjonen *i* og *på*. Ifølge Szymanska (2010:192) myldrer skriftmaterialet, som er hentet fra *Språkprøven i norsk for voksne innvandrere* og *Test i norsk – høyere nivå* ved Norsk språktest, av preposisjonsfeil på alle ferdighetsnivåer i The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). Dette er i tråd med Hinkel som skriver at det i L2-tekster er funnet «a higher rate of misused prepositions» (2011:529). Dette ser også ut til å være tilfellet for IA-barna i denne studien. I tabell 9 er ukor-

rette preposisjoner i IA-barnas tekster listet opp. I tabell 10 er det satt inn en stjerne der det mangler en preposisjon.

Tabell 9. Ukorrekte preposisjoner i adopsjonsutvalget

JK27:0,12	å lete <i>under</i> huler
GE18:4,4	leitet <i>under</i> et lite hull
JK32:0,9	lette <i>under</i> steiner og hull (eventuelt mangler prep. i: lette under steiner og * hull)
JK37:5,7	hunden hans leite <i>i under</i> krakken, han sprang opp <i>i</i> eit stor stein
GT45:4,6	gikk de videre <i>i</i> et tre
JK4:6,0	alle siter <i>i</i> styber
JE39:4,0	Tim leter <i>på</i> en bikubbe, ramler <i>oppå</i> halsen til jorten
JK34:1,11	kom til syne <i>av</i> vinduet
JB31:8,2	da tat mili <i>av</i> vindo, <i>på</i> siten av, lanet <i>på</i> en elv
GC38:3,10	holt han seg <i>på</i> nesa
GC16:1,10	bitt <i>på</i> nesen
JK53:6,5	Fillip gikk opp <i>til</i> treet og kikket, klatret Phillip opp <i>til</i> toppen av steinen.

Tabell 10. Utelatte preposisjoner i adopsjonsutvalget¹⁶

JK53:6,5	Men så dukket det bare * et lemen
JB31:8,2	Emil for og leter * Emma
JK21:0,11	Og plutselig stak en lite mus opp og så sint *
JC2:0,12	Eg lurte virkelig * kor frosken var
	Eg trur at eg hadde funne frosken eg leita *
JK32:0,9	* Det ene hullet kom det en mullvarp opp

Noen av preposisjonene er for så vidt ikke ukorrekt brukt i den aktuelle setningen isolert sett, men JK53:6,5 beskriver for eksempel ikke guttens handling korrekt når hun skriver *Fillip gikk opp til treet og kikket*. Ifølge bildet går ikke gutten i fortellingen *til* treet og kikker, han klatrer opp *i* treet og kikker. Og preposisjonen som er brukt for å beskrive at den samme gutten *går opp på en stein*, er muligens idiomatisk sett ikke ideell, siden JK53:6,5 skriver: *...klatret Phillip opp til toppen av steinen*.

Uten å ha fullgod innsikt i hvordan barna presterer muntlig, fikk jeg inntrykk av at de presterer bedre i spontan muntlig tale. Tarone (1985) fant at arabiske og japanske engelskinnlærere, 18 til 45 år, behersket visse grammatiske strukturer betydelig bedre i spontan tale enn i en skriftlig

grammatikktest. Berggreen og Tenfjord (1999:38) peker også på en slik oppgaveavhengig variasjon, dvs. individuell variasjon mellom muntlig og skriftlig språkbruk. Sammenliknet med muntlig produksjon i L2, som antas å gi en indikasjon på en persons implisitte kunnskap (Towell mfl. 1996), involverer sannsynligvis skriftlig produksjon bruken av mer eksplisitt kunnskap (Gunnarsson 2012:249). Skrivning på et L2 går saktere enn skrivning på et L1 på grunn av enda mer bruk av eksplisitt kunnskap (Barbier 1998:218), og bruken av eksplisitt kunnskap vil mest sannsynlig påvirke flyt, men også korrekthet og kompleksitet i skrevne tekster. Samlet sett kan språklæring sies å bestå av utvikling langs nettopp disse dimensjonene *flyt, kompleksitet og korrekthet* (Housen og Kuiken 2009).

Det finnes ingen stedslokaliserende preposisjonsfeil eller utelatte preposisjoner i preposisjonsuttrykk i tekstene til de norskfødte. Til tross for få preposisjonsfeil i kontrollutvalget, er det verdt å nevne de tre feilene jeg fant, se tabell 11:

Tabell 11. Ukorrekte preposisjoner i kontrollutvalget

NFJ16	de svømte på land
NFG14	det han holt fast på
NFJ30	bet Petter på nesen

Det er færre preposisjonsfeil i kontrollutvalget, og feilene er langt mindre forstyrrende enn i adopsjonsutvalget. Graden av aksept er høyere for disse tre feilene enn det de ukorrekte stedslokaliserende preposisjonene i adopsjonsutvalget er. NFG14, NFJ16 og NFJ30 kan imidlertid tjene som eksempler på at preposisjoner er utfordrende å lære – til og med i ens eget L1 som en blir eksponert for fra fødselen og har kontinuerlig utvikling i.

Kreative strategier ved begrenset ordforråd

Flere IA-barn enn kontrollbarn velger upresise og nærbeslektete ord, eller de forklarer referenter i fortellingen ved å bruke mange ord i en omskriving. Kaufman fant i sin studie at de minst avanserte tospråklige barna (fra 6,2 til 13,11 år), med redusert ordforråd i L1, ikke nødvendigvis refererte korrekt til referenter i *Frog, where are you?*, men:

[T]hey used, rather creatively, circumlocutory strategies and introduced diverse lexical alternatives that include nouns, demonstratives, or

descriptive phrases to compensate for their lexical gaps when the target L1 words were not accessible (Kaufman 2001:327).

Det er tilsvarende kompenseringer i tekstene til IA-barna, og nedenfor har jeg kommentert ulike funn av: 1) upresise og nærbeslektede ord og 2) bruk av bevegelsesverb.

Upresise og nærbeslektede ord

Eksempelene nedenfor i tabell 12 illustrerer bruk av leksikalske alternativ, upresise ord og nærbeslektede ord/approksimasjoner i adopsjonsutvalget.

Tabell 12. Upresise ord i adopsjonsutvalgets tekster

(1a) JE39:4	Ut av hulle Peter leter i går det ut <i>ett lite dyr</i> [refererer til en gnager]
(1b) JI36:5,1	Plutselig kom det <i>et dyr</i> op. [refererer til en gnager]
(1c) JK10:1,2	Da ble Markus loftet opp av <i>noe stort</i> . [refererer til et dyr med gevir]
(1d) GB40:7,6	gutten møte på masse dyr ugle, veps og <i>en ?</i> [refererer sannsynligvis til en type gnager]
(1e) JC35:3,10	Jeg sa hyj til Leo og så <i>håppet vi over</i> . [refererer til det å klatre over en liggende trestamme]
(1f) JK53:6,5	så klatret han opp på <i>den lange stubben</i> [refererer til det å klatre over en liggende trestamme]
(1g) GC38:3,10	fram der var det <i>en fall</i> sa at huden tatt oppå han gutten [refererer til et stup]
(1h) JI20:3,1	og så kom de til <i>shutten</i> og elgen kastet de av [refererer til et stup]
(1i) JK46:1,0	Eter på kom en elg og løfte han ned i <i>et hul</i> [refererer til et stup]

I eksempel 1a–b har to IA-barn valgt lite presise ord og 1c illustrerer kompensatoriske «ordvikarer» som gjennomføringsstrategi når ordforrådet ikke strekker til. Det er ikke lett å se hvilke(t) dyr illustratøren har prøvd å tegne, så JE39 og JK1 kan selvfølgelig ha referert til dyrets størrelse for å beskrive det (eller for å skape spenning), i stedet for å benevne feil dyr. Eksempelet i 1d viser hvordan GB40:7,6 løser problemet når han ikke vet eller klarer å hente fram et passende ord i det mentale leksikonet. JC35:3,10 i 1e dekker antakelig over sine for knappe ordressurser ved å beskrive hovedpersonens

fysiske handling i kontakt med en liggende trestamme han forserer. JK53:6,5 i 1f tar trolig i bruk et nærbeslektet ord i betydning for å kompensere for et begrenset ordforråd; en stubbe $\approx$ en trestamme. Substantivfrasen blir bygget ut ved å legge til adjektivet *lang*, og kreativt betraktet er *en lang stubbe* semantisk relatert til *en trestamme*. GC38:3,10 i 1g skriver *en fall* for sannsynligvis å erstatte det manglende ordet *stup*. GC38:3,10 avslører et lite utbygd ordforråd i tillegg til grammatisk usikkerhet, siden substantivet er tildelt feil genus. JI20:3,1 i 1h refererer til kanten av et stup som slutten av skogstien, og bruker dermed en mindre presis referent: *og så kom de til slutten og elgen kastet de av*. I 1i skriver JK46:1,0 *et hul* for det samme stupet som også JI20:3,1 og GC38:3,10 ovenfor finner utfordrende å referere til. Eksempelet til JK46 *Eter på kom en elg og løfte han ned i et hul* kan tjene som eksempel på at ord ikke alltid har semantiske trekk felles med den mer korrekte referenten (et hul $\neq$ et stup). Barna er både løsningsorienterte og konstruktive, men det varierer hvor vellykket de kompensatoriske løsningene er.

Vansker med å finne ord i det mentale leksikonet viser seg å være større i scener som er mer komplekse og krever større kognitiv prosessering, slik Kaufman peker på: «When narrators find it linguistically difficult to provide precise portrayal of protagonists and events, they avoid the detailed account and summarize several scenes by using phrases such as ‘the boy encountered many animals’» (Kaufman 2001:334–335). Dette er tilfellet for GB40:7,6 med relativt høy AA, siden han i de midterste scenene i billedboken, som skildres fra bilde 8–17, skriver: *gutten møter masse dyr*. Ifølge bildene skulle GB40:7,6 ha formidlet at gutten og hunden går inn i skogen for å lete etter frosken. Videre skulle han ideelt sett ha beskrevet deres handlingsfylte møter med en gnager, en sverm av veps/bier, en ugle og en elg og et fall utfor et stup og ned i et vann. GB40:7,6 tar en snarvei ved å unnlate å skrive om disse farefylte møtene (møtet med en elg blir imidlertid beskrevet). En utbrodering av slike handlingsfylte møter er antakelig for mye forlangt av en 10-årig elev med eksponering for norsk i kun 2–3 år. Prosesseringsbelastningen ser ut til å være større i disse midterste scenene enn i begynnelsen av billedboken, siden nye karakterer introduseres og deres aktive samhandling med hovedkarakteren gjør dem vanskelig å ignorere, ifølge Wigglesworth (1997:290).

Det er flere norskfødte enn IA-barn som refererer til stupet i billedboken. Av 30 kontrollbarn som refererer til dette stupet, bruker 26 ordet *stup*. De resterende fire bruker ordet *klippe*. Nærmest alle de norskfødte, som refererer til dette stupet, bruker altså det spesifikke ordet *stup*, mens kun 13 av 23 IA-barn gjør tilsvarende. Resten bruker *skrent*, *skråning*, *kant*,

hul, slutten, plas som igj ret ned, fall, klippe og klipe. Sammenliknet med IA-barna, brukte dobbelt så mange kontrollbarn (26/13) ordet *stup*. Oppsummert er det flere barn med mer presise leksikalske valg for ulike referenter i kontrollutvalget enn i adopsjonsutvalget. Mye tyder på at dyrene, stedene og gjenstandene som dukker opp i billedboken, er leksikalisert og lettere tilgjengelig i kontrollbarnas leksikon.¹⁷ Det er imidlertid verdt å merke seg IA-barnas kreativitet rundt referenten *et stup*. Litteraturen peker på at IA-barn er språklig kreative og gode strategibrukere (Rygvoold 1999).

Bevegelsesverb

Pallotti understreker at det er viktig å velge ut grammatiske trekk og strukturer som kan gi informasjon om en innlærers språkutvikling:

it is [...] important to reflect on which grammatical structures are more informative about a learner's development, i.e. what are good 'diagnostic features'. A feature with high diagnostic value is one with a relatively slow development, appearing early but continuing to be challenging even to more advanced learners (Pallotti 2010:167).

I en tidlig fase huker gjerne andrespråksinnlærere tak i et lite antall kjerneord, som er nyttige når en ellers kan lite (Viberg 2000). Det er en sterk tendens til å organisere et semantisk felt omkring ett eller to kjerneverb, for bevegelse er det for eksempel verbet *å gå*. Utbredt bruk av kjerneordet *gå* kan derfor hos en relativt avansert språkbruker tyde på en innlærer med langsom progresjon når det gjelder å lære mer spesifikke og spesialiserte bevegelsesverb. Bevegelses verbet *å gå* fungerer som et strategisk kjerneverb hos JI36:5,1 og JE39:4,0. Disse jentene er altså ikke alltid helt presise leksikalsk sett. En vanlig antakelse, ifølge Golden (2016:80), er at L2-innlærere overbruker kjerneverb (Hasselgren 1994, Källkvist 1998). Berman og Slobin (1994:153) fant at barn gradvis varierer bruken av mer spesialiserte leksikaliserte verb med alderen. Eksemplene i 3a–d illustrerer overbruk av bevegelses verbet *gå* hos JI36 og JE39:

Tabell 13. Overbruk av bevegelses verbet gå

(3a) JI36:5,1	Nor gutten såv så <i>jik</i> frosken ut av glaset.
(3b) JI36:5,1	Ulglen jagde gutten så <i>jik</i> ulglen vek.
(3c) JE39:4,0	Ut av hulle Peter leter i <i>går</i> det ut ett lite dyr.
(3d) JE39:4,0	Peter husjer på Tim og så <i>går</i> de over ett tre som har falt.

Det er ikke direkte feil å bruke *gå* i 3a–d, men verbet uttrykker ikke den semantiske nyansen et mer spesifisert bevegelsesverb ville gjort, i de ulike kontekstene. JI36:5,1 og JE39:4,0 kan se ut til å ha en tilbøyelighet til å favorisere bevegelsesverbet *gå* når de skriver om dyrene og guttens bevegelser/forflyttinger i fortellingen. Berggreen mfl. (2012:87) skriver at det ved andrespråklæring tar relativt mange år for å oppnå en like differensiert verbbruk som enspråklige medelever. Viberg sier om tidsaspektet ved slik læring: «Certain nuclear verbs were still overused even after four years» (2001:102). JI36:5,1 hadde lært norsk i fem år. Under disse omstendighetene kan den utvidete bruken av verbet *gå* oppfattes som en konstruktiv strategi. Strategien er konstruktiv, siden *å gå* er et sentralt verb med en generell betydning, og som ser ut til å erstatte barnets manglende verb med mer spesifikk betydning.

Hasselgren (1994:237) refererer til kjerneverb som *lexical teddy bears*, det vil si at de er overbrukt, men bruken er ikke nødvendigvis feil. Jeg fant imidlertid antydninger til at sent adopterte bruker verb på, ifølge Källkvist (1998), en *upassende måte*. Verbene beskriver nemlig ikke bevegelsen til agens helt korrekt. Se eksemplene i 4a–e i tabell 14:

Tabell 14. *Bruk av verb på en upassende måte*

- (4a) JE39:4,0   Ut av bikubben Tim lette i kommer det en hel flokk med *bier* og *de løper* mot Tim. Når *biene har dratt sin veg* kommer det en fuggel mot Peter. *Fuggelen drar* av gårde.
- (4b) GT45:4,6   Og da *spratt det ut en ugle*.
- (4c) GB40:7,6   *Elgen dutet* gutten ned i vannet.
- (4d) JC7:2,4   *Det strømte veps* rundt hunden.

Man kan her innvende at verbene *sprette* og *dytte* i 4b og 4c snarere tillegger uglen og elgen spennende intensjoner, som er med på å dramatisere fortellingen, enn at de er brukt på en upassende måte. Verbene dramatiserer for så vidt dyrenes handling, men ettersom fortellingen til GT45 og GB40 ikke innehar andre dramatiserende fortellerelement, som antakelig ville vært tatt i bruk om verbene *sprette* og *dytte* er brukt som dramatiserende virkemiddel, er de her blitt kategorisert som upassende. Barna i 4a–d har relativt høy AA, den varierte fra 2,4 år til 7,6 år. Det er kun JI36 og JE39 som viser overbruk av kjerneverbet *å gå*, men lagt sammen med eksempelutdragene i tabell 14, danner det seg et bilde av at IA-barna har større utfordringer når det gjelder å bruke korrekte og mer spesifiserte bevegelsesverb.

Oppsummering og avsluttende betraktninger

Formålet i denne studien er å undersøke om det er forskjeller mellom IA-barn og ikke-adopterte barns skriftspråk på 5. trinn, og å finne ut av hva forskjellene eventuelt består av. Gjennom en utforskende tilnærming avdekker jeg grammatiske og leksikalske forskjeller i tekster skrevet av barna i de to utvalgene. Det er tendenser til at IA-barna er mindre treffsikre leksikalsk sett, noe det kompenseres for ved å bruke strategier som omskrivninger, forenklinger og overbruk av kjerneverb. Syntaks, morfosyntaks og preposisjoner er imidlertid de områdene som tydeligst viser påfallende forskjeller og skiller tekstene. De skriftspråklige avvikene hos IA-barna har paralleller til forskningsbaserte funn i skrevne tekster i L2-studier både nasjonalt og internasjonalt (Ellis 1994, Berggreen og Tenfjord 1999, Hyltenstam og Lindberg 2004). Studiens funn støtter dermed antakelsen om at det er effekter av IA-barns forsinkede språklæring på mellomlang sikt.

Sett bort fra klare syntaktiske brudd, morfosyntaktiske feil og preposisjonsfeil, avdekket tekstene at IA-barna har nådd et språknivå som er vanskelig å skille fra nivået til de ikke-adopterte kontrollbarna i studien. IA-barna har med andre ord nådd «behærskningsnivåer overfor gränsen mellan uppfattbar och icke uppfattbar icke-innföddhet, vilket i praktiken gör att de uppfattas som infödda» (Abrahamsson og Hyltenstam 2004:246). Materialet viser at det er varierende grader av skriftspråklig innfødtlikhet i populasjonen med IA-barn på 5. trinn. Ved første gjennomlesing blir ikke skriftspråket til ett og ett IA-barn alene oppfattet som annet enn produsert av L1-skrivere på mellomtrinnet på barneskolen, men som gruppe sammenliknet med skriftspråket til jevnaldrende, norskfødte barn demonstrerer de å ha et mer L2-preget skriftspråk. Barn med høy AA, men også barn med mange års totalt språkbud i L2 viser særtrekk som ikke nødvendigvis er alderstypiske. Dette forteller oss at det ikke er noen garanti for at tidlig adopterte oppnår skriftspråklig kompetanse på nivå med norskfødte, «...[and] the long-held assumption that an early start guarantees complete and successful L2 acquisition loses much of its power» (Ortega 2014:26). På grunnlag av funn i blant annet Flege mfl. (1999), McDonald (2000), Butler (2000) og Lee mfl. (2006) konkluderer Abrahamsson og Hyltenstam (2009:258) med at «it now seems clear that differences do exist even between early learners' ultimate attainment and native-speaker proficiency». Det er gruppeforskjeller i denne studien også, men jeg kan ikke trekke samme konklusjon, da det blir misvisende å snakke om et skriftspråklig sluttnivå når barna går på 5. trinn og noen av dem bare hadde bodd noen få år i Norge.

Bortsett fra at de sent ankomne JK53:6,5, GB40:7,6 og JE39:4,0 ofte trekkes frem for å vise eksempler på avvik, er det en relativ spredning på barna som viser språklige avvik. Det er imidlertid viktig å understreke at mange av feilene er subtile og gjelder nyanser, og at de ikke er karakteristisk for alle IA-barn. Forskning viser at gapet mellom IA og ikke-adoptertes språkbeherskelse til en viss grad innhentes etter flere år, men det innhentes ikke for alle (Roberts mfl. 2005a, Glennen og Bright 2005). Det tyder altså på at det er andre faktorer enn lengden på eksponeringstiden som forårsaker det språklige gapet. Det L2-pregede skriftspråket kan derfor antas å komme av at de blant annet begynte å lære norsk senere enn normalt. Dette er i tråd med Abrahamsson og Hyltenstam (2009) som fant at selv små forsinkelser på kun 1 til 2 år hos enkelte L2-innlærere resulterte i ikke-innfødtlikt språk etter 10 eller flere år med eksponering for L2. Det er imidlertid viktig å nevne at 5–7 % av alle barn har spesifikke språkvansker (Leonard 1998), og at det er en svært komplisert oppgave å avgjøre om minoritetsspråklige barns utfordringer har sammenheng med slike individuelle forskjeller, eller om det dreier seg om utilstrekkelige norskkunnskaper (Randen 2013:17).

Ettersom det ikke er gjort statistiske analyser på individnivå, sier ikke studien min noe bestemt om hvorvidt barn med lav AA skriver mer korrekt grammatisk og mer presist leksikalsk enn barn med høy AA. Det ser imidlertid ut til at barn med kortest botid i Norge har større utfordringer med å hente frem ord i det mentale leksikonet, har syntaktiske avvik og har et mer begrenset ordforråd, som blant annet kommer til syne ved at de bruker færre spesifiserte bevegelsesverb. En berettiget innvending mot denne studien kan være at datamaterialet ikke gir et solid nok grunnlag for å kunne besvare forskningsspørsmålene. Til tross for innvendingen er funnene i tråd med hva andre studier på IA-barns språk har kommet frem til på det grammatiske og syntaktiske planet (Glennen 2016). Innvendingen reiser imidlertid spørsmål om hvilke standarder man kan og bør bruke til å bedømme og vurdere IA-barns språk (jf. *the lens problem*, Scott mfl. 2008). Dette peker på samme tid på behovet for mer forskning på større utvalg – bestående av barn fra kun ett adopsjonsland, men også utvalg bestående av barn fra ulike opprinnelsesland – for å kunne frembringe mer robuste funn.

Litteraturliste

Abrahamsson, Niclas og Kenneth Hyltenstam 2004. Mognadsbegränsningar och den kritiska perioden för andraspråksinläring. I K.

- Hyltenstam og I. Lindberg (red.). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning og samhälle*. Lund: Studentlitteratur, 221–258.
- Abrahamsson, Niclas og Kenneth Hyltenstam 2009. Age of Onset and Nativelikehood in a Second Language: Listener Perception Versus Linguistic Scrutiny. *Language Learning* 59(2), 249–306.
- Bahiraie, Ahmadreza 2016. *Behavioral problems in institutionalized adoptees in Norway*. Masteroppgave i spesialpedagogikk. Universitetet i Oslo.
- Barbier, Marie-Laure 1998. *Rédaction de texte en langue première et en langue seconde: indicateurs temporels et coût cognitif*. Upublisert doktoravhandling. Universitetet i Provence.
- Berggreen, Harald, Kjartan Sørland og Vigdis Alver 2012. *God nok i norsk? Språk- og skriveutvikling hos elever med norsk som andrespråk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Berggreen, Harald og Kari Tenfjord 1999. *Andrespråklæring*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Berman, Ruth A. og Dan I. Slobin 1994. *Relating events in narratives. A crosslinguistic developmental study*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Berntsen, Mari og Ingebjørg-Synøve Eigeland 1987. *Utenlandsadopterte barn og overgang til nytt språk*. Masteroppgave i spesialpedagogikk. Universitetet i Oslo.
- Bitchener, John, Stuart Young og Denise Cameron 2005. The effect of different types of corrective feedback on ESL student writing. *Journal of second language writing* 14(3), 191–205.
- Botvar, Pål Ketil 1999. *Utenlandsadopterte barn og unge i Norge: Meget er forskjellig, men det er utenpå...? Unge utenlandsadoptertes levkår og livskvalitet*. Oslo: Diakonhjemmet Høgskolesenter.
- Brehmer, Bernhard og Monika Rothweiler 2012. The acquisition of gender agreement marking in Polish: A study of bilingual Polish-German-speaking children. I K. Braunmüller og C. Gabriel (red.). *Multilingual individuals and multilingual societies [Hamburg Studies on Multilingualism 13]*. Hamburg: John Benjamins, 81–100. DOI: 10.1075/hsm.13.07bre.
- Butler, Yuko G. 2000. The age effect in second language acquisition: Is it too late to acquire native-level competence in a second language after the age of seven? I Y. Oshima-Takane, Y. Shirai og H. Shirai (red.). *Studies in Language Sciences*, 1, 159–169.
- Bylund, Emanuel, Kenneth Hyltenstam og Niclas Abrahamsson 2013. Age of acquisition effects or effects of bilingualism in second language ultimate attainment? I G. Granena og M. Long (red.).

- Sensitive periods, language aptitude, and ultimate L2 attainment.* Amsterdam: John Benjamins, 69–101.
- Celce-Murcia, Marianne og Diane Larsen-Freeman 1999. *The grammar book: An ESL/EFL teacher's course.* 2nd ed. Boston, MA: Heinle og Heinle Publishers.
- Chall, Jeanne S. 1983. Literacy: Trends and explanations. *Educational Researcher* 12(9), 3–8.
- Dalen, Monica og Anne-Lise Rygvold 1999. *Hvordan går det på skolen? En analyse av utenlandsadopterte elevers skolekompetanse.* Vol. Nr 3-1999. Universitetet i Oslo.
- Dalgish, Gerard 1985. Computer-assisted ESL research and courseware development. *Computers and Composition* 2(4), 45–62.
- De Geer, Boel 1992. *Internationally adopted children in communication: a developmental study.* Vol. 39. Doktoravhandling. Universitetet i Lund.
- Delcenserie, Audrey og Fred Genesee 2015. The acquisition of accusative object clitics by IA children from China: Evidence of early age effects? *Journal of Child Language* 42(1), 196–209.
- Delcenserie, Audrey, Fred Genesee og Karine Gauthier 2013. Language abilities of internationally adopted children from China during the early school years: Evidence for early age effects? *Applied Psycholinguistics* 34(3), 541–568. DOI: 10.1017/S0142716411000865.
- Dieser, Elena 2009. *Genuserwerb im Russischen und Deutschen: korpusgestützte Studie zu ein-und zweisprachigen Kindern und Erwachsenen.* München/Berlin: Sagner.
- DiGregorio, Daniela 2009. *The Phenomenon of International Adoption with Focus on Second Language Acquisition: A case Study of Internationally Adopted Children and Adolescents from Russia.* Doktoravhandling. Indiana University of Pennsylvania.
- Ellis, Rod 1994. *The study of second language acquisition.* Oxford: Oxford University Press.
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie og Kjell Ivar Vannebo 1997. *Norsk referansegrammatikk.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Flege, James Emil, Grace H. Yeni-Komshian og Serena Liu 1999. Age constraints on second-language acquisition. *Journal of memory and language* 41(1), 78–104.
- Gardell, Ingegård 1979. *Internationella adoptioner: en rapport från Allmänna barnhuset.* Stockholm: Allmänna barnhuset.
- Gass, Susan M. og Larry Selinker 2008. *Second language acquisition: an introductory course.* 3rd ed. New York: Routledge.

- Gauthier, Karine, Fred Genesee og Kristina Kasparian 2012. Acquisition of complement clitics and tense morphology in internationally adopted children acquiring French. *Bilingualism: Language and Cognition* 15(2), 304–319. DOI: 10.1017/S1366728910000635.
- Genesee, Fred og Audrey Delcenserie 2016. *Starting Over – The Language Development in Internationally-Adopted Children*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Gindis, Boris 1999. Language-related issues for international adoptees and adoptive families. I T. Tepper, L. Hannon og D. Sandstrom (red.). *International adoption: Challenges and opportunities*. Meadow Lands, PA: PNPIC, 98–107.
- Glennen, Sharon 2009. Speech and Language Guidelines for Children Adopted From Abroad at Older Ages. *Topics in Language Disorders* 29(1), 50–64. DOI: 10.1097/TLD.0b013e3181976df4.
- Glennen, Sharon 2016. Speech and language clinical issues in internationally-adopted children. I F. Genesee og A. Delcenserie (red.). *Starting Over – The Language Development in Internationally-Adopted Children*. Amsterdam: John Benjamins, 147–177.
- Glennen, Sharon og Betsy J. Bright 2005. Five years later: language in school-age internationally adopted children. *Seminars in speech and language* 26(1), 86–101. DOI: 10.1055/s-2005-864219.
- Golden, Anne 2016. ASK-korpuset gjør andrespråksforskningen enda morsommere. Men hva gjør voksne innlærere med verbet gjøre i ASK? *NOA – Norsk som andrespråk* 31(1/2). Oslo: Novus Forlag, 77–120.
- Golden, Anne og Anne Hvenekilde 1983. *Rapport fra prosjektet Lærebokspråk*. Sentret for Språkpedagogikk, Universitetet i Oslo.
- Golden, Anne 1990. Sammensatte ord. I A. Golden, K. Mac Donald, B. A. Michalsen og E. Ryen (red.). *Hva er vanskelig i grammatikken? Sentrale emner i norsk som andrespråk*. Oslo: Universitetsforlaget, 152–163.
- Grosjean, François 1998. Studying bilinguals: Methodological and conceptual issues. *Bilingualism: Language and cognition* 1(2), 131–149.
- Gunnarsson, Cecilia 2012. The development of complexity, accuracy and fluency in the written production of L2 French. *Dimensions of L2 Performance and Proficiency. Complexity, Accuracy and Fluency in SLA*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 247–276.

- Hagen, Jon-Erik 1998. *Norsk grammatikk for andrespråklærere*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Hasselgren, Angela 1994. Lexical teddy bears and advanced learners: A study into the ways Norwegian students cope with English vocabulary. *International Journal of Applied Linguistics* 4(2), 237–258.
- Hellerstedt, Wendy L., Nikki J. Madsen, Megan R. Gunnar, Harold Grotevant, Richard M. Lee and Dane E. Johnson 2008. The International Adoption Project: Population-based Surveillance of Minnesota Parents Who Adopted Children Internationally. *Maternal and Child Health Journal*, 12(2), 162–171. DOI: 10.1007/s10995-007-0237-9
- Hene, Birgitta 1993. *Utlandsadopterade barns och svenska barns ord-förståelse: en jämförelse mellan barn i åldern 10–12 år*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Hene, Birgitta 1987. De utländska adoptivbarnen och deras språkutveckling. *Projektpresentation (SPRINS-rapport 36)*. Institutionen för lingvistik. Göteborgs universitet.
- Hinkel, Eli 2005. Analyses of L2 text and what can be learned from them. I E. Hinkel (red.). *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning*. Vol. 2. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum, 615–628.
- Hinkel, Eli 2011. *Handbook of research in second language teaching and learning*. Vol. 2. New York: Routledge.
- Hoel, Trude 2013. Cultural features of performance in Norwegian children's narratives. *Nordisk barnehageforskning* 6(17), 1–26. <http://dx.doi.org/10.7577/nbf.473>
- Hoel, Trude 2014. *6-og 7-åringers muntlige fortellinger basert på ei ordløs bildebok: Fortelling, barn, bildebok*. Doktoravhandling. Universitetet i Stavanger.
- Hoff, Erika 2006. How social contexts support and shape language development. *Developmental Review* 26(1), 55–88. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.dr.2005.11.002>
- Housen, Alex og Folkert Kuiken 2009. Complexity, Accuracy, and Fluency in Second Language Acquisition. *Applied linguistics* 30(4), 461–473.
- Hovland, Ole Stian 1997. *Verb + partikkel. Andrespråkselevar sin bruk av ein særeigen verbkonstruksjon i norsk. Ei førebauande undersøking og det teoretiske grunnlaget*. Upublisert hovedfagsoppgave. Universitetet i Bergen.

- Hyltenstam, Kenneth og Niclas Abrahamsson 2000. Who can become native-like in a second language? All, some, or none? *Studia Linguistica* 54(2), 150–166. DOI: 10.1111/1467-9582.00056.
- Hyltenstam, Kenneth, Emanuel Bylund, Niclas Abrahamsson og Hyeon-Sook Park 2009. Dominant-language replacement: The case of international adoptees. *Bilingualism* 12(2), 121–140.
- Hyltenstam, Kenneth og Inger Lindberg 2004. *Svenska som andraspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Iversen, Harald Morten og Hildegunn Otnes 2016. *Tekstkompetanse i norskfagets skriveopplæring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jarvis, Scott 2000. Methodological rigor in the study of transfer: Identifying L1 influence in the interlanguage lexicon. *Language Learning* 50(2), 245–309. DOI: 10.1111/0023-8333.00118.
- Kaufman, Dorit 2001. Narrative development in Hebrew and English. I L. Verhoeven og S. Strömquist (red.). *Narrative Development in a Multilingual Context*. Amsterdam: John Benjamins, 319–340.
- Klein, Wolfgang 1986. *Second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kress, Günther 1982. *Learning to Write*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Kulbrandstad, Lars Anders og Torodd Kinn 2016. *Språkets mønstre. Norsk språklære med øvingsoppgaver*. 4. utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Källkvist, Marie 1998. Lexical infelicity in English: the case of nouns and verbs. I K. Haastrup og Å. Viberg (red.). *Perspectives on Lexical Acquisition in a Second Language*. Lund: Lund University Press, 149–174.
- Lanza, Elizabeth 2001. Temporality and language contact in narratives by children bilingual in Norwegian and English. I L. Verhoeven og S. Strömquist (red.). *Narrative Development in a Multilingual Context*. Amsterdam: John Benjamins, 15–50.
- Lee, Borim, Susan G. Guion og Tetsuo Harada 2006. Acoustic analysis of the production of unstressed English vowels by early and late Korean and Japanese bilinguals. *Studies in Second Language Acquisition* 28(3), 487–513.
- Lenneberg, Eric H. 1967. *Biological foundations of language*. New York: Wiley.
- Leonard, Laurence 1998. *Children with specific language impairment*. Massachusetts: MIT Press.

- Lund, Thorleif 2002. Avslutning. I T. Lund (red.). *Innføring i forskningsmetodologi*. Oslo: Unipub, 323–333.
- Macaro, Ernesto 2005. *Teaching and learning a second language: A guide to recent research and its Applications*. London/New York: Continuum.
- Mac Donald, Kirsti 1997. *Spørsmål om grammatikk. Når norsk er andrespråk*. Oslo: Cappelen Forlag.
- Mayer, Mercer 1969. *Frog, where are you?* New York: Penguin Young Readers Group.
- McDonald, Janet L. 2000. Grammaticality judgments in a second language: Influences of age of acquisition and native language. *Applied Psycholinguistics* 21(3), 395–423.
- Meisel, Jürgen M. 2011. *First and second language acquisition: Parallels and differences*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Messer, David og Julie E. Dockrell 2006. Children's naming and word-finding difficulties: Descriptions and explanations. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 49, 309–324.
- Miller, Laurie C. og Nancy W. Hendrie 2000. Health of Children Adopted From China. *Pediatrics* 105(6). DOI: 10.1542/peds.105.6.e76.
- Montrul, Silvina A. 2011. First language retention and attrition in an adult Guatemalan adoptee. *Language, Interaction and Acquisition/Langage, Interaction et Acquisition* 2(2), 276–311.
- Nicoladis, Elena og Howard Grabois 2002. Learning English and losing Chinese: A case study of a child adopted from China. *International Journal of Bilingualism* 6(4), 441–454.
- Norrmann, Gunnar og Emanuel Bylund 2015. The irreversibility of sensitive period effects in language development: evidence from second language acquisition in international adoptees. *Developmental science*. DOI: 10.1111/desc.12332.
- Norrmann, Gunnar, Kenneth Hyltenstam og Emanuel Bylund 2016. Long-term language development in international adoptees. I F. Genesee og A. Delsing (red.). *Starting Over – The Language Development in Internationally-Adopted Children*. Amsterdam: John Benjamins, 125–145.
- Ortega, Lourdes 2014. *Understanding second language acquisition*. London/New York: Routledge.
- Pallier, Christophe, Stanislas Dehaene, Jean-Baptiste Poline, Denis LeBihan, Anne-Marie Argenti, Emmanuel Dupoux og Jacques Mehler 2003. Brain Imaging of Language Plasticity in Adopted

- Adults: Can a Second Language Replace the First? *Cerebral Cortex* 13(2), 155–161. DOI: 10.1093/cercor/13.2.155
- Pallotti, Gabriele 2010. Doing interlanguage analysis in school contexts. *Communicative proficiency and linguistic development*, 159–190.
- Polio, Charlene 2014. The Acquisition of second language writing. I S. Gass og A. Mackey (red.). *The Routledge Handbook of Second Language Acquisition*. London/New York: Routledge, 319–334.
- Ragnhildstveit, Silje 2016. *Genus og transfer når norsk er andrespråk. Tre korpusbaserte studier*. Doktoravhandling. Universitetet i Bergen.
- Randen, Gunhild T. 2013. *Tilstrekkelige ferdigheter i norsk? Kartlegging av minoritetsspråklige skolebegynneres språkferdigheter*. Doktoravhandling. Universitetet i Bergen.
- Reichelt, Melinda 2001. A Critical Review of Foreign Language Writing Research on Pedagogical Approaches. *The Modern Language Journal* 85(4), 578–598. DOI: 10.1111/0026-7902.00127.
- Rice, Jessica, Andrea Jackson, E. Emily Mahoney og Tony Xing Tan 2016. Pre-adoption stress, adversity and later development in IA children. I F. Genesee og A. Delcenserie (red.). *Starting Over – The Language Development in Internationally-Adopted Children*. Amsterdam: John Benjamins, 19–36.
- Roberts, Jenny A., Karen E. Pollock og Rena Krakow 2005a. Continued catch-up and language delay in children adopted from China. *Seminars in Speech and Language* 26(1), 76–85. DOI: 10.1055/s-2005-864218.
- Roberts, Jenny A., Karen E. Pollock, Rena Krakow, Johanna Price, Kathleen C. Fulmer og Paul Wang 2005b. Language Development in Preschool-Age Children Adopted From China. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research* 48(1), 93–107.
- Robinette, Norma Diane 1997. *English language acquisition of adopted children from the Philippines and Latin America*. Doktoravhandling. University of Tennessee, Knoxville.
- Rygvold, Anne-Lise 1998. Utenlandsadopterte elever – dagligspråk og skolespråk. I *Språk og hjerne. Foredrag ved 4. Nordiske Kongress for Logopædi og Foniatri*. Oslo: 1998.
- Rygvold, Anne-Lise 1999. Jeg ønsker meg sko med hengelås til bursda'n. Om kreativitet i utenlandsadopterte barns språk. I M. Dalen, A.-L. Rygvold og R. Tangen (red.). *Mangfold og samspill – om minoriteter og avvik i familie og samfunn*. Festskrift til Barbro Sætersdal. Oslo: Universitetsforlaget, 127–139.

- Rygvold, Anne-Lise 2012. Språkmestring hos utenlandsadopterte 2. klassinger. *Norsk tidsskrift for logopedi*, 58(4), 7–16.
- Santos, Terry 1988. Professors' Reactions to the Academic Writing of Nonnative Speaking Students. *Tesol Quarterly* 22(1), 69–90.
- Schachter, Jacquelyn 1974. An Error in Error Analysis. *Language Learning* 24(2), 205–214. DOI: 10.1111/j.1467-1770.1974.tb00502.x
- Schjetne, Nina 2001. *Brudd: en kasusstudie av to adopterte barn fra Kina i dialogsamspill med adoptivmoren*. Upublisert hovedfagsoppgave. Universitetet i Bergen.
- Schjetne, Nina 2014. Utenlandsadopterte barn og språkutvikling. I E. Brunstad, A.-K. Gujord og E. Bugge (red.). *Rom for språk. Nye innsikter i språkleg mangfald*. Oslo: Novus, 173–194.
- Schjetne, Nina 2017. Narrativ struktur i fortellinger skrevet av internasjonalt adopterte barn på 5. trinn. *Nordand – Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*, 12(2), 114–133. DOI: 10.18261/issn.2535-3381-2017-02-02
- Scott, Kathleen A. og Jenny A. Roberts 2016. Language development during the preschool years. I F. Genesee og A. Delcenserie (red.). *Starting Over – The Language Development in Internationally-Adopted Children*. Amsterdam: John Benjamins, 65–94.
- Scott, Kathleen A., Jenny A. Roberts og Sharon Glennen 2011. How Well Do Children Who Are Internationally Adopted Acquire Language? A Meta-Analysis. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research* 54(4), 1153–1169.
- Scott, Kathleen A., Jenny A. Roberts og Rena Krakow 2008. Oral and Written Language Development of Children Adopted From China. *American Journal of Speech-Language Pathology* 17(2), 150–160.
- Semel, Eleanor H., Elisabeth Wiig og Wayne Secord 2003. *Clinical Evaluation of Language Fundamentals – Fourth Edition*. Marickville: Harcourt Assessment.
- Solheim, Randi og Synnøve Matre 2014. Forventninger om skrivekompetanse. Perspektiver på skriving, skriveopplæring og vurdering i «Normprosjektet». *Viden om læsning* 15, 76–88.
- Svensden, Bente Ailin 2004. *Så lenge vi forstår hverandre: språkvalg, flerspråklige ferdigheter og språklig sosialisering hos norsk-filippinske barn i Oslo*. Doktoravhandling. Universitetet i Oslo.
- Swain, Merrill 1972. *Bilingual schooling: some experiences in Canada and the United States. A report on the bilingual education conference, Toronto, March 11–13, 1971*. Toronto: The Ontario institute for studies in Education.

- Szymanska, Oliwia 2010. *Konseptualisering av rommet hos polske norskinnlærere – utfordringer og diagnoser. En korpusbasert studie med i og på i fokus*. Doktoravhandling. Universitetet i Bergen.
- Tan, Tony Xing og Yi Yang 2005. Language development of Chinese adoptees 18–35 months old. *Early Childhood Research Quarterly* 20(1), 57–68.
- Tarone, Elaine E. 1985. Variability in interlanguage use: A study of style-shifting in morphology and syntax. *Language Learning* 35(3), 373–403.
- Thomas, Wayne P. og Virginia P. Collier 2002. *A National Study of School Effectiveness for Language Minority Students' Long-Term Academic Achievement*. Center for Research on Education, Diversity and Excellence.
- Towell, Richard, Roger Hawkins og Nives Bazergui 1996. The development of fluency in advanced learners of French. *Applied Linguistics* 17(1), 84–119.
- UDIR (2013). *Læreplan i norsk etter 4. årstrinn*. Oslo: Utdanningsdirektoratet.
- Unterbeck, Barbara, Matti Rissanen, Terttu Nevalainen og Mirja Saari 2000. *Gender in Grammar and Cognition. I: Approaches to Gender. II: Manifestations of Gender*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Uri, Helene 2001. Genusmarkering og hemmelighetskremmeri. I A. Golden og H. Uri (red.). *Andrespråk, tospråklighet, norsk. Festskrift til Anne Hvenekilde*. Unipub forlag, 30–44.
- Vann, Roberta J., Daisy E. Meyer og Frederick O. Lorenz 1984. Error Gravity: A Study of Faculty Opinion of ESL Errors. *TESOL Quarterly* 18(3), 427–440. DOI: 10.2307/3586713.
- Ventureyra, Valérie A. G., Christophe Pallier og Hi-Yon Yoo 2004. The loss of first language phonetic perception in adopted Koreans. *Journal of Neurolinguistics* 17(1), 79–91.
- Verhoeven, Ludo og Sven Strömquist 2001. *Narrative Development in a Multilingual Context*. Amsterdam: John Benjamins.
- Viberg, Åke 2001. Age-related and L2-related features in bilingual narrative development in Sweden. I L. Verhoeven og S. Strömquist (red.). *Narrative Development in a Multilingual Context*. Amsterdam: John Benjamins, 87–128.
- Vonheim, Kristin 2013. *Tidlig samspill i familier med utenlandsadopterte barn. En observasjonsstudie av foreldre-barn samspill når adoptivbarna er to og tre år*. Doktoravhandling. Universitetet i Oslo.

- Wagner, Åse Kari H., Sven Strömqvist og Per Henning Uppstad 2008. *Barn og unge med norsk som nytt morsmål – utenlandsadopterte*. I Å. K. Wagner, S. Strömqvist og P. H. Uppstad (red.). *Det flerspråklige mennesket. En grunnbok om skriftopplæring*. Bergen: Fagbokforlaget, 93–121.
- Wigglesworth, Gillian 1997. Children's individual approaches to the organization of narrative. *Journal of Child Language* 24(2), 279–309.
- Wolfe-Quintero, Kate, Shunji Inagaki og Hae-Young Kim 1998. *Second language development in writing: Measures of fluency, accuracy, and complexity*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Noter

1. Bylund mfl. (2013:87) indikerer at IA er latent flerspråklige, siden L1 ikke viskes helt ut etter adopsjonen. L1 er utilgjengelig, og IA er derfor, ifølge Bylund mfl., til en viss grad flerspråklige (se også Hyltenstam mfl. 2009).
2. Det finnes ulike grunner til at IA ikke kan og kanskje ikke bør betraktes som L2-innlærere (Bylund mfl. 2013:85).
3. Siden interferensbegrepet vanligvis brukes til mer spesifikke aspekter ved tverspråklig innflytelse i SLA, foretrekker jeg i likhet med Hyltenstam mfl. (2009) å kalle dette fenomenet for *hypotesen om blokkering (the Impediment Hypothesis)* fremfor *hypotesen om interferens (the Interference Hypothesis)*.
4. I denne studien er det en «dobbel whammy». Stor typologisk avstand mellom L1 og L2 (f.eks. kinesisk L1 og norsk L2), kan påvirke tilegnelsen av L2 mer enn ved lav AA der L1 ligger typologisk nærmere L2.
5. Swain (1972) snakker om tospråkighet som L1.
6. Tre enslige adoptanter
7. Én adoptivfar har ikke fylt inn hvor lang utdanning han har.
8. Én far i kontrollutvalget er ufør (null i inntekt).
9. Fire foreldrepar i adopsjonsutvalget har ikke oppgitt inntekt.
10. Fire foreldrepar i kontrollutvalget har ikke oppgitt inntekt. Én kontrollfar har ikke oppgitt inntekt.
11. Det er en flerspråklig nederlandsk far i adopsjonsutvalget og det er en svensk far i kontrollutvalget.
12. Barn i Midt-Norge snakker om *frosk* og *elg*, mens barn fra Vestlandet oftere snakker om *padde* og *hjort* (Hoel 2013).
13. Normprosjektet er et prosjekt hvor forskere har en intensjon om å etablere et felles normsett for skrijving i den norske skolen. Målet er at dette på sikt skal øke elevenes skriveferdigheter, samt gi lærerne en felles plattform for å diskutere hva slags skrijving som kan forventes på ulike trinn i opplæringen (Solheim og Matre 2014).
14. Om *frosken* hadde vært erstattet med det trykklette pronomenet *den*, ville plasseringen av negasjonen til JK53 vært korrekt ifølge vektprinsippet. Vektprinsippet dreier seg om en tendens til at trykklette ord kommer tidligere i setningen enn andre ledd (Kulbrandstad og Kinn 2016:354). Mac Donald (1997:131) peker imidlertid

- på at det er en del variasjon dialekter imellom når det gjelder plassering av negasjonen *ikke*.
15. Jf. å gå *til* byen vs. å gå *på* byen. Når man går *til* byen spaserer/går man til byen, men å gå *på* byen betyr å tilbringe en en kveld ute med venner.
  16. I Hagen (1998:131) omtales *opp* i *å dukke opp* og *ut* i *å se x ut* som verbpartikler. Et verb pluss et retningsadverb har ofte en spesiell betydning, som ikke er komposisjonell, dvs. at verb + retningsadverb danner en semantisk enhet som ikke er forutsigbar ut fra grunninnholdet i verb og retningsadverb hver for seg. Retningsadverbet kalles da verbpartikkel, som følgelig opptrer som bundet adverbial. I uttrykket *å dukke opp* er det lite i det generelle innholdet i *dukke* eller i *opp* hver for seg som tilsier at sammenstillingen av disse ordene skulle bety noe i retning av *å komme til syne* (*opp* har antakelig sammenheng med at det som er *nede* i noe, er usynlig, og at det blir synlig når det *kommer opp*). Det er altså ikke helt tilfeldig at *opp* brukes slik her). I uttrykkene *å lete etter* og *å lure på* blir *etter* og *på* gjerne omtalt som preposisjoner fordi de tar et objekt. Det er imidlertid en så tett forbindelse til verbet at disse preposisjonene også kan regnes som verbalpartikler (Kulbrandstad og Kinn 2016:324). Verb + verbalpartikkel er lite transparent fra et språklærings-synspunkt (Golden 1990:160), og andrespråksinnlærere ser ut til å unngå slike konstruksjoner (Hovland 1997).
  17. Ordmobiliseringsvansker viser seg ved at ord en både forstår og har i ordforrådet, er vanskelig *å hente frem*. Det kan komme av at ordets fonologiske representasjon er ufullstendig, at ordets semantiske representasjon er ufullstendig, og/eller at ordet er organisert på en måte som gjør dem vanskelig å finne (Messer og Dockrell 2006).

Abstract

Grammatical features and lexical choices in texts written by international adopted children in fifth grade

This article presents findings from a linguistic analysis conducted on narratives written by 52 international adopted children in fifth grade. Grammatical features and lexical choices are mapped and compared with grammar and vocabulary in written texts of 52 non-adopted, Norwegian-born peers from similar socioeconomic background. The age of adoption varies from 5 months to 98 months ($m = 28.2$ mo., $SD = 24.3$ mo.), and the average length of residence in Norway was 8.4 years ($SD = 25.3$ mo.). The average age at the test time was 128.6 months for the internationally adopted children and 125 months for the controls. The findings indicate that the Norwegian-born controls have a larger and more precise vocabulary and write a more grammatically correct Norwegian, compared to the adopted children with interrupted first language development. The adopted children's written stories also contain features that characterize second language texts (e.g. syntax error, incorrect gender assignment and lexical simplification). Furthermore, there is a tendency for the linguistic challenges

to increase and become more comprehensive in accordance with increasing arrival age. However, the analysis also shows that children with low adoption age struggle slightly more with Norwegian grammar compared to their Norwegian-born peers.

Key words: international adopted children; delayed language exposure; non-perceivable non-nativeness; written narratives; Frog, where are you?

Startalder og andrespråkstilegnelse av finitthet

Inger Martine Mosfeld
Høgskolen i Østfold

Sammendrag

I artikkelen analyseres språkdata fra et søskenpars andrespråkstilegnelse av norsk. Empirien brukes til å se nærmere på barns andrespråkstilegnelsesprosess for finitthet i norsk og å drøfte forholdet mellom denne prosessen og søskenparets startalder¹. For å følge tilegnelsesprosessen til informantene ble søskenparet testet to ganger, etter 12 og 16 måneder med norskopplæring i en skolekontekst. Språkdataene fra søskenparet er svært sammenlignbare ettersom søsknene har nærmest lik språklig bakgrunn når det gjelder hvilke språk de har fått innputt fra, og hvilke språk de bruker i hverdagen. Søskenparet har en startalder på sju og elleve år. Disse startaldrene fører med seg et interessant skille mellom dem ettersom den eldstes tilegnelse vil kunne betegnes som andrespråkstilegnelse hos voksne og den yngstes tilegnelse vil kunne betegnes som andrespråkstilegnelse hos barn. Resultatene vil derfor kunne antyde aldersforskjeller i tilegnelsesprosessen deres. Når finitthet er fullstendig tilegnet, vil finittmorfologi realiseres og det finitte verbet flyttes for å oppfylle V2. Jeg drøfter søskenparets andrespråkstilegnelse av disse prosessene både i kontekster med hjelpeverb og hovedverb. Aldersforskjeller i S2-tilegnelsesprosessen for ulike domener som syntaks (verbflytting, V2) og morfologi (bøying, finittmorfologi) kan implisere at det finnes ulike sensitive perioder for andrespråkstilegnelse av ulike domener og eventuelt bidra til å tidfeste slike sensitive perioder (Meisel, 2013).

Nøkkelord: *barns andrespråkstilegnelse; startalder; finitthet; V2; sensitive perioder for andrespråkstilegnelse; søskenpar*

Innledning

Fokuset for denne artikkelen er barns andrespråkstilegnelse av finitthet og forholdet mellom denne tilegnelsesprosessen og startalderen. Jeg drøfter hvilken betydning startalder kan ha for tilegnelsesprosessen i lys av empiri fra Mosfjeld (2015) som følger et søskenpars tilegnelsesprosess for finitthet. Søskenenes ulike startaldre på syv og elleve år åpner for å kunne utforske aldersforskjeller i deres tilegnelsesprosess for finitthet. Jeg sammenligner søskenenes andrespråkstilegnelse av finittmorfologi og V2 i kontekster med hjelpeverb og hovedverb. Videre drøfter jeg hvorvidt aldersforskjeller i S2-tilegnelsesprosessen for ulike domener som syntaks og morfologi kan være uttrykk for ulike sensitive perioder for andrespråkstilegnelse innenfor ulike domener. Datagrunnlaget mitt er noe begrenset, men barns tidlige andrespråkstilegnelse er et underforska område generelt og innenfor det skandinaviske språkområdet spesielt, og selv om studien er liten, vil den kunne danne grunnlag for videre forskning på barns andrespråkstilegnelse og startalderens betydning for tilegnelsen av norsk som andrespråk.

Teori

Om tilegnelse av finitthet: førstespråks- og andrespråkstilegnelse

Finitthet kjennetegnes i mange språk av tempus og samsvarsbøying mellom verb og subjekt. Ettersom norsk ikke har slik samsvarsbøying, har finitthet i norsk ofte blitt redusert til eller slått sammen med tempus. I denne artikkelen vil jeg ta utgangspunkt i Eides (2009, 2012, 2015) teori om finitthet der finitthet blir regnet som en egen kategori, noe som innebærer at vi både har en tempusdistinksjon og en finitthetsdistinksjon for verb:

Tabell 1: Tempusdistinksjonen og finitthetsdistinksjonen (Eide 2015:167)

	+Finitt	-Finitt
+Fortid	Preteritum	Partisipp
-Fortid	Presens	Infinitiv

De tempusmarkerte verbformene i norsk forankrer en situasjon eller et saksforhold i fortid, preteritum og partisipp, og ikke-fortid, presens og infinitiv (Eide 2015). Av disse verbformene regnes bare presens og preteritum² som

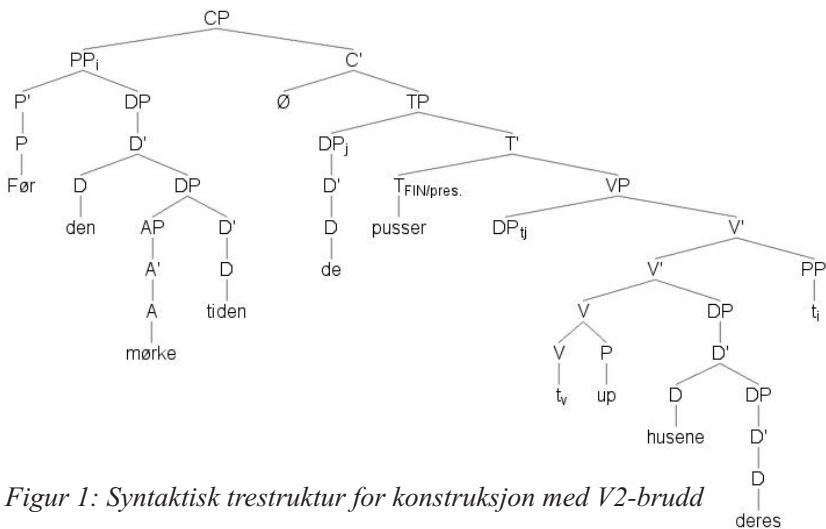
finite verbformer. Det er bare de finite formene som kan stå alene som verbal i en fullstendig setning, og det finite verbalet må stå som ledd nr. 2 i fortellende setninger i norsk, noe som gjerne kalles V2 (Faarlund, Lie og Vannebo, 1997). Følgelig forutsetter tilegnelse av V2 i norsk en grammatisk kompetanse om finittet fordi det bare er et finitt verb som kan oppfylle V2.

I førstespråkstilegnelse (S1) har tilegnelsen av V2 og finitthetsdistinksjonen vist seg å være nært sammenbundet. Barnespråksdata viser at S1-barn bruker infinitiver (såkalte rotinfinitiver) som de gjerne plasserer til høyre for setningsadverbialer (1a), og at det er først når de tar i bruk finite verb at de plasserer verbet til venstre for setningsadverbialet (1b).

- (1) a. Ikke vekke ungan
- b. Jeg liker ikke bukse mi³

Når S1-barna begynner å tematisere andre setningsledd enn subjektet, har de få vansker med V2-regelen (Larsen 2014 og Platzack 1998 i Eide 2015). For voksne andrespråkstilegnere er tilegnelsen av V2-regelen gjerne forbundet med vansker, og mellomspråket deres preges i en fase av brudd på V2-regelen (Eide 2015, Hagen 2001). Når andrespråkstilegnere begynner å tematisere andre setningsledd enn subjektet, flytter de frem setningsleddet uten at verbet flytter etter (2a).

- (2) a. Før den mørke tiden de pusser up husene deres
- b. Gamle menneskene gjøre ikke veldig tung yrke⁴

Figur 1: Syntaktisk trestruktur for konstruksjon med V2-brudd

I (2a) har verbet flyttet ut av VP til T der det blir tempusmarkert og finittmarkert⁵, og verbmorfologien kommer til uttrykk. Denne flyttingen fra V til T er en forutsetning for at verbet kan flytte videre og få innpass til C som finittmarkert verb, og som nevnt er det bare finite verb som kan flytte til C og slik oppfylle V2. I (2a) skulle det finite verbet ha flyttet, eller blitt løftet, videre til C for å oppfylle V2. Projeksjonen, eller strukturen, som muliggjør flyttingen, er til stede i mellomspråket, men selve verbflyttingen fra T til C er ikke fullstendig tilegnet (Åfarli 2015). I eksempel (2a) har verbet synlig finittmorfologi, men ytringer uten finittmorfologi forekommer også i mellomspråket til andrespråkstilegnere. I eksempel (2b) er verbet plassert til venstre for negasjonen og har dermed flyttet til T uten at finittmorfologien likevel realiseres. Ettersom vi finner eksempler på V3-konstruksjoner med finittmorfologi og V2-konstruksjoner uten finittmorfologi, antyder dette at tilegnelsen av V2 og finittmorfologi ikke er like sammenbundet i andrespråkstilegnelse som i førstespråkstilegnelse (Eide 2015).

Hagen (2001) argumenterer for at finittet har en kritisk karakter i andrespråkstilegnelsen. Strukturavvik, eller utviklingstrekk, knyttet til andrespråkstilegnelse av finittet er frekvente i mellomspråket til andrespråkelever og er derfor velkjente for mange lærere (se bl.a. Berggreen, Sørland og Alver 2012). I tillegg til tilegnelse av V2 og finittetsmorfologi i norsk er tilegnelse av finittet også tilknyttet tilegnelse av subjektvang, plassering av setningsadverbial og kopulativang i norsk (Hagen 2001). Samtidig som finittetsdistinksjonen hevdes å ha en kritisk karakter, finnes det også studier som kan tyde på at den kan være vanskeligere å tilegne seg enn tempusdistinksjonen. Dette er noe som er lite utforsket, men Wik (2014) fant at både tyske og engelske andrespråksinnlærere tilegnet seg tempusdistinksjonen, forholdet mellom fortid og ikke-fortid, før finittetsdistinksjonen. Informantene gjorde færre tempusfeil enn finittfeil, for eksempel ble presens og preteritum eller infinitiv og partisipp sjelden sammenblandet, noe som tilsier at tempusdistinksjonen i større grad enn finittetsdistinksjonen ble respektert. Tempusdistinksjonen kan være lettere å tilegne seg ettersom den har et tydelig semantisk trekk, før versus nå+senere, mens den mer syntaktiske finittetsdistinksjonen kan det være vanskeligere å forstå hva viser til, og dermed være mer utfordrende for andrespråkstilegnere (Eide 2015). Følgelig vil det være svært formålstjenlig med mer forskningsbasert kunnskap om hvordan tilegnelsen av finittet foregår, og hvorfor mange S2-innlærere har utfordringer med nettopp finittet. I denne artikkelen ser jeg derfor nærmere på tilegnelsesprosessen av den abstrakte morfosyntaktiske kategorien finittet slik den blant annet kommer til uttrykk gjennom verbflytting til C (heretter: verbflytting eller V2) og realisering av

finitt verbmorfologi (heretter: finittmorfologi), hos andrespråkstilegnere i ulike aldre.

Om tilegnelsen av finittet: hjelpeverb og hovedverb

Flere studier fremhever hjelpeverbs spesielle rolle i andrespråkstilegnelsen. Dette gjelder spesielt for tilegnelsen av negasjonsplassering. Håkansson (1989) skisserer en læringsløype der skillet mellom enkelt verbal og sammensatt verbal har stor betydning for tilegnelsen av negasjonsplassering i svensk. Hjelpeverbkonteksten ser ut til å lette læringen av negasjonsplassering ettersom postverbal nekting i helsetninger med hjelpeverb tilegnes før postverbal nekting i helsetninger med enkelt verbal. Denne læringsløypa har vist seg å være realisert både ved første- og andrespråkstilegnelse. Dimroth (2008) viser til en lignende læringsløype for tilegnelsen av negasjonsplassering hos voksne S2-tilegnere av tysk der negasjonen plasseres i korrekt posisjon først i kontekster med finitte hjelpeverb (perfektum) og deretter i kontekster med finitte hovedverb (Dimroth 2008):

Tabell 2: Antatt læringsløype for voksne S2-innlærere av tysk

ANTATT LÆRINGSLØYPE FOR VOKSNE S2-INNLÆRERE AV TYSK		
Fase 1	Hovedverb (finitte eller ikke) opptrer til høyre for negasjonen. Enkelte modalverb og bøyde kopula til venstre for negasjonen.	Jeg ikke drikke(r) kaffe
Fase 2	Perfektum tilegnes. Hjelpeverb opptrer i finitt form og posisjon til venstre for negasjonen.	Jeg har ikke drukket kaffe
Fase 3	Hovedverb opptrer til venstre for negasjonen. Tilegnelse av finittmorfologi fortsetter.	Jeg drikker ikke kaffe

Dimroth (2008) fulgte et russisk søskenpars S2-tilegnelse av tysk. Søskene hadde en startalder på åtte og fjorten år. Søskenes tilegnelsesprosess ble sammenlignet med den nevnte læringsløypa for voksne S2-innlærere av tysk for å finne eventuelle aldersmessige forskjeller, og hun fant forskjeller i søskenes tilegnelsesprosess av finittet. Tilegnelsesprosessen til 14-åringen fulgte læringsløypa for voksne. Åtteåringens tilegnelse foregikk raskere enn hennes, og hun fulgte heller ikke den samme læringsløypa som fjortenåringen. Språkdataene viste at åtteåringen tilegnet seg negasjonsplassering ved perfektum og hovedverb samtidig. Det er altså en tydelig forskjell i tilegnelsesprosessen til søskene ettersom fjortenåringen

fulgte samme læringsløype som voksne S2-tilegnere, mens åtteåringen hadde en annen tilegnelsesprosess (Dimroth 2008:147). Resultatene til Dimroth antyder aldersforskjeller i andrespråkstilegnelsen og at slike forskjeller kan være knyttet til hjelpeverbkonteksten.

Parodi (2000) argumenterer også for at andrespråkstilegnere skiller mellom hovedverb og hjelpeverb, og at dette skillet har stor betydning. Ettersom hjelpeverb kan spille en spesiell rolle i tilegnelsen av negasjonens plassering (for voksne S2-innlærere), noe som innebærer verbflytting fra V til T, vil jeg se nærmere på om hjelpeverbkonteksten kan ha en tilsvarende status når det gjelder søsknenes tilegnelse av V2, noe som innebærer verbflytting fra T til C, og finittmorfologi: Tilegnes V2 og finittmorfologi i konstruksjoner med hjelpeverb før konstruksjoner med hovedverb, og finner jeg forskjeller i søsknenes tilegnelse av denne grammatiske kompetansen?

Om tilegnelsen av finittet: startalderens betydning

Dimroth (2008) viser som nevnt til aldersforskjeller i andrespråkstilegnelsesprosessen til et søskenpar. Studier av startalderens betydning for andrespråkstilegnelsen kan gi indikasjoner på om det finnes sensitive perioder for andrespråkstilegnelse og om hvordan tilegnelsen påvirkes av såkalte modningsbegrensninger. Modningsbegrensninger innebærer et årsaksforhold mellom biologiske endringer i den nevrologiske utviklingen og menneskets evne til å tilegne seg språk. Ifølge Hyltenstam og Abrahamsson (2003) har modningsbegrensningene en gradvis større innvirkning på språkevnen med økt startalder. Dette er en del av bakgrunnen for at Lennbergs opprinnelige hypotese om én kritisk periode for språkstilegnelse som slutter ved puberteten, har blitt moderert til at det finnes ulike kritiske eller sensitive perioder for tilegnelse av ulike språklige moduler eller domener, noe som innebærer at S2-innlærerens startalder kan ha ulik betydning for de ulike domenene.

Meisel (2011, 2013) argumenterer også for at det ikke er hele språkevnen som blir påvirket av modningsbegrensninger, men snarere enkelte av domenene innenfor grammatikken. Videre påpeker Meisel at aldersbegrensningene ikke vil påvirke de ulike domenene på samme måte i samme alder. Følgelig er det ikke én avgrenset kritisk periode som påvirker hele språkevnen og forårsaker forskjeller mellom voksne og barn, men flere gradvise, sensitive faser eller aldersperioder som er avgjørende for tilegnelsen av ulike domener (Meisel 2011), eksempelvis det syntaktiske domenet (ordstilling, V2) og det morfologiske domenet (bøying, verbmorfologi). Meisel understreker også at selv om vi enda bare kan spekulere i hvilket aldersspenn som utgjør sensitive perioder for de spesifikke ulike

grammatiske domenene, viser forskningsresultater at det er liten tvil om at flere av disse periodene inntreffer betydelig tidligere enn puberteten. Nevrologiske studier gir grunnlag for å hevde at betydningsfulle kognitive modningsendringer skjer i fireårsalderen, seks–syvårsalderen og pubertetsalder. Disse endringene påvirker språkstilegnelsen slik at startalderen for andrespråkstilegnelsen får implikasjoner for både tilegnelsesprosessen og sluttnivået for tilegnelsen. Dette er også bakgrunnen for at det gjerne defineres et skille mellom andrespråkstilegnelse hos barn og andrespråkstilegnelse hos voksne (Meisel 2011). Akkurat i hvilken alder dette skillet bør settes, er omdiskutert. Meisel (2013) er blant dem som argumenterer for en aldersinndeling der andrespråkstilegnelse med en startalder mellom fire og sju år bør defineres som andrespråkstilegnelse hos barn (S2-barn) mens andrespråkstilegnelse med en startalder på over sju bør betegnes som andrespråkstilegnelse hos voksne (S2-voksne). Dersom barn blir eksponert for to språk før fireårsalderen, karakteriseres de som simultant tospråklige barn (2S-barn). Meisel (2011) avgrenser andrespråkstilegnelse hos barn til å gjelde suksessiv andrespråkstilegnelse som forekommer mellom fireårsalderen og syvårsalderen ettersom det ifølge han finnes evidens for kognitive modningsplatå ved disse aldersskillene.

Informantene i min undersøkelse har en startalder på sju og elleve år, noe som tilsier at den yngste vil kunne karakteriseres som S2-barn, mens den eldste vil kunne karakteriseres som S2-voksen, ifølge Meisel (2013). Med andre ord vil andrespråkstilegnelsesprosessen til søskenparet kunne foregå noe ulikt, og aldersforskjeller kan forekomme. I lys av teorien om aldersforskjeller i andrespråkstilegnelsen og ulike sensitive perioder for ulike domener vil jeg derfor sammenligne søskenes tilegnelse av domenet for syntaks (V2) og domenet for morfologi (finittmorfologi).

Om informanter og metode

For å kunne se nærmere på teoriene om andrespråkstilegnelse i lys av norske språkdata, har jeg samlet inn språkdata fra ett søskenpars tilegnelsesprosess for finittet. Søskenparet er født i Eritrea med språket bilen som morsmål, men er oppvokst i Sør-Afrika der de lærte og snakket engelsk i barnehage og skole⁶. Når det gjelder spørsmålet om eventuell transfer, så er hverken informantens morsmål bilen eller engelsk V2-språk, altså er ikke V2 noe som vil kunne overføres hverken fra morsmålet eller engelsk. Ved test 1 hadde de bodd i Norge og hatt norskundervisning i ett år. Søskenparet går på en norskspråklig skole der begge får 2,5 timer (à 60 min.) med tilrettelagt

norskundervisning hver uke. De snakker også norsk med vennene sine på skolen, men snakker ikke norsk i hjemmet. Søskenparet ble rekruttert ved hjelp av læreren deres som svarte på en forespørsel sendt til skolene i området. Disse informantene ble valgt med utgangspunkt i informasjon fra læreren om deres daværende norsknivå. Søskenparets foresatte signerte samtykkeerklæring, og informantene selv var også positive til deltakelsen i prosjektet. Testingen foregikk i skoletida, noe som foresatte, skole og informantene syntes var greit, men i utformingen av testen var jeg bevisst på å begrense testens omfang av hensyn til informantenes unge alder og deres skolehverdag.

For å kunne få indikasjoner om informantenes tilegnelse av finitthet valgte jeg en eksperimentell metode der jeg innhentet performansedata, språkdata som gir uttrykk for den underliggende grammatiske kompetansen til informantene⁷. Den grammatiske kompetansen er informantenes ubevisste, lingvistiske kunnskaper som VanPatten og Benati definerer som: «A complex interaction of abstract constraints and principles of language that interact to make sentences look the way they look to us» (2010:73). Altså er informantenes mentale representasjoner av grammatisk struktur noe svært komplekst og abstrakt, og den grammatiske kompetansen kan dermed ikke undersøkes direkte. Imidlertid er det den grammatiske kompetansen informantene bruker i sin vurdering av setningers akseptabilitet. Følgelig gir språkdata som akseptabilitetsvurderinger en indirekte tilgang til informantenes grammatiske kompetanse og kan dermed bidra til å indikere hvilke underliggende grammatiske strukturer som er til stede i informantenes mellomspråk. Akseptabilitetsvurderinger er en mye anvendt og anerkjent metode innenfor generativ andrespråksforskning der man altså antar at denne typen intuisjonsdata gir uttrykk for informantenes grammatiske kompetanse (White 2003). Akseptabilitetsvurderinger baserer seg på informantenes intuisjon. Det finnes kritiske innvendinger mot intuisjonenes pålitelighet som forskningsobjekt og akseptabilitetsvurderinger som metode (Gibson og Fedorenko 2010). Samtidig trekker andre frem fordelene med akseptabilitetsvurderinger som metode. Data fra akseptabilitetsvurderinger skiller seg fra produksjonsdata ettersom produksjonsdata sjelden inneholder konstruksjoner som informantene ikke aksepterer (Mackey og Gass 2005). Schütze (2011) påpeker viktigheten av negativ evidens og understreker at når det gjelder innsamling av informasjon om hvilke konstruksjoner en språkbruker ikke godtar, er akseptabilitetsvurderinger klart overlegen. S2-tilegnere får ikke systematisk negativ innputt, innputt som inneholder ikke-akseptable konstruksjoner. Dermed vil avvisning av ikke-akseptable konstruksjoner ikke kunne baseres på innputt,

men snarere den internaliserte grammatikken til informanten (Schütze 2011)⁸.

Som datainnsamlingsmetode valgte jeg å gi informantene en skriftlig test der informantene vurderte hvorvidt ulike setningskonstruksjoner var akseptable i norsk⁹. Testen består av 40 setninger som fordeles over følgende kategorier¹⁰:

Tabell 3: Oversikt over testkategoriene

Kategori:	Beskrivelse:	Akseptabilitet:	Eksempelsetning:
Kategori 1a: (3 setninger)	Konstruksjoner med finitt hovedverb med V3-plassering	Ikke-akseptable	*Jeg ikke liker fisk
Kategori 1b: (3 setninger)	Konstruksjoner med infinitt hovedverb med V2-plassering	Ikke-akseptable	*I går spise gutten fisk til middag
Kategori 1c: (6 setninger)	Konstruksjoner med finitt hovedverb med V2-plassering	Akseptable	I går leste gutten i en bok
Kategori 2a: (3 setninger)	Hjelpeverbskonstruksjoner med finitt hjelpeverb med V3-plassering	Ikke-akseptable	*I norsktimene jenta ha skrevet en fortelling
Kategori 2b: (5 setninger)	Hjelpeverbskonstruksjoner med avvikende finittmorfologi	Ikke-akseptable	*Gutten har ikke så henne i dag
Kategori 2c: (8 setninger)	Hjelpeverbskonstruksjoner med finitt hjelpeverb med V2-plassering	Akseptable	Oppgavene har jenta glemt
Kategori 3a: (6 setninger)	Fyllsetninger	Ikke-akseptable	*Familien bor i et blå hus
Kategori 3b: (6 setninger)	Fyllsetninger	Akseptable	Han liker den grønne bilen

Testsetningene fordeles altså over tre hovedkategorier (1, 2 og 3) der kategori 1 og 2 har tre underkategorier (a, b, c) og kategori 3 har to underkategorier (a, b). Kategori 1 tester tilegnelsen av finitthet, verbflytting til C (V2) og finittmorfologi i en hovedverbkontekst, og kategori 2 tester tilsvarende trekk i tilegnelsen av hjelpeverbskonstruksjoner. Dette muliggjør en sammenligning mellom tilegnelsesprosessen for hovedverb og hjelpeverb hos den enkelte informant, og i lys av disse språkdataene ser jeg nærmere på den enkelte informants tilegnelse av finitthet i norsk¹¹. Ettersom hjelpeverbskonstruksjoner utgjør et skille mellom tilegnelsen ifølge Dimroth (2008), valgte jeg å ha litt flere setninger i kategori 2¹².

Den tredje kategorien med fyllsetninger har til hensikt å distrahere informantene fra de faktiske testkategoriene og bidrar dermed til å sikre testens validitet. Av hensyn til testens lengde valgte jeg å begrense antall fyllsetninger til tolv. Mackey og Gass (2005) anbefaler at tester for voksne ikke

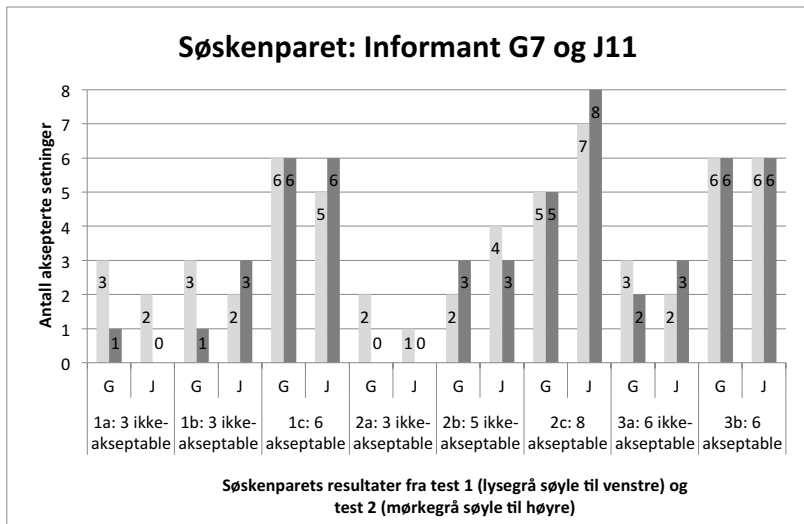
overskrider 50 setninger. Den yngste informanten som utførte denne testen, var sju år gammel, og derfor satte jeg en grense på maks 40 setninger. Ettersom informantene er så unge, anser jeg tolv fyllsetninger for å være nok til å distrahere informantene. Kategoriene inneholder både den akseptable og ikke-akseptable versjonen av setningskonstruksjonen som testes. Dermed kan vurderingene gi indikasjoner om hvorvidt former som er i tråd med målpråket og/eller overgangsformer som avviker fra målpråket, er til stede i informantenes mellomspråk.

Informantene vurderte setningskonstruksjonenes akseptabilitet ved hjelp av en JA/NEI-vurderingsskala. Jeg valgte en binær skala ettersom den er enklere i bruk for yngre informanter enn en mer nyansert Likert-skala med flere punkter¹³. Setningene i testen ble randomisert ved hjelp av «blocking» eller gruppering. Dette er en kontrollert randomiseringsmåte som grupperer setningene slik at hver gruppe inneholder én setning fra hver kategori. Cowart påpeker at denne formen for gruppering av setningene kan bidra til at uønskede faktorer, som kjedsomhet og trøtthet hos informantene, ikke påvirker resultatene (Cowart 1997). Testen ble kontrollert ved å ha ei kontrollgruppe med to barn i alderen syv og ni år med norsk som morsmål. Kontrollgruppa vurderte alle setningene i testen korrekt, og resultatene fra kontrollgruppa indikerer slik at testen legger til rette for at barn skal kunne besvare den. Dette bidrar dermed til å sikre testens validitet. Informantene gjennomførte testen skriftlig. Imidlertid har yngre informanter ofte begrensede lese- og skriveferdigheter (Cowart 1997), og derfor ble setningene lest inn på opptaker av en innleser med standardnært talemål (uten r-bortfall i presens) og spilt av for informantene under testen for å støtte forståelsen hos informantene. Informantene vil heretter omtales som informant G7 (den yngste av søsknene, en gutt med startalder på syv år) og informant J11 (den eldste av søsknene, en jente med startalder på elleve år).

Om søskenparets resultater: sammenfatning

Figur 2 på motstående side gir en samlet oversikt over søskenparets vurderinger av alle konstruksjonene (aksepterte setninger) fra alle kategoriene ved begge testtidspunktene.

Søskenparets vurderinger av setningene i underkategori 1a og 2a tester tilegnelsen av verbflytting av hovedverb og hjelpeverb. Ved test 1 aksepterer informant G7 tre V3-konstruksjoner med hovedverb i underkategori 1a og to V3-konstruksjoner med hjelpeverb i underkategori 2a. Altså aksepterer han fem av seks konstruksjoner som mangler verbflytting. Fire måneder

Figur 2: Søskenparets resultater (aksepterte setninger) fra kategori 1, 2 og 3 fra test 1 og 2

senere aksepterer denne informanten bare én av seks konstruksjoner med manglende verbflytting. Dette innebærer at informant G7 går fra å avvise én av seks av konstruksjoner med manglende verbflytting ved test 1 til å avvise fem av seks konstruksjoner med manglende verbflytting ved test 2.

Resultatene fra test 1 viser at informant J11 aksepterer to V3-konstruksjoner med hovedverb og én V3-konstruksjon med hjelpeverb, noe som innebærer at hun aksepterer tre av seks konstruksjoner som mangler verbflytting. Ved test 2 aksepterer denne informanten ingen av konstruksjonene med manglende verbflytting. Det vil si at informant J11 går fra å avvise halvparten av konstruksjonene med manglende verbflytting ved test 1 til å avvise alle konstruksjonene med manglende verbflytting ved test 2.

Vurderingene av setningene i underkategori 1b og 2b tester tilegnelsen av finittmorfologi på hovedverb og hjelpeverb. Ved test 1 aksepterer informant G7 tre ikke-akseptable konstruksjoner med hovedverb uten finittmorfologi og to ikke-akseptable hjelpeverbskonstruksjoner med avvikende finittmorfologi. Det vil si at han aksepterer fem konstruksjoner der verbet har avvikende finittmorfologi. Fire måneder senere aksepterer informanten én av konstruksjonene med hovedverb uten finittmorfologi og tre hjelpeverbskonstruksjoner med avvikende finittmorfologi, altså aksepterer han fire konstruksjoner med avvikende finittmorfologi ved test 2. Dette

innebærer at denne informantens aksept for avvikende finittmorfologi har sunket fra test 1 til test 2.

Resultatene fra test 1 viser at informant J11 aksepterer to konstruksjoner med hovedverb uten finittmorfologi og fire hjelpeverbskonstruksjoner med avvikende finittmorfologi, noe som innebærer at hun aksepterer seks av åtte konstruksjoner med avvikende finittmorfologi ved test 1. Ved test 2 aksepterer informant J11 tre konstruksjoner med hovedverb uten finittmorfologi og tre hjelpeverbskonstruksjoner med avvikende finittmorfologi. Det vil si at informant J11 aksepterer seks av åtte konstruksjoner med avvikende finittmorfologi. Med andre ord har hennes aksept for avvikende finittmorfologi ikke økt eller sunket fra test 1 til test 2, og resultatene hennes skiller seg fra brorens resultater når det gjelder aksept for avvikende finittmorfologi.

Om søskenparets tilegnelse

Tilegnelsesprosessen for verbflytting og finittmorfologi

Tabell 4 gir en oversikt over søskenparets korrekte avvisinger av ikke-akseptable konstruksjoner med fokus på tilegnelsesprosessen for verbflytting og finittmorfologi. I denne tabellen er verdiene for hovedverbkontekst og hjelpeverbkontekst slått sammen.

Tabell 4: Søskenparets mestringsprofiler (korrekte avvisinger), verbflytting og finittmorfologi

	Test 1		Test 2	
	G7	J11	G7	J11
Korrekt avvising av konstruksjoner med manglende verbflytting	1/6 16,7 %	3/6 50 %	5/6 83,3 %	6/6 100 %
Korrekt avvising av konstruksjoner med avvikende finittmorfologi	3/8 37,5 %	2/8 25 %	4/8 50 %	2/8 25 %
Forskjell mellom verbflytting og finittmorfologi	20,8 %	25 %	33,3 %	75 %

En generell tendens hos søskenparet er at begge har høy aksept for konstruksjoner med manglende eller avvikende finittmorfologi. Det høyeste antallet korrekte vurderinger av ikke-akseptable setninger innenfor finittmorfologi er fire av åtte. Dette tyder på at ingen av informantene har tilegnet seg korrekt finittmorfologi ved testtidspunktene. Søskenparet aksepterer derimot færre ikke-akseptable konstruksjoner med manglende verbflytting, noe som indikerer at begge informantene har kommet lengre i tilegnelsesprosessen for verbflytting enn for finittmorfologi. Informant G7 og infor-

mant J11 avviser henholdsvis én og tre av seks konstruksjoner med manglende verbflytting ved test 1. Følgelig impliserer disse resultatene at søskenparet ikke hadde tilegnet seg verbflytting ved test 1. Fire måneder senere har søskenparet en lavere aksept for manglende verbflytting. Ved test 2 avviser informant G7 og informant J11 henholdsvis fem og seks av seks V3-konstruksjoner. Resultatene antyder dermed at strukturen for verbflytting fra T til C av hovedverb og hjelpeverb er tilegnet hos begge informantene ved test 2¹⁴.

Resultatene indikerer altså at begge informantene har tilegnet seg V2, men ikke finittmorfologi ved test 2, altså mestrer disse informantene tilsynelatende V2 uten å ha tilegnet seg korrekt finittmorfologi. Disse resultatene samsvarer med resultatene til Tran (2005). De engelske barna i denne studien plasserte også gjerne infinitte verb i V2-posisjon i sitt tyske mellomspråk¹⁵, noe som kan implisere at S2-tilegnelsesprosessen av det syntaktiske fenomenet verbflytting ikke trenger å ha en nær sammenheng med S2-tilegnelsesprosessen av finittmorfologi slik vi finner i førstespråkstilegnelse (Tran 2005, Eide 2015). Hagen (Eide 2015) observerer i likhet med Tran (2005) at S2-innlærere kan mestre V2-regelen uten å ha tilegnet seg korrekt finittmorfologi.

Søskenparets aksept for manglende verbflytting og avvikende finittmorfologi viser en forskjell. Denne forskjellen kommer til uttrykk både ved test 1 og test 2, men er tydeligst ved test 2 (jf. Figur 2). Informant G7 aksepterer fem av seks V3-konstruksjoner og fem av åtte konstruksjoner med avvikende finittmorfologi ved test 1. Ved test 2 aksepterer han bare én V3-konstruksjon, og han aksepterer nå fire av åtte konstruksjoner med avvikende finittmorfologi. Dette tyder på en positiv utvikling i informant G7 sin tilegnelse av både finittmorfologi og verbflytting. Imidlertid finner jeg ikke en tilsvarende positiv tendens hos informant J11 når det gjelder finittmorfologi. Ved test 1 aksepterer informant J11 tre av seks V3-konstruksjoner og seks av åtte konstruksjoner med avvikende finittmorfologi. Ved test 2 aksepterer informant J11 ingen V3-konstruksjoner, men aksepterer igjen seks av åtte konstruksjoner med avvikende finittmorfologi. Følgelig antyder resultatene at informant J11 har hatt en positiv utvikling i tilegnelsen av verbflytting, men har ingen påviselig utvikling i tilegnelsen av finittmorfologi.

Med andre ord finner jeg en forskjell (75 %) mellom den eldste informantens tilegnelse av verbflytting (seks av seks korrekte vurderinger av V3-konstruksjoner, 100 % korrekt skår) og finittmorfologi (to av åtte korrekte vurderinger av konstruksjoner med avvikende finittmorfologi, 25 % korrekt skår) ved test 2. Den yngste informantens tilegnelse av finitt-

morfologi henger ikke like langt bak tilegnelsen av verbflytting som hos den eldste informanten. Differansen mellom korrekt skår for verbflytting (fem av seks korrekte vurderinger av V3-konstruksjoner, 83,3 % korrekt skår) og korrekt skår for finittmorfologi (fire av åtte korrekte vurderinger av konstruksjoner med avvikende finittmorfologi, 50 % korrekt skår) er 33,3 % hos informant G7. Denne differansen er 41,7 % lavere enn forskjellen mellom verbflytting og korrekt skår hos informant J11.

Som nevnt, kan informant J11 betegnes som S2-voksen ettersom hun startet andrespråkstilegnelsen som 11-åring, og informant G7 kan betegnes som S2-barn ettersom han startet andrespråkstilegnelsen som sjuåring, ifølge Meisel (2013). Tilegnelsesprosessen for finittmorfologi hos den yngste ser ut til å foregå noe hurtigere enn hos den eldste av søsknene. I søskenparets tilegnelsesprosess for verbflytting (V2) er det mindre forskjell mellom dem ettersom begge informantene ser ut til å ha tilegnet seg V2 ved test 2. At det ikke er en tilsvarende forskjell mellom søsknenes tilegnelsesprosess for domenet for syntaks og domenet for morfologi, er i tråd med argumentasjonen til Meisel (2013) om at startalderen og de påfølgende modningsbegrensningene vil kunne påvirke ulike domener på ulikt vis og i ulik alder. Selv om begge søsknene har kommet lengre i tilegnelsen av V2 enn finittmorfologi, er forskjellen størst hos den eldste av søsknene. Som Meisel (2013) påpeker, finnes det lite empiri og teori som predikerer hvilke grammatiske fenomener som påvirkes av modningsbegrensninger, når begrensningene oppstår og hvordan denne alderseffekten vil påvirke tilegnelsesprosessen. Ettersom det kun er startalderen som skiller søsknene, kan dette implisere at forskjellen i tilegnelsesprosessen skyldes nettopp startalderens modningsbegrensninger. Når finittet er fullstendig tilegnet, vil V2 og finittmorfologi realiseres i mellomspråket. For disse informantene ser det ut til at det syntaktiske fenomenet V2 lar seg lettere og raskere realisere i mellomspråket enn det morfologiske fenomenet finittmorfologi. Dersom utfordringene med finittmorfologi er et uttrykk for startalderens begrensninger, antyder disse begrensede og tentative dataene at den optimale, sensitive perioden for tilegnelse av finittmorfologi fases gradvis ut fra en startalder på sju år og oppover.

Tilegnelsesprosessen for hjelpeverb og hovedverb

I avsnittene som følger, ser jeg nærmere på søskenparets tilegnelsesprosess for hovedverb og hjelpeverb når det gjelder verbflytting og finittmorfologi i norsk: Tilegnes V2 og finittmorfologi i konstruksjoner med hjelpeverb før konstruksjoner med hovedverb, og finner jeg forskjeller i søsknenes tilegnelse av denne grammatiske kompetansen? Tabell 5 gir en oversikt over søs-

kenparets korrekte avvísninger av ikke-akseptable konstruksjoner med fokus på tilegnelsesprosessen for hjelpeverb og hovedverb.

Tabell 5: Søskenparets mestringsprofiler (korrekte avvísninger), hjelpeverb og hovedverb

	Test 1		Test 2	
	G7	J11	G7	J11
Kategori 1a: Korrekt avvísning av hovedverb-konstruksjoner med manglende verbflytting	0/3 0 %	1/3 33,3 %	2/3 66,6 %	3/3 100 %
Kategori 2a: Korrekt avvísning av hjelpeverb-konstruksjoner med manglende verbflytting	1/3 33,3 %	2/3 66,6 %	3/3 100 %	3/3 100 %
Forskjell mellom hjelpeverb og hovedverb, verbflytting	33,3 %	33,3 %	33,3 %	0 %
Kategori 1b: Korrekt avvísning av hovedverb-konstruksjoner med manglende finittmorfologi	0/3 0 %	1/3 33,3 %	2/3 66,6 %	0/3 0 %
Kategori 2b: Korrekt avvísning av hjelpeverb-konstruksjoner med avvikende finittmorfologi	3/5 60 %	1/5 20 %	2/5 40 %	2/5 40 %
Forskjell mellom hjelpeverb og hovedverb, finittmorfologi	60 %	13,3 %	26,6 %	40 %

Informant G7 avvís ingen av V3-konstruksjonene med hovedverb ved test 1. Ettersom informant G7 altså aksepterer alle konstruksjonene i kategori 1 (hovedverbkontekst), antar jeg at han ikke har tilegnet verbflytting og finittmorfologi for hovedverb ved dette testtidspunktet. Når det gjelder konstruksjoner med hjelpeverbkontekst i kategori 2, avvís informanten korrekt en av tre V3-konstruksjoner (*14. På skolen vi har gjort leksene*), tre av fem konstruksjoner med avvikende finittmorfologi (*17. Jenta ha ikke vært på skolen i dag*) og avvís tre av åtte V2-konstruksjoner (*28. I dag har elevene vært på tur i skogen*). Disse resultatene viser at informanten har høyere korrekt skår når det gjelder hjelpeverb enn hovedverb, men resultatene viser også at hverken verbflytting av eller finittmorfologi for hovedverb eller hjelpeverb var fullstendig tilegnet da test 1 fant sted.

Det ser heller ikke ut til at informant J11 har tilegnet seg verbflytting av eller finittmorfologi for hovedverb ved test 1. Hun avvís nemlig korrekt en av tre ikke-akseptable V3-konstruksjoner med hovedverb og en av tre ikke-akseptable konstruksjoner der hovedverbet har manglende finittmorfologi. Videre avvís informant J11 konstruksjonen der negasjonen står før hovedverbet. Dette antyder at informant J11 ikke konsekvent aksepterer konstruksjoner med flytting av hovedverbet. Når det gjelder tilegnelsen av

verbflytting av hjelpeverb, aksepterer informant J11 kun én av V3-konstruksjonene. Informanten ser ut til å ha kommet lengre i tilegnelsen av verbflytting av hjelpeverb enn av hovedverb.

Resultatene fra test 2 indikerer at begge informantene har hatt en utvikling i tilegnelsesprosessen av verbflytting for både hovedverb og hjelpeverb. Informant G7 har seks av seks korrekte vurderinger i underkategori 1c i tillegg til to av tre korrekte svar i underkategori 1a og 1b. Med andre ord er færre ikke-akseptable konstruksjoner til stede i mellomspråksgrammatikken enn ved test 1. Dette antyder at informanten nå har tilegnet seg verbflytting av og finittmorfologi for hovedverb. Imidlertid er informantens vurderinger av hjelpeverbskonstruksjonene i kategori 2 mindre entydige enn vurderingene av hovedverbskonstruksjonene. Informanten har tre av tre korrekte svar i 2a, noe som impliserer at informanten også har tilegnet seg verbflytting av hjelpeverb. Samtidig har informanten kun to av fem korrekte vurderinger av hjelpeverbskonstruksjoner med avvikende finittmorfologi og fem av åtte korrekte vurderinger av akseptable hjelpeverbskonstruksjoner. Informantens resultater fra disse underkategoriene kan tyde på at strukturen for hjelpeverb kan være til stede i mellomspråksgrammatikken, men at hjelpeverbstrukturen ikke er fullstendig tilegnet. Dette tyder på at hjelpeverbkonteksten ikke ser ut til å ha en spesiell rolle, og at hjelpeverb ikke trenger å være lettere å løfte enn hovedverb i tilegnelsesprosessen for verbflytting og finittmorfologi hos denne informanten. Tilegnelsesprosessen av verbflytting og finittmorfologi ser heller ikke ut til å foregå i ulike faser for hjelpeverb og hovedverb ettersom resultatene antyder at tilegnelsesprosessen foregår samtidig for hjelpeverb og hovedverb. Samtidig har tilegnelsen for hovedverb kommet noe lengre enn tilegnelsen av hjelpeverb hos informant G7.

Resultatene til informant J11 fra test 2 viser lignende tendenser som hos informant G7. Informant J11 har tre av tre korrekte svar i underkategori 1a, noe som kan implisere at strukturen for verbflytting av hovedverb er tilegnet. Imidlertid har denne informanten ingen korrekte svar i underkategori 1b og utelukkende korrekte svar i underkategori 1c, noe som indikerer at både hovedverb med manglende og korrekt finittmorfologi aksepteres i mellomspråksgrammatikken til denne informanten. Dette antyder at strukturen for hovedverb ikke er fullstendig tilegnet når det gjelder realisering av finittmorfologi. Videre har informanten tre av tre korrekte svar i underkategori 2a, noe som impliserer at strukturen for verbflytting av hjelpeverb kan være tilegnet fordi V3-konstruksjonene med hjelpeverb avvises. Når det gjelder finittmorfologien til hjelpeverb hos denne informanten, aksepterer informanten tre av fem ikke-akseptable hjelpeverbskonstruksjoner i 2b og åtte av

åtte akseptable hjelpeverbskonstruksjoner i 2c. Strukturen for finitte hjelpeverb kan dermed sies å være tilegnet i større grad enn strukturen for finitte hovedverb hos informant J11 når det gjelder finittmorfologi fordi hun aksepterer alle ikke-akseptable hovedverbskonstruksjonene i 1b, men avviser to av fem ikke-akseptable hjelpeverbskonstruksjoner i 2b. Ved dette testtidspunktet har informanten altså hverken tilegnet seg finittmorfologi for hjelpeverb eller hovedverb fullstendig. Denne tilegnelsesprosessen foregår samtidig også for denne informanten, men hun har sannsynligvis kommet lengre i tilegnelsesprosessen av hjelpeverb enn hovedverb, noe som skiller den eldste informanten fra den yngste.

Dimroth (2008) fant et tydelig skille mellom tilegnelsesprosessene til søsknene i sin studie. For den eldste av hennes informanter, startalder 14 år, ble finittet og negasjon først tilegnet i en hjelpeverbkontekst. En tilsvarende fase i tilegnelsen ble ikke funnet hos den yngste av informantene, startalder 11 år. I tilegnelsen av verbflytting og finittmorfologi hos mine informanter finner jeg ikke entydige antydninger til at hjelpeverbkonteksten har en spesiell rolle ettersom tilegnelsen ser ut til å foregå samtidig for hjelpeverb og hovedverb, altså ikke i ulike faser som Dimroth (2008) viser til i sin studie. Imidlertid finner jeg en forskjell i tilegnelsesprosessen til søskenparet. Den eldste har kommet noe lengre enn den yngste i tilegnelsen av hjelpeverb, og den yngste har kommet noe lengre enn den eldste i tilegnelsen av hovedverb. Med andre ord foregår tilegnelsen av hovedverb tilsynelatende lettere og hurtigere for den yngste og tilegnelsen av hjelpeverb tilsynelatende lettere og hurtigere for den eldste. Et større datagrunnlag må til for å kunne etablere en tendens og en læringsløype for finittet i norsk som andrespråk, men skillet mellom andrespråkstilegnelse for barn og voksne og skillet mellom hjelpeverb og hovedverb kan være relevant for skisseringen av en slik læringsløype.

Avslutning

I denne artikkelen har jeg sett nærmere på et søskenpars tilegnelse av finittet innenfor et generativt rammeverk. Jeg har presentert språkdata fra to målepunkt og drøftet utviklingen søsknene har hatt mellom disse målepunktene når det gjelder tilegnelse av finittet, verbflytting fra T til C og realisering av finittmorfologi i norsk som andrespråk. I analysen av informantenes akseptabilitetsvurderinger finner jeg både forskjeller og likheter mellom søskenparets tilegnelsesprosess for verbflytting og finittmorfologi både i en hjelpeverbkontekst og en hovedverbkontekst.

Realiseringen av verbflytting og finittmorfologi tilhører ulike grammatiske domener, henholdsvis syntaks og morfologi, og kan ha ulike sensitive perioder for tilegnelse. Forskjellen mellom søskenparets tilegnelsesprosess for verbflytting og finittmorfologi kan være uttrykk for aldersforskjeller, eller modningsbegrensninger. Søskenparets resultater antyder at startalder kan ha hatt betydning for tilegnelsesprosessen deres, og at den optimale, sensitive perioden for tilegnelse av domenet for morfologi kan være avtagende fra en startalder på sju år. Imidlertid har jeg et begrenset datagrunnlag, og vi er avhengige av langt flere, longitudinelle studier med flere målepunkter og ulike typer språkdata for å kunne konkludere nærmere om startalderens betydning for andrespråkstilegnelsesprosessen. Til tross for mulige metodiske innvendinger og et begrenset datagrunnlag, gir mine resultater tentative indikasjoner på at startalderen kan ha ulik betydning for tilegnelsen av ulike domener innenfor grammatikken, og at startalderen kan ha betydning for tilegnelsen av finitthet i ulike kontekster, hjelpeverb og hovedverb, noe som vil kunne danne et interessant utgangspunkt for videre forskning på startalderens betydning for andrespråkstilegnelsesprosessen for norsk som andrespråk. Forskningsbasert kunnskap om andrespråkstilegnelsen til S2-innlærere i ulike aldre er en forutsetning for å kunne legge til rette for tilegnelsen av og opplæringen i norsk som andrespråk på best mulig måte i norske pedagogiske institusjoner.

Noter

1. Jeg har valgt å bruke «startalder» som norsk oversettelse av begrepet «age of onset».
2. Imperativ betegnes også som en finitt form, men har modus, ikke tempus. Eides finittsystem tar utgangspunkt i verbformene som har tempus og jeg vil derfor ikke diskutere imperativ videre. Samtidig er imperativ et eksempel på hvorfor finitthet bør defineres som en egen kategori atskilt fra tempus: «Crucially, we emphasize that finiteness must be distinguished from tense. Holmberg and Platzack (1995: 23) argue that although finiteness is a prerequisite for tense, it is not identical to tense since there are untensed finite verbs (imperative) as well as non-finite tensed verbs (past participles)» (Eide, 2009: 360).
3. Hentet fra (Eide 2015), barnespråskorpus i CHILDES-databasen samlet av Tina L.R. Larsen, NTNU.
4. Hentet fra (Eide 2015), andrespråskorpus samlet av Olaf Husby, NTNU.
5. Finitthetsdistinksjonen innebærer at noe morfologi kan kode tempus uten å kode finitthet, som infinitiv- og partisippendelser, en inherent egenskap ved verbet (se eksempel 2b), og at noe morfologi kan kode både tempus og finitthet (omtrent som flertall og bestemthet i nomen), som presens- og preteritumsendelser, tilordnes i T.
6. Informantene tilegner seg altså norsk som tredjespråk. Å skille mellom norsk som andrespråk og tredjespråk er hensiktsmessig når man undersøker transfer spesielt. Av hensyn til artikkelens omfang vil jeg ikke drøfte transfer fra S1 eller S2 i infor-

- mantenes mellomspråk ytterligere. Dermed vil jeg også fortsette å bruke begrepet norsk som andrespråk om tilegnelsen til informantene.
7. For videre drøfting av begrepene kompetanse og performanse, se Eide og Busterud (2015).
  8. For videre drøfting av akseptabilitetsvurderinger som metode og denne metodens reliabilitet sammenlignet med andre metoder, se Sprouse og Almeida (2017) som er en metastudie og et svar til Gibson og Fedorenko (2013).
  9. De ikke-akseptable setningene i denne testen er setninger som ikke er i tråd med den internaliserte grammatikken til morsmålsbrukere av norsk. De akseptable setningene er følgelig i tråd med morsmålsbrukernes grammatikk.
  10. Se vedlegg 1 for fullstendig oversikt over testsetningene.
  11. Ideelt sett skulle hver av underkategoriene inneholdt seks setninger, men av hensyn til testens omfang valgte jeg å begrense antall setninger i hver av kategoriene slik at testens totale antall setninger ikke oversteg 40.
  12. Samtidig som kategori 2 kan gi antydninger om eventuelle ulike faser i tilegnelsen, kan det være uheldig i en sammenligning at underkategori 2a og 2b og kategori 1 og 2 har ulikt antall konstruksjoner. At et feilsvar innenfor de ulike kategoriene vil utgjøre ulike prosentsteg, må derfor tas høyde for i analysen av resultatene.
  13. Jeg kunne ha bedt informantene om å rette de avviste setningene for å forsikre meg om at informantene avviste setningene på grunn av manglende verbflytting eller ukorrekt finittmorfologi og ikke av andre grunner. Jeg valgte bort denne muligheten av hensyn til testens lengde og informantenes unge alder. Å be informantene om å korrigere, kan også føre til at informantene i større grad benytter sine metalingvistiske kunnskaper snarere enn den umiddelbare intuisjonen sin for å gjøre vurderingen. Imidlertid tok den yngste av søknene selv initiativ til å rette flere av setningene som han ikke aksepterte under test 2. Dette kan tyde på at tilegnelsen er kommet lenger, og at informanten følte seg sikrere, ved test 2 enn ved test 1.
  14. Jeg velger å bruke 80 %–100 % snarere enn 90 % ettersom antallet setninger er såpass lavt at ett ukorrekt svar har høy påvirkning på prosenttallet og medfører at det synker til under 90 %. For å utføre en analyse av språkdataene har jeg måttet vurdere når jeg anser en struktur som tilegnet. Altså har jeg måttet velge hvilket kriterium jeg skal sette for å avgjøre hvorvidt informantene mine har tilegnet seg finittet og V2 i norsk eller ikke. Hva som anses som en konsistent grammatikk, er svært omdiskutert innenfor andrespråkforskningen. Blant annet har både 100 % og 60 % korrekt skår blitt brukt som indikator for at en struktur er tilegnet (Jin et al, 2015:242). Pallotti (2007) argumenterer for at en struktur først er tilegnet når informanten bruker strukturen systematisk og konsekvent i produksjonen av språkdata. Denne spesifikke og selektive bruken kan vanskelig la seg redusere og representere av ulike prosentandeler av korrekt bruk av en struktur. Imidlertid tar Pallotti, i likhet med Dimroth (2008), utgangspunkt i produksjonsdata og ikke data fra akseptabilitetsvurderinger. Meisel (2011) påpeker at 90 % korrekt bruk av en struktur har blitt brukt som kriterium for tilegnelse i studier av førstespråkstilegnelse, men understreker også at det ikke har vært mulig å etablere et lignende, pålitelig og kvantitativt kriterium for andrespråkstilegnelse (2011:256). Med utgangspunkt i resultatene mine har jeg valgt å bruke mellom 80 % og 100 % korrekt skår som indikator for at en struktur er tilegnet. Dette innebærer at jeg antar at verbflytting og finittmorfologi er tilegnet i stor grad selv om informanten aksepterer én konstruksjon med manglende verbflytting eller avvikende finittmorfologi.

15. Det er selvsagt forskjeller mellom norsk og tysk setningsstruktur. Imidlertid er det betydelige likhetstrekk når det gjelder finittmorfologi og V2, og dermed vil undersøkelser av dette fenomenet i tysk mellomspråk kunne kaste lys over norsk mellomspråk og motsatt.
16. Ved en feil inneholder denne fyllsetningen også et ikke-finitt verb.

Litteraturliste

- Berggreen, Harald, Kjartan Sørland og Vigdis Rosvold Alver 2012. *God nok i norsk. Språk- og skriveutvikling hos elever med norsk som andrespråk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Cowart, Wayne 1997. *Experimental syntax: applying objective methods to sentence judgments*, California: Sage.
- Dimroth, Christine 2008. Age Effects on the Process of L2 Acquisition? Evidence from the Acquisition of Negation and Finiteness in L2 German. *Language Learning*, 2008, årg. 58 nr. 1, 117–150.
- Eide, Kristin Melum 2009. Finiteness: The haves and the have-nots. I A. Artemis, J. Hankamer, T. McFadden, J. Nuger og F. Schäfer (red.). *Advances in Comparative Germanic Syntax. Linguistik Aktuell/Linguistics Today 141*. Philadelphia: John Benjamins, 357–390.
- Eide, Kristin Melum 2012. Om tempus og aspekt i norsk. I H.-O. Enger, J.T. Faarlund, og K.I. Vannebo (red.). *Grammatikk, bruk og norm. Festskrift til Svein Lie på 70-årsdagen, 15. april 2012*. Oslo: Novus Forlag, 57–78.
- Eide, Kristin Melum 2015. Tilegnelse av verbale kategorier. I K.M. Eide (red.). *Norsk andrespråkssyntaks*. Oslo: Novus Forlag, 135–195.
- Eide, Kristin Melum og Guro Busterud 2015. Kompetanse og performanse: Kunnskap og produksjon. I K.M. Eide (red.). *Norsk andrespråkssyntaks*. Oslo: Novus Forlag, 19–57.
- Gibson, Edward og Evelina Fedorenko 2013. The need for quantitative methods in syntax and semantics research. *Language and Cognitive Processes*, 2013, årg. 28 nr. 1–2, 88–124.
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie og Kjell Ivar Vannebo 1997. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hagen, Jon Erik 2001. Finittkategoriens kritiske karakter i norsk som andrespråk. I A. Golden og H. Uri (red.). *Andrespråk, tospråkighet, norsk*. Oslo: Unipub, 45–57.
- Hyltenstam, Kenneth og Niclas Abrahamsson 2003. Maturational Constraints in SLA. I C. Doughty og M.H. Long (red.). *The Handbook of*

- Second Language Acquisition*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 539–588.
- Håkansson, Gisela 1989. The Acquisition of Negative Placement in Swedish. *Studia Linguistica*, 1989, årg. 43 nr. 1, 47–58.
- Jin, Fufen, Kristin Melum Eide og Guro Busterud 2015. Nyere andrespråksteorier. I K.M. Eide (red.). *Norsk andrespråkssyntaks*. Oslo: Novus Forlag, 241–286.
- Mackey, Alison og Susan M. Gass 2005. *Second language research: methodology and design*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Meisel, Jürgen M. 2011. *First and second language acquisition: parallels and differences*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Meisel, Jürgen M. 2013. Sensitive phases in successive language acquisition: The critical period Hypothesis revisited. I C. Boeckx og K.K. Grohmann (red.). *The Cambridge handbook of biolinguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 69–85.
- Mosfjeld, Inger Martine 2015. *Alder og andrespråkstilegnelse: Om barns tilegnelsesprosess av finitthet og V2 i norsk som andrespråk*. Masteroppgave i nordisk språkvitenskap, NTNU.
- Pallotti, Gabriele 2007. An operational definition of the emergence criterion. *Applied Linguistics*, 2007, årg. 28 nr. 3, 361–382.
- Parodi, Teresa 2000. Finiteness and verb placement in second language acquisition. *Second Language Research*, 2000, årg. 16 nr. 4, 355–381.
- Schütze, Carson T. 2011. Linguistic evidence and grammatical theory. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 2011, årg. 2 nr. 2, 206–221.
- Sprouse, Jon og Diogo Almeida 2017. *Power in acceptability judgment experiments and the reliability of data in syntax*. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/267723836_Power_in_acceptability_judgment_experiments_and_the_reliability_of_data_in_syntax
- Tran, Jenny 2005. Verb position and verb form in English-speaking children's L2 acquisition of German. I A. Brugos, M. Clark-Cotton og S. Ha (red.). *Proceedings of the 29th Annual Boston University Conference on Language Development*. Somerville, Mass.: Cascadilla Press, 592–603.
- Vanpatten, Bill og Alessandro G. Benati 2010. *Key terms in second language acquisition*. London: Continuum.
- White, Lydia 2003. *Second language acquisition and universal grammar*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wik, Marte Aakre 2014. *Om tempus og finitthet i norsk som andrespråk*.
 Masteroppgave i nordisk språkvitenskap, NTNU.
 Åfarli, Tor A. 2015. UG-basert andrespråksteori og syntaktisk struktur.
 I K.M. Eide (red.). *Norsk andrespråkssyntaks*. Oslo: Novus Forlag,
 59–94.

Vedlegg 1:

Informantenes akseptabilitetsvurderinger av testsetningene		G7		J11	
		Test 1	Test 2	Test 1	Test 2
Kategori 1a: Finit hovedverb med V3- plassering, ikke-akseptable	1. Han alltid ga henne gaver	JA	JA	JA	NEI
	2. I går jenta så en liten kanin	JA	NEI	JA	NEI
	3. Jeg ikke liker fisk	JA	NEI	NEI	NEI
Kategori 1b: Infinit hovedverb med V2- plassering, ikke-akseptable	4. Gutten spille ofte fotball	JA	JA	JA	JA
	5. I går spise gutten fisk til middag	JA	NEI	NEI	JA
	6. På skolen synte jenta og gutten julesanger	JA	NEI	JA	JA
Kategori 1c: Finitte hovedverb med V2- plassering, akseptable	7. Gutten spiser middag	JA	JA	JA	JA
	8. I går gikk jenta til skolen	JA	JA	NEI	JA
	9. Gutten gjør ikke leksene sine	JA	JA	JA	JA
	10. Elevene gleder seg til juleferien	JA	JA	JA	JA
	11. I går tok jenta et fint bilde	JA	JA	JA	JA
Kategori 2a: Hjelpeverb- konstruksjoner med finitt hjelpeverb med V3- plassering, ikke-akseptable	12. I går leste gutten i en bok	JA	JA	JA	JA
	13. Aldri jeg har smakt sjokolade	JA	NEI	NEI	NEI
	14. På skolen vi har gjort leksene	NEI	NEI	NEI	NEI
Kategori 2b: Hjelpeverb- konstruksjoner med avvikende finittmorfologi, ikke-akseptable	15. I norsktimene jenta har skrevet en fortelling	JA	NEI	JA	NEI
	16. I dag ha elevene skrevet fortellinger	JA	JA	JA	JA
	17. Jenta ha ikke vært på skolen i dag	NEI	JA	JA	JA
	18. Gutten har ikke så henne i dag	NEI	NEI	NEI	NEI
	19. I dag har jeg gjøre alle oppgavene mine i matte	NEI	NEI	JA	NEI
Kategori 2c: Hjelpeverb- konstruksjoner, akseptable	20. Jeg kan ikke snakke tysk	JA	JA	JA	JA
	21. Leksene må du ikke glemme	JA	NEI	JA	JA
	22. Jeg har aldri sett henne før	JA	JA	JA	JA
	23. Oppgavene har jenta glemt	NEI	NEI	JA	JA
	24. Gutten og jenta har reist hjem	JA	JA	JA	JA
	25. Gutten bør lese flere bøker	NEI	JA	JA	JA
	26. Jenta vil gjerne være med på tur	JA	NEI	JA	JA
	27. I ettermiddag har jeg vært på kino	NEI	JA	NEI	JA
28. I dag har elevene vært på tur i skogen	JA	JA	JA	JA	
Kategori 3a: Fyllsetninger, ikke-akseptable	29. Vi se et fint hus ¹⁶	JA	NEI	NEI	JA
	30. Huset har et grønn tak	JA	JA	JA	JA
	31. I går sendte gutten til jenta	NEI	NEI	NEI	NEI
	32. Jenta trist	NEI	NEI	NEI	NEI
	33. Familien bor i et blå hus	JA	JA	JA	JA
	34. Snør i dag	NEI	NEI	NEI	NEI

Kategori 3b: Fyllsetninger, akseptable	35. Han liker den grønne bilen	JA	JA	JA	JA
	36. Gutten er glad	JA	JA	JA	JA
	37. Sjokoladekaka var god	JA	JA	JA	JA
	38. Jenta og gutten er elever	JA	JA	JA	JA
	39. Det regner	JA	JA	JA	JA
	40. Jenta og gutten spiste den sunne frukten	JA	JA	JA	JA

Abstract

Age of Onset and Second Language Acquisition of Finiteness

In this article, I analyse linguistic data from a brother and a sister's second language acquisition of Norwegian. The informants were tested twice, after 12 and 16 months of learning Norwegian in a school setting. The age of onset of the brother is seven years and the sister's age of onset is eleven years. By using the empirical data, I examine their process of second language acquisition of finiteness and discuss the relation between this process and their age of onset. By some definitions, the brother's acquisition may be defined as child second language acquisition and the sister's acquisition may be defined as adult second language acquisition. Differences between them may therefore suggest age effects on their process of acquisition. When the morphosyntactic category finiteness is acquired, finite morphology is realised and the finite verb is moved to its obligatory position in the sentence, the Verb-second (V2) effect. I discuss the siblings' acquisition of these processes in the context of both main and auxiliary verbs. Age-related differences between the brother and sister's acquisition of the domain of syntax (word order, Verb-second) and the domain of morphology (inflection, +finite) may indicate that there may be different sensitive phases for acquiring different domains of grammar and further also suggest when these phases may fade out.

Key words: age of onset; child successive second language acquisition; verb second; finiteness; age effects; sensitive phases

Eit empirisk tilskot til utforskinga av finitt-heit- og tempusdistinksjonar i norsk som andrespråk

Ann-Kristin Helland Gujord
Universitetet i Bergen

Samandrag

Denne artikkelen presenterer ei undersøking som tek utgangspunkt i hypotesar og tankar omkring finittkategoriens posisjon i norsk språk og betydinga av han for tileigninga av verbmorfologi i norsk som andrespråk (Hagen 2001, 2005; Eide 2008, 2009ab, 2012, 2015). Eg vil visa til tidlegare undersøkingar som finn at finittmarkering på verb er ei større utfordring for norskkinnlærarar enn tempusmarkering på verb. I desse undersøkingane er det også funn som tydar på at finittdistinksjonen er særleg vanskeleg for innlærarar med eit førstespråk utan morfologisk markert finittheit. Desse observasjonane undersøker eg om gjeld for verbbruken i 246 tekstar frå Norsk andrespråkskorpus (ASK) skrivne av informantar med vietnamesisk, albansk og somali som førstespråk. Analysen viser at innlærarane ikkje gjer fleire feil i verbmorfologien som kan relaterast til finittkategorien (finittfeil), enn feil som gjeld tempusmarkeringa på verbet (tempusfeil), men at tempusfeila utgjer den største delen av dei verbmorfologiske feila. Analysen viser også ein effekt av førstespråksbakgrunn. Informantane med eit førstespråk utan finittdistinksjon (vietnamesisk) har fleire finittfeil i tekstane samanlikna med informantane med finittdistinksjon i førstespråket (albansk og somali).

Nøkkelord: *finittheit; tempus; transfer; ASK-korpuset*

Innleiing

Å tileigna seg ein ny språkleg kategori i andrespråket involverer fleire ulike aspekt og krev fleire ulike kompetansar. Både grammatiske, leksikalske og

pragmatiske sider ved kategorien eller trekket som skal lærast, må på plass for at den/det fungerer i eit målspråksnært og kontekstuavhengig språk. Undersøkinga eg vil presentera i denne artikkelen, kan gi eit innblikk i *morfologiske* og *syntaktiske* aspekt ved innlæringa av *verbkategorien* i eit andrespråk. Fokuset er altså på *verbmorfologi* i norsk som andrespråk. Undersøkinga tek utgangspunkt i tankar omkring finittkategoriens rolle i andrespråkstileigning (Hagen 2005, Eide 2008, 2009ab, 2012, 2015) og tidlegare funn som peikar i retning av at (1) det er ein samanheng mellom tileigning av finittheit og tileigning av verbmorfologi i norsk som andrespråk, og at (2) fråværet eller nærværet av ein finittkategori i førstespråket ser ut til å påverka tileigninga av finittheits- og tempusdistinksjonar i andrespråket. Desse observasjonane byggjer på eit fåtal studiar som granskar språket til innlærarar frå eit relativt avgrensa utval av førstespråksbakgrunnar, og som ikkje brukar metodar som gjer at funna kan overførast til andrespråksinnlærarar generelt. Denne undersøkinga er difor eit forsøk på å få fram meir empiri til utforskinga av tileigninga av tempus- og finittdistinksjonar ved å studera språket til norskinnlærarar med andre førstespråksbakgrunnar og ved å analysera dataa statistisk. Dataa er eit utval på 246 skriftlege tekstar frå Norsk andrespråkskorpus (ASK).

Bakgrunn for undersøkinga

Verbkategorien er blant kategoriane som har vore relativt sett mykje utforska i norsk som andrespråk (Golden et al. 2007:15). Desse studiane plasserer seg i hovudsak innanfor ei semantisk-konseptuell tilnærming som utforskar korleis større funksjonsområde, eller større semantiske felt, som temporalitet, gjennom ein grammatikaliseringsprosess gradvis får eit formelt uttrykk som er i tråd med målspråket. Ein er mellom anna oppteken av korleis verbformene vert tilordna ein funksjon i innlærarspråket, og eit spørsmål som også har vore sentralt i desse studiane, er korleis førstespråket påverkar denne tilordninga mellom form og funksjon (Gujord 2017). Temporalitetsstudiane er ulike med omsyn til kva stadium i læringsprosessen dei granskar. Somme studiar undersøker språk i den tidlege utviklingsfasen der grammatikken i språket er lite utbygd, og somme granskar språket til innlærarar som har kome lenger i læringsprosessen og som har meir av morfologien og syntaksen i andrespråket på plass. Fokuset på dei formelle sidene av tileigninga har difor variert. Gujord (2013a) har til dømes eit større fokus på form enn det Tenfjord (1997) har, sjølv om begge studiane primært er opptekne av å seia noko om forholdet mellom

form og funksjon, og berre sekundært er interesserte i dei reint formelle sidene ved innlæringa. I den grad desse studiane har vore opptekne av form, er det bøyingsendingane som markerer tempus som er interessante, altså dei formene som uttrykkjer tid grammatisk på norsk. Det betyr at finittkategorien i desse studiane ikkje har vore vigd særleg merksemd. Ein har vore oppteken av grammatisk markering av temporalitet og korleis tempus- og aspektdistinksjonar vert tileigna i eit andrespråk. Fleire av studiane som danner bakgrunnen for denne undersøkinga, er derimot primært opptekne av finittkategorien, og sekundært opptekne av korleis temporalt innhald vert koda på verbet (jamfør til dømes Wik 2014:10). Hovudføremålet i desse studiane er å utforska kva for rolle finittkategorien har i tileigninga av morfologiske og syntaktiske trekk i eit andrespråk. Ein del av bakgrunnen er også forskinga på førstespråkstileigning som har vist at det er ein samanheng mellom tileigning av finittheit og tileigning av syntaktiske fenomen, til dømes V2-fenomenet (Eide 2015:169), eller morfosyntaktiske fenomen som samsvarsbøying mellom subjekt og verbal (personbøying på verb) (Håkansson 2001:85). Også studiane som granskar tileigning av finittheit, har vore opptekne av førstespråkets rolle i innlæringa.

I sitt arbeid utforska Jon Erik Hagen (2001, 2005) betydinga av finittkategorien for tileigninga av norsk som andrespråk. Hagen var induktiv i si tilnærming og var oppteken av innlærarane sine systematiske brot på den norske språkstrukturen, såkalla *strukturfeil*¹ (Hagen [2001] 2013:190, [2005] 2013:164). Blant strukturfeila rekna Hagen brot på fleire syntaktiske krav i norsk, som manglande inversjon (*I dag Betty skal dra til Nordby*), manglande uttrykt subjekt (*[Man må lære norsk] fordi _ kan ikke være døvstum hele livet*), ukorrekt plassering av setningsadverbial (*...når jeg har ikke det språket som folk rundt meg kan*) og kopulabortfall (*[Den andre grunn for meg å lære norsk] _ at jeg kan være mer kjent med...*) (Hagen [2001] 2013:196–199). Desse trekka har til felles at riktig bruk føreset vellukka identifikasjon av det finite verbet i setninga. Basert på slike observasjonar formulerte Hagen *Finitthypotesen om strukturfeil i norsk mellomspråk* (Finitthypotesen), som predikerer at strukturavvik «som kan påvises i norsk innlærerspråk, vil innebære brudd på regler som på en eller annen måte krever referanse til den morfosyntaktiske kategorien finittthet» (Hagen [2001] 2013:196). Ifølgje Hagen er altså finittkategorien ein nøkkel inn i den norske syntaksen, men den har også betyding for tileigninga av enkelte aspekt ved verbmorfologien: «Det kan altså se ut som om det er tilegnelse av verbets finittkategori som er den store anstøtssteinen for fremmedspråklige. I så fall burde dette gi seg utslag ikke bare i syntaksen, men i fleksjonsmorfologien også» (Hagen [2005] 2013:166). Både *r*-endinga i presens

og skilnaden mellom preteritum og perfektum partisipp har finittkategorien som sentralt referansepunkt på lik linje med til dømes subjekt/verb-inversjon (Hagen ([2001] 2013:195). Følgjeleg kan enkelte feil i tempusmorfologien, det vil seia forveksling mellom infinitiv og presens (*folk rundt meg kan forstå meg, det må være gode grunner for at man lære*), mellom infinitiv og preteritum (*med familien til broren min og bli lettere for dem å kom til meg*) og mellom preteritum og perfektum partisipp (*Broren min har fortalte meg mye*), tilskrivast same årsak som strukturfeila nemnde ovanfor, nemleg innlærarens manglande identifikasjon av skiljet mellom finitt og infinitt (Hagen ([2001] 2013:199–200). Basert på dette resonnementet hevda Hagen at ikkje alle delar av tempusmorfologien er så enkel som ein gjerne har anteke (Hagen [2005] 2013:166):

Alle vet vi jo at subjekt/verb-inversjon tilegnes sent i innlæringsprosessen, mens verbets bøyingsmorfologi hører de tidlige stadier av innlæringsprosessen til. Det er for et «Trinn 1»-trekk å regne. Men, som jeg skal prøve å vise, er faktisk denne banale morfologiske distinksjonen slett ikke så enkel som vi kanskje forestiller oss, og en av mine teser er at distinksjonen kanskje ikke blir tilegnet i den grad vi tror. (Hagen [2005] 2013:166)

Denne prediksjonen om forholdet mellom inversjon og presens/infinitiv-distinksjonen testa Hagen (2005) ut i 100 tekstar skrivne som del av *Test i norsk høgare nivå* (heretter Bergenstesten), og han fant at nesten alle informantar som hadde tileigna seg inversjon, *også* hadde tileigna seg distinksjonen mellom presens og infinitiv, og at det motsette mønsteret ikkje er tilfelle: Det var omtrent ingen av informantane med manglande inversjon som hadde tileigna seg presens/infinitiv-distinksjonen (Hagen 2005:170). Hagen si tolking av dette førebelse resultatet var at tileigninga av finittkategorien er ein føresetnad for å tileigna seg andre trekk i norsk. Ifølgje Eide (2015:177) formulerte Hagen seg slik: «Hvis en språkinnlærer har absolutt alle finittheitsbøyninger riktig, da er også inversjonen korrekt, og V2-regelen er tilegnet»². I denne formuleringa finn me ei ytterlegare presisering med omsyn til kva for delar av tempusmorfologien Hagens hypotese angjekk, nemleg «finittheitsbøying», som me må forstå som den delen av tempusmorfologien som har finittkategorien som eit referansepunkt, og der avvika inneber anten overmarkering eller undermarkering av finittheit. Finitthypotesen rommar tanken om at trekk vert lært i eit knippe, at det finst ein utløysar for innlæringa av fleire trekk, og på dette punktet var Hagen tydeleg inspirert av «prinsipp-parametriske» idear.

Eide (2008, 2009ab, 2012, 2015) utforskar også finittkategorien i norsk. Ho deler Hagens syn på finittkategoriens posisjon i den norske syntaksen og i innlæringa av norsk (Eide 2013:188), men skil seg frå Hagens definisjon av finittheit (Eide 2008, 2015). Hagen definerer finitt verb som «en verbform som markerer tempus» (2002:84) og infinitt verb som «et verb som ikke eksponerer tempus» (s. 92). Dette er i tråd med *Norsk referansegrammatikk*³, som presenterer finitte verbformer som dei som kan stå åleine som verbal, og som markerer tid, diatese og modalitet (Faarlund et al. 1997:467–469). Dei infinitte formene «har aldri tempusbøyning» (ibid.:470). Desse framstillingsmåtene av finittheit er, ifølgje Eide (2008), slik kategorien oftast vert presentert i litteraturen. I sin teori om finittheit bryt Eide med denne tilnærminga og skil mellom finittheit og tempus (og mellom finittheit og samsvarsbøyning mellom subjekt og verb, som me til dømes finn i engelsk):

[...] the finiteness distinction is not a derivate made up of tense or agreement features, but a primitive distinction in its own right expressed in verbal paradigms independently of tense and agreement. (Eide 2009:385)

Eide motset seg også den tradisjonelle oppfatninga av at enkelte verbformer ikkje uttrykkjer tempus. Ifølgje hennar teori har alle verbformer tempus (Eide 2008:42–43, 2015:145–149). Det betyr at også infinitte verbformer har tempus. Busterud (2014:267) gir ein oversikt over dei norske tempusformene slik Eide (2012) analyserer systemet i norsk, i lag med eksempel:

Tabell 1: Det norske tempussystemet i Eides tilnærming, etter Busterud (2014:267)

	+finitt	-finitt
+fortid	preteritum <i>gikk, likte, hadde</i>	partisipp <i>gått, likt, hatt</i>
-fortid	presens <i>går, liker, har</i>	infinitiv <i>gi, like, ha</i>

I denne tilnærminga vert finittheit og tempus skilde frå kvarandre, og distinksjonen mellom fortid og ikkje-fortid er den grunnleggande tempusdistinksjonen. Tempusendinga på verbet gir informasjon om +/- finitt og +/- tempus (Busterud 2014:267). Både *likte* og *likt* markerer fortid, men berre *likte* markerer finittheit. Både *hadde* og *har* er finitte former, men desse markerer ulik tempus. Eides teori om finittheit er nytta i fleire masteroppgåver (mellom anna Selven 2014 og Wik 2014) og i ei doktoravhandling

(Busterud 2014), som har til felles at dei undersøker kva for rolle finittkategorien har for tileigninga av eit eller fleire syntaktiske og/eller morfologiske trekk i innlæring av norsk som andrespråk. Av desse studiane er masterprosjektet til Wik (2014) særleg relevant for denne undersøkinga. Wik byggjer på Eides tilnærming til tempus og finittheit i norsk i si undersøking av verbmorfologien i 80 tekstar henta frå Norsk andrespråkskorpus (ASK) skrivne av informantar med engelsk og tysk som førstespråk (40 har bestått Språkprøven og 40 har bestått Bergenstesten). På grunnlag av Eide sitt tempussystem, presentert i tabell 1, kategoriserer Wik verbmorfologiske avvik etter om avviket gjeld finittmarkeringa på verbet eller tempusmarkeringa på verbet. Eit sentralt forskingsspørsmål hos Wik er om det er gjort fleire finittfeil⁴ enn tempusfeil i tekstane. Wik grunnjev dette spørsmålet ut frå ein tanke ein kan finna innanfor ulike teoretiske rammeverk, om at enkelte språklege trekk er lettare å tileigna seg enn andre fordi dei er konseptuelt sett lettare å gripa enn andre trekk. Wik referer til Glahn et al. (2001) på dette punktet og prøver altså ut ein hypotese om at tempus er lettare å konseptualisera enn finittheit. Jamfør også Eide:

Tempusdistinksjonen, skillet mellom fortid og ikke-fortid, er sannsynligvis lettere å konseptualisere enn finittdistinksjonen: Det er vanskeligere å forstå hva den syntaktisk viktige finittdistinksjonen «viser til», mens tempusdistinksjonen har en klar semantisk base (nå versus før). (Eide 2015:182)

Eit anna sentralt spørsmål hos Wik er spørsmålet om dei engelske og tyske innlærarane gjer like mange finittfeil (2014:31). Tysk har eit konsekvent skilje mellom finitte og infinitte former (Eide 2015:182). I engelsk derimot spelar ikkje finittkategorien same sentrale rolle for syntaksen slik som i tysk og norsk. Hagen ([2001] 2013:192–195) trekkjer fram fleire systematiske skilnader mellom norsk og engelsk syntaks og morfologi, som viser at finittkategorien i engelsk *ikkje* er eit sentralt referansepunkt slik han er i norsk. Til dømes viser han med eksempel korleis det er hovud verbet, og ikkje det finitte verbet som i norsk, som er avgjerande for plasseringa av setningsadverbial i engelsk (*Carlo elsket alltid Betty*/**Carlo loved always Betty* versus **Carlo alltid elsket Betty*/*Carlo always loved Betty*). Også i interrogativsetningar med invertert subjekt er det skilnad på engelsk og norsk med omsyn til kva som er referansepunktet: I engelsk er det hjelpeverbet (som alltid er finitt) som er det naturlege utgangspunktet for å forklare kvifor ‘do’ må setjast inn når ein skal lage interrogativsetningar med setningar utan eit hjelpeverb (*Kan Betty svømme?*/**Can Betty swim?*

versus *Leste Betty avisa i går?*/*Did Betty read the paper yesterday?*). Engelsk har heller ikkje eit konsekvent skilje mellom infinitiv og presens slik norsk har. I engelsk er det berre i tredje person singularis i presens at verbforma er ulik infinitivsforma (Hagen [2001] 2013:195). I analysen finn Wik at det blir gjort fleire finittfeil enn tempusfeil i materialet (2014:71), og at gapet mellom desse to feiltypane er størst i det engelske materialet. Dei engelske innlærarane, som manglar konsekvent morfologisk markering av finitttheit i førstespråket, gjer fleire finittfeil enn dei tyske innlærarane, som markerer finitttheit på verbet slik som i norsk (Wik 2014:6).

Nokre av observasjonane som Hagen (2005) og Wik (2014) rapporterer, finn ein også i mastergradsundersøkinga til Janik (2010). Janik baserer seg på skriftlege data frå same korpus som Wik, og granskar bruken av preteritum og perfektum i 200 tekstar skrivne av polskspråklege informantar (100 har bestått Språkprøven og 100 har bestått Bergenstesten), og samanliknar deira bruk med bruken i to kontrollutval (tekstar skrivne av tyske og engelske informantar, 200 tekstar frå kvar gruppe fordelt likt på Språkprøven og Bergenstesten). Janik er ikkje oppteken av finittmarkeringa på verbet eller avvik som Wik operasjonaliserer som finittfeil. Men i analysen registrerer ho og oppgir talet på samanblandingar mellom infinitiv og presens, preteritum og perfektum, og basert på desse observasjonane er det mogleg å analysera dataa til Janik i lys av Hagen og Wik sine feilkategoriar. Av dei absolutte verdiane i Janik kan me for det første sjå at talet på feiltypane som svarar til avvik som Wik sorterer i kategorien finittfeil (2010:51–53, tabell 7 og 8), er større enn talet på feiltypar som svarar til Wik sine tempusfeil (812 mot 361). Finittfeila hos Janik utgjer 69,2 % av alle feila i materialet. Av desse 812 finittfeila er 93,6 % forvekslingar mellom presens og infinitiv (760 av 812). Det er med andre ord presens-infinitiv distinksjonen som skapar vanskar, det vil seia den typen verbmorfologiske avvik som Hagen (2005) først og fremst er oppteken av, og som han granskar i høve til inversjon i 100 tekstar. Janik finn også at dei engelske innlærarane åleine står for 50,9 % av alle finittfeila (413 av 812) i materialet. Flesteparten av desse er tilfelle av «presens for infinitiv» (243 av 413). Dette er også i samsvar med Wik, som finn at dei engelske informantane gjer fleire finittfeil enn dei tyske informantane. Det ser altså ut til at nokre av funna hos Janik samsvarar med Hagen (2001, 2005) sine antakingar og resultat og Wik (2014) sine resultat. Men det viktigaste funnet i Janik si undersøking er at dei polske innlærarane har større vanskar enn dei to andre gruppene med å skilja perfektum frå preteritum. I det polske språket finst det ikkje ein perfektumskategori. Dette er eit funn som føyer seg inn i ei rekkje studiar av norsk og engelsk innlærarspråk, som viser at førs-

tespråket kan påverka bruken av tempus i andrespråket, og at perfektums-kategorien representerer ei særskilt utfordring for enkelte førstespråksgrupper (Gujord 2013a, 2015, 2017). I ein svensk studie av Philipsson (2007) av innlæringa av interrogative setningar og verbmorfologi hos somaliske, persiske og irakisk-arabiske innlærarar, er det også observert at irakisk-arabiske informantar har fleire avvik av typen *du kan låser dörren nu* eller *alla hadde kom häm när stormen började*, som både Hagen (2005) og Wik (2014) vil rekna som finittmarkeringsfeil, samanlikna med dei to andre førstespråksgruppene (somalisk og persisk). Philipsson peikar på transfer som ei mogleg forklaringskjelde (2007:143).

Studien

Forskingsspørsmål

Hagen hevdar at meistring av finittkategorien er ein føresetnad for å kunna meistra alle delar av verbmorfologien (Hagen 2001, 2005). Han kan også visa til resultat, som han rett nok sjølv omtaler som «tentativt» (Hagen 2005:170), som tyder på at det er ein samanheng mellom tileigninga av finittheit og tileigninga av verbmorfologi i norsk som andrespråk. Eide (2008, 2009ab, 2012, 2015) sin teori om tempus legg grunnlag for å utforska denne samanhengen nærmare, noko Wik (2014) gjer i si mastergradsundersøking av finittfeil og tempusfeil. Wik finn at finittfeil utgjer størstedelen av dei verbmorfologiske feila, og samstundes at denne feiltypen er spesielt frekvent i tekstar skrivne av informantar med eit førstespråk utan morfologisk markert finittheit. Eg har vist til at dette mønsteret også dukkar opp i Janik (2010), og at funn frå Philipsson (2007) også tyder på at enkelte avvik som inneber brot på finittheit i svensk, førekjem hyppigare i enkelte førstespråksgrupper. Det ser altså ut til å teikna seg eit mønster: Finittmarkering på verb ser ut til å gi norskinnlærarar større utfordringar enn tempusmarkering på verb. Det kan tyda på at finittheit er vanskelegare å tileigna seg enn tempus, og at det vert tileigna seinare. Samstundes trer eit anna bilete fram dersom ein kontrollerer for førstespråksbakgrunn, som kan tyda på at finittmarkering ikkje er meir krevjande enn tempusmarkering generelt i norsk som andrespråk, men at å markera finittheit på verb først og fremst ei utfordring for innlærarar som ikkje har kjennskap til finittkategorien i førstespråket sitt. Studiane me har så langt på dette området, har stort sett granska språket til polske, tyske og engelske norskinnlærarar. Sjølv om det rett nok finst ein viss grad av typologisk variasjon mellom desse språka, særleg mellom polsk og dei to andre språka (tysk og engelsk),

er det problematisk å generalisera desse funna til populasjonen norskinnlærarar. Dessutan er det eit problem at verken Wik (2014) eller Janik (2010) byggjer sine analysar på inferensiell statistikk, (noko dei har til felles med mange andre andrespråksstudiar), og ein får vita etter måten lite om den individuelle variasjonen. Men desse masterstudiane, i denne samanhengen særleg Wik (2014), er verdifulle fordi dei viser korleis ein kan utforska den samanhengen mellom finittheit og tempus i norsk verbmorfologi, som forskarane har peika på (Hagen og Eide). Me treng altså fleire studiar av tileigninga av finitt- og tempusmorfologi basert på språket til norskinnlærarar med andre førstespråk enn polsk, tysk og engelsk, og me treng å sjå nærmare på førstespråket si rolle. Dessutan treng me altså å utføra analysar som kan seia noko om kor vidt funna kan generaliserast utover det konkrete datasettet. I denne undersøkinga vil eg gjera eit forsøk på dette. Basert på tidlegare innsikter og funn som er gjort greie for ovanfor, vil eg granska om eit liknande mønster trer fram i eit nytt datasett med ny og større typologisk spreing i førstespråksbakgrunnane, og som dessutan er ulike med omsyn til om finittdistinksjonen er uttrykt i førstespråket eller ikkje. I tillegg vil eg bruka statistiske analysar for å avgjera om observasjonane kan gjelda norskinnlærarar generelt, eller om dei kan ha oppstått ved ein slump.

Materialet består av 246 tekstar frå Norsk andrespråkskorpus – ASK som er skrivne av informantar med vietnamesisk (utan finittdistinksjon), albansk (med finittdistinksjon) og somali (med finittdistinksjon) som førstespråk. Eg formulerer tre forskingsspørsmål. Det første byggjer på Hagen ([2005] 2013:199–200), som peikar ut fire morfologiske feil som han meiner oppstår på bakgrunn av manglande identifikasjon av finittdistinksjonen. Hagen (2001) nemner også ein spesifikk type utelating av verb i setninga, kopulabortfall, som eit avvik som oppstår på bakgrunn av manglande identifikasjon av finittkategorien i norsk. Eg vil difor også inkludera tilfelle av manglande verb i setninga. Forskingsspørsmål 2 og 3 byggjer eksplisitt på Wik (2014) sine funn, som igjen er basert på Eide sitt tempus-system (jamfør tabell 1), og som legg grunnlag for å skilja mellom finittfeil og tempusfeil:

1. Korleis fordeler Hagen (2005) sine fire kategoriar av morfologiske feil (infinitiv for presens, presens for infinitiv, preteritum for infinitiv og preteritum for perfektum partisipp) og kopulabortfall seg i materialet?
2. Er avvika som svarar til finittfeil hos Wik (2014), fleire enn avvika som svarar til det Wik omtaler som tempusfeil?

3. Er avvika som svarar til finittfeil hos Wik (2014), fleire i tekstar skrivne av informantar utan ein finittheitsdistinksjon førstespråket (vietnamesisk) enn i tekstar skrivne av informantar som har ein finittheitsdistinksjon i førstespråket (somali og albansk)?

Data

Dataa er 246 tekstar som er skrivne som langsvarsoppgåver til *Språkprøven i norsk for vaksne innvandrarakar*, og er henta frå ASK-korpuset. Tekstane er skrivne av kandidatane med vietnamesisk ($N=74$), albansk ($N=84$) og somali ($N=88$) som førstespråk. Desse kandidatane er valde ut som informantar til denne undersøkinga fordi dei har ein førstespråksbakgrunn som skil seg mykje frå førstespråksbakgrunnane til informantane i studiane til Janik (2010) og Wik (2014) (tysk, engelsk og polsk), og fordi dei også er svært forskjellige frå kvarandre og frå norsk. Vietnamesisk er eit analytisk språk utan bøyingsmorfologi og finittdistinksjon, og er det språket som er mest ulikt både norsk og dei to andre førstespråka. Somali og albansk er like i at dei begge er syntetiske språk med ein rik verbmorfologi (inkludert finitt-distinksjon) og komplekse system for tempus- og aspektbøying. Somali og albansk tilhøyrer samstundes heilt ulike språkfamiliar. Somali er eit kusjittisk språk (undergruppe av afroasiatiske språk) og sjølv om albansk er eit indoeuropeisk språk slik norsk, engelsk, tysk og polsk, er språket eit særlege språk som utgjer ei eiga grein av den indoeuropeiske språkfamilien.

Alle tekstane er ein del av eit eksamenssvar som har fått vurderinga bestått⁵. I ASK finst det til saman 294 tekstar skrivne av informantar med ein av desse tre førstespråksbakgrunnane, men 48 av desse tekstane er ikkje tekne med i denne undersøkinga fordi dei er utelukkande haldne i eit notidig perspektiv. Desse tekstane er ikkje eigna som kjelder til innsikt i ein studie som ønskjer å granska ulike typar verbmorfologiske feil. Tekstar som er berre skrivne i eit perspektiv som krev bruk av presens, legg ikkje grunnlag for å skifte mellom ulike verbformer, og vil dermed ikkje kunna ha kontekstar for ulike typar feil bøying på verbet.

Analyseeiningane er alle verbfrasane i tekstane som har eit verb bøygd i presens eller preteritum i seg, alle verbfrasane der eit verb bøygd i presens eller preteritum manglar i høve til bokmålsnorma, og dei infinitivsfrasane som har eit verb bøygd i presens eller preteritum i seg.

Det første systematiseringsarbeidet

Analysen av verbfrasane skal leggja grunnlag for å undersøkje distribusjonen av ulike avvik ved verbbruken i dei til saman 246 tekstane. Bruken av verbformer i norsk er kontekstsensitiv (Hagen 1998: 85), og iden-

tifiseringa av avvik i bruken av verbformer må kvila på ein analyse av konteksten. Det første steget (1) i analysen er difor ei klassifisering av det temporale innhaldet i analyseiningane basert på konteksten setninga opptrer i, og språklege trekk i setninga, som til dømes nærværet av adverbial. Deretter (steg 2–3) registrerer eg om den temporale konteksten er markert grammatisk ved bøyning på verbet eller ikkje, og eventuelt kva for bøyingsform som opptrer i setninga. Til slutt (steg 4–5) klassifiserer eg analyseiningane i høve til korrektheit. Setningar med meir enn eitt verb bøygd i presens eller preteritum bryt også med målspråksnorma, men desse vert kategoriserte for seg sjølv under merkelappen «overmarkering» (steg 6).

Tabell 2: Oversyn over analysekategoriar i systematiseringa av dataa

Kategori	Moglege utfall av kategoriseringa > Subkategoriar
1. Kontekst	Infinitivskontekst
	Presenskontekst
	Preteritumskontekst
	Presens perfektums-kontekst
	Preteritum perfektums-kontekst
2. Grammatisk markering	Ja
	Nei
3. Bøyingsform	Presens
	Preteritum
	Presens perfektum
	Preteritum perfektum
4. Korrektheit	Korrekt
	Ukorrekt
	Verb utelate
5. Type avvik	Feil bøyning
	Manglande bøyning
6. Overmarkering	Fleire finitte verb i ei setning

Eit grunnleggande prinsipp som ligg under denne første kategoriseringa av kontekst, er at det skal vera mogleg å skilja mellom det konseptuelle nivået og det formelle nivået for å få eit breitt innblikk i dataa. Ein kategori som «kontekst» krev ei konseptuell tilnærming til analyseiningane fordi føremålet er å klassifisera setninga etter kva for temporalt innhald som vert uttrykt i setninga, uavhengig av kva for form som er til stades. Når ein kodar setningane i denne kategorien, er ein ikkje ute etter å få tak i forma på verbet, men å identifisera det temporale innhaldet. Dette er annleis med kategoriar som «bøyingsform» og «overmarkering», som krev ei formell tilnærming fordi ein er ute etter å finna verbforma i setninga. Tabell 3 illustrerer dette poenget. Kolonnane representerer kategoriseringa av dataa etter kontekst, og radene kategoriseringa av dataa etter form. Tabell 3 viser

kva for type førekomstar som finst i materialet, og talet i parentes indikerer kor mange førekomstar som finst av den aktuelle typen i materialet. Eksempla er tekne frå materialet.

Tabell 3: Førekomstane i dataa (246 tekstar)

	Infinitivskontekst	Kontekst for -fortid ⁶	Kontekst for +fortid	Presens perf.innhald	Preterit. per. innhald	
Verb i infinitiv	Som mange byer er det vanskelig for folk å <u>skaffe</u> seg bolig (?)	Når man velger bolig og bosted, <u>legge</u> man vekt på områdets miljø (115)	Hvis vi hadde noe problem med barneoppdragelse, vi gå til de og de <u>hjelpe</u> oss. (23)	Det er mange som er ikke fornøyd og tror det fordi de <u>forlate</u> de gode tredisjonelle tingen (1)	ingen belegg	139
Verb i presens	mennesker hadde ikke rett å gå på skole, å <u>finner</u> jobb, å snakke mårsmolsprok (56)	Jeg er en utlenning som kommer til Norge (5749)	Deretter <u>reiste</u> vi tog til Norge og det er best fordi.... (237)	Jeg <u>jobber</u> på NAMN sykehjem i nesten to år (18)	Jeg gleder meg å få stor trær i gården min slik jeg sette meg <u>under</u> det. Det <u>er</u> vekkert hvis det er blomster og busker i <u>hagen</u> min (1)	6061
Verb i preteritum	Det som man trenger å <u>visste</u> (9)	Jeg drømmer hver dag at barnet mitt, mannen min og jeg <u>skulle</u> kose oss etter jobben (125)	og de <u>snakket</u> Bergensk dialekten så jeg <u>kjønnte</u> ingenting (2662)	Jeg <u>tenkte</u> meg å bli sykepleier siden jeg var barn (52)	Jeg satt og så over vinduet med ei bok som jeg <u>lante</u> (18)	2866
Verb i presens perf.	ingen belegg	Statistikken viser at hvert sekund <u>har</u> ti personer <u>dødd</u> av røyking (13)	<u>jeg har</u> flyttet mange ganger da jeg bodde i sted (31)	Jeg så på nyhetene og begynte å gråte etter at jeg så mitt folk og hva har de opplevd (315)	Etterpå begynte vi å gå tilbake. På vei så vi mange dyr som jeg <u>har ikke sett</u> før (8)	367
Verb i pret. perf.	ingen belegg	ingen belegg	Jeg koste meg mer enn før der og <u>hadde</u> <u>vært</u> der i tre måneder (12)	En av noen opplevelsene som <u>jeg hadde</u> likt best var det jeg fødte mitt barn (1)	For <u>jeg hadde kommet</u> fra krigen som flyktning og hadde så mye ting i hjertet (50)	63
Verb utelate	ikkje undersøkt	Jeg synes at menn <u>best</u> å gjøre de jobbene som trenger krefter (50)	Om kvelden han <u>hjem</u> (11)	ingen belegg	ingen belegg	61
Partisipp	ikkje undersøkt	ingen belegg	Det bestått av forrederen og søsteren Thuy Kien (3)	ingen belegg	ingen belegg	3
	65	6052	2979	387	77	

Dei kvite felta indikerer at markeringa er i tråd med målspråket og dei lysaste gråe felta i tabellen indikerer at markeringa er ukorrekt («feil bøyingsform»). Felta som er fargelagde hakket gråare i øvste rad, er analyserte som «mangelande bøyning» fordi verbet i setninga ikkje er finittmarkert. Dei fire cellene omtrent i midten av første kolonne er dei tilfella der analyseininga har meir enn eitt verb bøygd i presens eller preteritum i seg («overmarkering»). Til slutt, felta i nest nedste rad inneheld setningar utan verb («verb utelate»). Dei mørkaste gråe felta heilt nedst i tabellen omfattar tilfelle i materialet der ei partisippform er nytta i staden for eit finittmarkert verb.

Krysstabellen gir oversikt over korleis avvik i materialet fordeler seg på Hagen (2005) sine fire morfologiske feil, og i tillegg dei tilfella der eit verb manglar (forskingsspørsmål 1). Basert på informasjonen i krysstabellen kan ein også laga to nye variablar som omfattar avvika Wik (2014) sorterer i finittfeil og tempusfeil (forskingsspørsmål 2 og 3). For å kunna samanlikna mine resultat med Wik sine er det nødvendig at kategoriseringa i denne studien, vert basert på dei same kriteria som i hennar arbeid (Wik 2014:40–44; Eide 2015:180). Eit sentralt grunnlag for Wik si kategorisering er Eide sitt tempusystem (jamfør tabell 1). I dette systemet vert det lagt til grunn at preteritum og perfektum partisipp deler trekket +fortid, men skil seg ved at preteritum, i motsetnad til perfektum partisipp, også er markert for finittheit (+finitt). Det same gjeld presens og infinitiv som deler trekket -fortid, men der det er berre presens som er finittmarkert (+finitt). Forveksling mellom presens og preteritum, til dømes i setninga *Min første jobb er lærer på et universitet i Matematisk* vil vera ein tempusfeil fordi det finitte verbet er markert for -fortid og ikkje +fortid. I setninga *den jenta kommet kjempet snill mot henne* gjeld avviket finittmarkeringa og ikkje tempusmarkering, fordi både preteritum *kom* og perfektum partisipp *kommet* markerer +fortid. Derimot er ikkje finittdistinksjonen i norsk markert på verbet i dette tilfelle. Vedlegg 1 gir ei detaljert oversikt over kategoriseringa av analyseiningane i dette materialet med døme og forklarande merknader¹⁰.

Statistisk analyse

Tala i tabell 3 kan ikkje leggja grunnlag for analysane. Dette er tal på gruppenivå basert på 246 tekstar frå korpuset. Sjølv om tekstar frå ASK med berre kontekstar for bruk av presens er haldne utanfor undersøkinga, er det framleis slik at talet på presenskontekstar er mykje større enn talet på dei tre andre konteksttypane (tabell 3). Denne variasjonen i type kontekst er eit resultat av at kandidatane har skrive tekstane som svar på 33 ulike oppgåveordlydar, som ber kandidatane skriva om svært ulike tema. Temaval har konsekvens for kva type temporal kontekst ein får i teksten, og difor

også kva for feiltypar som kan dukka opp¹¹. Dei fleste av kandidatane (12 stykk) har svart på ei oppgåve som ber dei skriva om planar for framtida. I dei aller fleste tilfella vil kandidatane i ein slik type oppgåve skriva i presens for å grammatikalisera referanse til framtida. Oppgåver som ber kandidaten om å skriva om noko som har hendt i fortida, vil ha andre temporale kontekstar i seg. Preteritum perfektum er ei mindre frekvent form, og heile 202 av 246 tekstar har ikkje kontekstar for bruk av forma.

I somme tilfelle vil gjennomsnittsverdiane presentert i resultatdelen bli testa statistisk for å undersøkje om resultatata berre gjeld for utvalet, eller om dei kan generaliserast utover det konkrete datasettet. Forskingsspørsmål 1 og 3 krev testar for uavhengige verdjar (verdiane som blir samanlikna kjem frå ulike informantar/tekstar) og eg vil ta i bruk *Kruskal-Wallis* først for å finna ut om det finst signifikante skilnader i materialet, og deretter bruka *Mann-Whitney U* som post-hoc test for å finna ut kva for ei av gruppene som skil seg signifikant frå kvarandre. For å kunna finna svar på forskningsspørsmål 2 treng eg å samanlikna kvar informant sine verdjar for finittfeil og tempusfeil med kvarandre. Verdiane som blir samanlikna, er slik ikkje uavhengige av kvarandre, fordi dei kjem frå same informant/tekst. Til dette føremålet vil eg difor bruka *Friedman test* for å undersøkje om det er signifikante skilnader mellom grupper i materialet og *Wilcoxon signed-rank test* som post-hoc test. Eg vil rapportera både *p*-verdien og effektstorleiken (*r*).

Resultat

Hagens fire morfologiske feil og verbutelating (forskingsspørsmål 1)

Tabell 4 gir eit oversyn over distribusjonen av dei fire morfologiske feila som Hagen (2005) meiner er relevant empiri for å utforska korleis meistring av finittkategorien påverkar tileigninga av verbmorfologien. I første omgang ser me på kor mange gonger dei ulike avvika dukkar opp i dei 246 tekstane (absolutte verdjar på gruppenivå). To av dei fenomena Hagen reknar som interessante, «preteritum for infinitiv» og «preteritum for perfektum partisipp», opptrer sjeldan i materialet. Dei 9 tilfella av førstnemnde avvik fordeler seg på 8 tekstar, dei 7 andre fordeler seg på 6 tekstar. Det er forvekslinga mellom presens og infinitiv som kan seiast å ha eit visst omfang i materialet (171 totalt), og bruken av ei infinitivsform i staden for ei presensform opptrer mykje oftare enn motsett forveksling (115 mot 56). Når det gjeld utelating av verb i setningane, skjer det langt oftare i setningar som krev presens, enn i setningar som krev bruk av preteritum (37 mot 11).

Tabell 4. Oversikt over absolutte førekomstar av Hagens fire morfologiske feil og verbutelating

Avvik	Førekomstar
Infinitiv for presens	115
Presens for infinitiv	56
Preteritum for infinitiv	9
Preteritum for perfektum partisipp	7
Verbutelating i kontekst for –fortid	37
Verbutelating i kontekst for +fortid	11

I analysen vidare skal eg konsentrera meg om presens/infinitiv-forvekslinga og den samla verbutelatinga. Me skal først sjå korleis desse avvika fordeler seg i materialet ved hjelp av gjennomsnittsverdiar og nokre spreingsmål.

Tabell 5. Oversikt over gjennomsnittlege verdiar over presens/infinitiv-forveksling og verbutelating

	Gjennomsnitt (abs.tal)	Standardavvik	Tekstar med feiltypen
Infinitiv for presens	0,5	0,9	66 av 246
Presens for infinitiv	0,2	0,7	29 av 246
Verbutelating	0,2	0,5	39 av 246

Tabell 5 viser at desse avvika ikkje opptrer ofte i dei til saman 246 tekstane, og at eit stort fleirtal av tekstane i materialet ikkje har slike feil. Den statistiske analysen viser at mengda «infinitiv for presens» skil seg signifikant frå mengda «presens for infinitiv» ($p = 0,001$), men at effektstorleiken er liten ($r = 0,2$). «Infinitiv for presens» skil seg også signifikant frå mengda verbutelating ($p < 0,000$), men effektstorleik er no middels ($r = 0,3$). Frekvenstabellen gir innsyn i den individuelle variasjonen, og kor ofte denne feiltypen opptrer i tekstar som har slike avvik (sjå tabell 6). Me ser at dei fleste tekstane med tilfelle av infinitiv-presens-forveksling gjer 1–2 slike feil, medan utelating av verb stort sett berre skjer éin gong per tekst. Det kjem tydeleg fram at desse avvika ikkje finst i stor utstrekning i dette materialet: 73 % av informantane (180 av 246) gjer ikkje infinitiv-for-presens-feil, 88 % av informantane (217 av 246) gjer ikkje presens-for-infinitiv-feil og 84 % av informantane (207 av 246) utelet ikkje verbet i setningane.

Tabell 6. Oversikt over kor ofte presens/infinitiv-forveksling og verbute-
lating opptrer i tekstar med slike feil

Kor ofte feiltypen finst i tekstane (abs. tal)	Tal på tekstar		
	Infinitiv for presens	Presens for infinitiv	Verbute- lating
0 førekomstar	180	217	207
1 førekomst	36	13	33
2 førekomstar	21	8	5
3 førekomstar	4	6	0
4 førekomstar	3	1	0
5 førekomstar	0	1	1
6 førekomstar	1	0	0
7 førekomstar	1	0	0
Totalt	246	246	246

Me skal sjå korleis desse tre avvikstypene fordeler seg på førstespråks-
gruppene. Me ser først på dei absolutte førekomstane (absolutte verdiar på
gruppenivå):

Tabell 7. Oversikt over absolutte førekomstar av presens/infinitiv-for-
veksling og verbute-
lating etter L1-bakgrunn

Avvik	L1	Absolutte førekomstar	Gjennomsnitt %	Tekstar med feiltypen
Infinitiv for presens	Vietnamesisk	21	0,3	15 av 74
	Albansk	37	0,4	21 av 84
	Somali	57	0,7	30 av 88
	115 i materialet totalt			
Presens for infinitiv	Vietnamesisk	42	0,6	22 av 74
	Albansk	13	0,2	6 av 84
	Somali	1	0,01	1 av 88
	56 i materialet totalt			
Verbute- lating	Vietnamesisk	21	0,3	19 av 74
	Albansk	12	0,1	10 av 84
	Somali	15	0,2	10 av 88
	48 i materialet totalt			

Tala i tabell 7 viser at dei vietnamesiske innlærarane skil seg frå dei to andre
førstespråksgruppene når det gjeld kva for feiltype som dukkar oftast opp.
For det første brukar dei vietnamesiske informantane presens oftare ukorrekt
i ein infinitivskontekst enn motsett. I dei to andre gruppene er det forveks-
ling andre vegen (infinitiv i ein presenskontekst) som utgjer størstedelen av
samanblandinga av desse to formene. Signifikansanalysane støttar også
dette. Dei viser *ikkje* signifikante skilnader mellom førstespråksgruppene
når det gjeld mengda «infinitiv for presens», men viser at dei vietnamesiske
informantane skil seg signifikant frå dei albanske ($p < 0,000$, middels

effektstorleik $r = 0,3$) og dei somaliske informantane ($p < 0,000$, middels effektstorleik $r = 0,4$) når det gjeld talet på «presens for infinitiv». For det andre førekjem verbutelating signifikant oftare hos dei vietnamesiske informantane samanlikna med dei albanske ($p < 0,021$, liten effektstorleik $r = 0,2$) og dei somaliske informantane ($p < 0,030$, liten effektstorleik $r = 0,2$).

Oppsummert viser analysen av dei verbmorfologiske feila Hagen rekna som knytte til finittkategorien, og verbutelating, ikkje har stor utstrekning i materialet: Avvika «preteritum for infinitiv» og «preteritum for presens perfektum» er marginale fenomen i dette materialet. Analysen viser også at avvikstypen «infinitiv for presens» skil seg signifikant ut frå dei andre avvikstypene granska i denne analysen ved å opptre hyppigare. Samstundes finn analysen ein effekt av førstespråksbakgrunn ved at tilfella av «presens for infinitiv» førekjem signifikant oftare i tekstane skrivne av dei vietnamesiske informantane, og ved at dei vietnamesiske informantane signifikant oftare enn dei andre utelet verbet heilt i setninga.

Finittfeil og tempusfeil (forskingsspørsmål 2 og 3)

Dei to siste forskingsspørsmåla relaterer seg til Wik sine to kategoriar av verbmorfologiske feil: finittfeil og tempusfeil. Desse analysane er baserte på ei antaking om at finittheit er vanskelegare å tileigna seg enn tempus, og at ein konsekvens av det vil vera at feil som inneber at verbet i ei setning ikkje er korrekt markert for finittheit (finittfeil), opptre hyppigare enn feil som skuldast at verbet ikkje er riktig bøygd i tempus i høve distinksjonen +/-fortid (tempusfeil) (jamfør Eide 2015, Wik 2014). Me ser først i tabell 8 på korleis dei til saman 728 feila i heile ASK-materialet (246 tekstar) fordelar seg på kategoriane finittfeil og tempusfeil med tilhøyrande underkategoriar. Dette er absolutte verdiane på gruppenivå. Me ser at innanfor kategorien «finittfeil» utgjer samanblandinga mellom presens og infinitiv mesteparten (71 %) av denne feiltypen (115+56 mot 70¹³). Informantane unnlèt å markere finittheit på verbet hovudsakleg fordi dei brukar eit verb i infinitiv i staden for eit verb i presens. Dette er i tråd med analysane av dei avvikstypene som Hagen vektlegg. I kategorien «tempusfeil» er det også ein type feil som dominerer, forvekslinga mellom presens og preteritum, og me ser at presens brukt feil i ein preteritumskontekst førekjem hyppigast (utgjer åleine 48,7 % av alle tempusfeila).

Talgrunnlaget for den statistiske analysen er gjennomsnittsverdiane i tabell 9. Dei gjennomsnittlege verdiane er rekna på eit utval av 193 tekstar, og ikkje alle 246 tekstane. Dei 193 er dei tekstane i materialet som har minst éin førekomst av dei to feiltypane.

Tabell 8. Oversikt over absolutte førekomstar av finittheitsfeil og tempusfeil

Kategori	Underkategori:	Inkludert i underkategorien ¹² :	Førekomstar:	
Finitffeil	Infinitiv for presens		115	
	Presens for infinitiv		56	
	Preteritum for perf. partisipp		6	
	Perf. partisipp for preteritum		3	
	Presens for presens perf.		18	
	Presens perf. for presens		13	
	Preteritum for preteritum perf.		18	
	Preteritums perf. for preteritum		12	
			<i>Finitffeil totalt:</i>	241
	Tempusfeil	Presens for preteritum	Presens for preteritum	237
		Presens perf. for preteritum	31	
		Presens perf. for preteritums perf.	8	
Preteritum for presens		Preteritum for presens	125	
		Preteritums perf. for presens perf.	1	
		Preteritum for presens perf.	52	
Infinitiv for preteritum			23	
Infinitiv for perf. partisipp			1	
Preteritum for infinitiv			9	
			<i>Tempusfeil totalt:</i>	487

Tabell 9. Fordeling av finittffeil og tempusfeil i eit utval på 193 tekstar

	Gjennomsnitt abs.tal	Gjennomsnitt %	Standardavvik	Tekstar med feiltypen
Finitffeil	1,2	36,6	36,3	123 av 193
Tempusfeil	2,5	63,4	36,3	163 av 193

Verdiane i tabell 9 viser at det er ein betydeleg skilnad mellom desse to feiltypane i motsett retning av forventinga i forskings spørsmål (2) om at det vil vera fleire finittffeil enn tempusfeil i tekstane. Tempusfeil førekjem oftare enn finittffeil (1,2 mot 2,5 eller 36,6 % mot 63,4 %). Standardavvika indikerer stor variasjon i materialet, og me treng meir informasjon om kva som skjuler seg bak verdiane i tabell 9. Frekvenstabell 10 viser kor ofte finittffeil og tempusfeil opptrer i dei 193 tekstane. Av tabellen kan me sjå at det er stor variasjon i tekstane med omsyn til talet på finittffeil og tempusfeil. Likevel støttar fordelinga av talet på tekstar mellom desse to feiltypane opp om tendensen i tabell 9: Medan det er 25 av 193 tekstar som har *meir enn 2 feil* av typen finittffeil, er det 61 av 193 tekstar som har *meir enn 2 feil* av typen tempusfeil. I tabell 10 ser me også at det er betydeleg fleire tekstar

Tabell 10. Fordeling av tekstar på finittfeil og tempusfeil i eit utval på 193 tekstar

Kor ofte feiltypane finst i tekstane (abs. tal)	Tal på tekstar	
	Finittfeil	Tempusfeil
0 førekomstar	70	30
1 førekomst	59	64
2 førekomstar	39	38
3 førekomstar	9	20
4 førekomstar	8	8
5 førekomstar	6	10
6 førekomstar	1	9
7 førekomstar	1	5
8 førekomstar		2
9 førekomstar		2
10 førekomstar		0
11 førekomstar		1
12 førekomstar		1
13 førekomstar		0
14 førekomstar		1
15 førekomstar		1
30 førekomstar		1
Totalt	193	193

med ingen finittfeil samanlikna med talet på tekstar med ingen tempusfeil (70 mot 30). Signifikanstestinga viser at skilnaden i gjennomsnittleg verdi for dei to feiltypane er svært høgt signifikant ($p < 0,000$) med ein middels effektstorleik ($r = 0,3$).

Det siste forskingsspørsmålet (3) gjeld moglege effektar av førstespråksbakgrunn, og om talet på finittfeil er høgare i tekstane skrivne av informantane med vietnamesisk som førstespråk samanlikna med tekstane skrivne av dei albanske og somaliske informantane. Tabell 11 gir oversikt over dei gjennomsnittlege verdiane i dei tre førstespråksgruppene. Eg gir ikkje spreingsmål fordi me allereie har dokumentert at variasjonen er stor.

Tabell 11. Gjennomsnittleg prosent finittfeil av samla tal på finittfeil etter førstespråk

S1	Gjennomsnitt %	N
vietnamesisk	42,4	61
albansk	33,1	59
somali	34,6	73

Me kan sjå at den gjennomsnittlege verdien for finittfeil er høgast i det vietnamesiske materialet (42,4 mot 33,1 og 34,6). Den statistiske analysen rapporterer at det er ein tendens til gjennomsnittsverdien (42,4) for finittfeil i tekstar skrivne av dei vietnamesiske informantane er signifikant forskjellig frå gjennomsnittsverdien i den albanske gruppa (33,1) ($p = 0,07$, liten effektstorleik $r = 0,1$) og mot den somaliske gruppa (34,6) ($p = 0,1$, liten effektstorleik $r = 0,1$). Sjølv om tendensen er svak, kan ein ikkje på grunnlag av denne analysen sjå vekk frå at førstespråket har ein effekt på type feil når me kategoriserer i finittfeil og tempusfeil.

Oppsummert viser analysen av verbmorfologiske avvik i ASK-materialet at avvik som tilsvarar dei avvika Wik (2014) kategoriserer som finittfeil, og som er operasjonalisert på grunnlag av Eides tempussystem, ikkje utgjer ein større del av dei verbmorfologiske feila enn feila som Wik kategoriserer som tempusfeil. Motsett av kva Wik finn, finn eg at tempusfeila førekjem langt hyppigare. I samsvar med Wik finn eg at finittfeil ser ut til å førekoma oftare i tekstane til dei innlærarane som knapt nok/ikkje har morfologisk markering av finittheit i førstespråket sitt (vietnamesiske informantar i min studie).

Oppsummering og diskusjon

Siktemålet med undersøkinga har vore å skaffa fram eit større empirisk grunnlag for å diskutera tileigninga av finittheits- og tempusdistinksjonar i norsk som andrespråk og å undersøkje moglege effektar av førstespråket. Bakgrunnen har vore Hagen (2001, 2005) og Eide (2008, 2009ab, 2012, 2015) sine antakingar om finittkategoriens særskilte posisjon i norsk språk, og betydninga av vellukka identifikasjon av finittdistinksjonen også for tileigninga og meistringa av verbmorfologi i norsk som andrespråk. Det finst eit par tidlegare studiar som har undersøkt verbmorfologiske avvik, og der dei undersøkte avvika bryt med kravet om alle setningar må ha eit finittmarkert verb (Hagen 2005 og Wik 2014). Av desse er Wik den eg har basert meg mest på, fordi ho systematisk undersøker skilnaden i bruk på det ho, basert på Eide sin teori om tempus, operasjonaliserer som finittfeil og tempusfeil. Eg har i tillegg vist til to andre studiar som finn liknande funn som Wik. Av desse to er særleg Janik (2010) relevant, som dokumenterer at finittfeil utgjer ein større del av tempusfeila, og informantane med engelsk som førstespråk gjer fleire finittfeil samanlikna med informantar med andre førstespråk (polsk og tysk hos Janik, tysk hos Wik). I analysen har eg også undersøkt distribusjonen av feila som Hagen (2005) reknar med har ein

samanheng med finittdistinksjonen i norsk, og som heng i hop med Hagens Finitthypotese. Finitthypotesen angår primært tilhøvet mellom finittfeil og inversjon, men denne prediksjonen er ikkje prøvd ut i denne undersøkinga.

Analysen av dei 246 tekstane viser (1) at forvekslinga mellom presens og infinitiv utgjer ein stor del av feil som gjeld finittmarkering på verb. Dette er ein type avvik som Hagen (2005) analyserer, som Wik (2014) reknar blant finittfeil, og som me finn informasjon om i Janik (2010). Analysen viser også ein svak effekt av førstespråksbakgrunn: Dei vietnamesiske informantane gjer (svakt) signifikant oftare feil av typen «presens for infinitiv» enn dei somaliske og albanske informantane. Dette samsvarar med Janik, som finn at akkurat denne typen feil opptre særleg i tekstane skrivne av dei engelske informantane. Analysen av fordelinga av feil på kategorien finittfeil og tempusfeil byggjer på dei same kriteria som Wik (2014). Resultata frå denne analysen viser at eg finn *motsett* mønster enn det Wik (2014) gjer (og Janik 2010): I mitt materiale er det tempusfeil, og ikkje finittfeil, som utgjer den største delen av dei verbmorfologiske avvika. Skilnaden er signifikant. Mine funn samsvarar derimot med Wik 2014 og Janik 2010 når det gjeld potensielle effektar av førstespråksbakgrunn: Det er ein statistisk tendens til at dei vietnamesiske informantane (utan finitt-distinksjon i førstespråket) gjer fleire finittfeil enn dei albanske og somaliske informantane (med finittdistinksjon i førstespråket). Basert på denne undersøkinga er det ikkje grunnlag for å hevda at finittmarkering på verb er ei større utfordring for norskinnlærarar enn tempusmarkering på verb, men det er grunnlag for å hevda at førstespråket ser ut til å påverka tileigninga av finittdistinksjonar i andrespråket.

Wik forklarar dominansen av finittfeil i hennar data ut frå ein tanke om at finitttheit er konseptuelt mindre fattbart enn tempus. Det er også i tråd med Eide sine idear om skilnaden mellom finittkatgorien og tempuskategorien (2015:182). Jamfør også følgjande sitat frå Hagen ([2001] 2013:192):

begrepet «finit verb» er en rimelig abstrakt, obskur og semantisk fullstendig intransparent struktur, noe som ut fra rent læringsfunksjonalistiske betraktninger skulle gjøre det vanskelig å lære. (Hagen [2001] 2013:192)

Frå resultata i denne undersøkinga kan ein ikkje slutta at finittdistinksjonar *ikkje* er krevjande å læra seg, men undersøkinga viser at det me reknar som tempusfeil i denne samanhengen, ikkje ser ut til å vera noko mindre krevjande, uavhengig om tempus skulle vera meir «fattbart» enn finitttheit,

eller at tempusdistinksjonane skulle ha ein klarare «semantisk base» (Eide 2015:182) enn finittdistinksjonen. Finittkategorien er ein abstrakt kategori som ikkje er særleg enkel å fatta verken for førstespråksbrukarar eller andrespråksbrukarar, men analysane av funksjon-form-forholda i innlærarspråk i studiar av norsk og engelsk innlærarspråk viser at enkelte skilnadar i tempus også er krevjande å tileigna seg (Gujord 2017). Mellom anna finn ein at skilnaden mellom presens perfektum og preteritum i aller høgaste grad er ei konseptuell utfordring, og det til trass for at slik samanblanding ikkje bryt regelen om at alle setningar skal ha eit finitt verb (ibid.). På punktet der det *er* samsvar mellom min studie og Wik (2014) og Janik (2010), det at enkelte informantgrupper har dei største vanskane med finittmarkeringa på verb, heng også saman med tidlegare forskning på verbkategorien. I motsetnad til tidlegare antakingar er det fleire studiar som viser at transfer også opererer innanfor det morfologiske området i språket, og fleire norske studiar finn at førstespråket i somme tilfelle påverkar korleis verbformer vert tileigna (Gujord 2017). På denne måten forsterkar Wik (2014), Janik (2010) og denne studien grunnlaget for å påstå at det finst L1-spesifikke trekk også i innlæringa av verbmorfologi i norsk som andrespråk.

Det er altså slik at det ikkje er samsvar på alle punkt mellom det eg finn, og det som me kan observera hos Wik (2014) og Janik (2010), og eg vil kort peika på moment som kan vera med å forklara denne diskrepansen. For det første kan ei kjelde til forklaring liggja i samansetjinga av førstespråksgruppene. Både Wik (2014) og Janik (2010) har tekstar skrivne av engelske informantar i materialet sitt, og i og med at dei bidreg mykje med finittfeil i form av «presens for infinitiv»-feil, kan det ikkje utelukkast at det har bidrege til at ein i desse studiane har funne eit høgare tal på finittfeil enn det eg har. Eit problem med denne forklaringa er likevel at også mitt materiale har tekstar frå ei førstespråksgruppe som også har større vanskar enn andre førstespråksgrupper med finittmarkeringa. Men ein vesentleg skilnad er at dei vietnamesiske informantane i min studie vert samanlikna med tekstar frå *to* førstespråksgrupper med finittdistinksjon i førstespråket. Eit anna moment som kan vera med å forklara kvifor eg ikkje finn same mønster som Wik (2014) og Janik (2010), kan liggja i ferdigheitsnivået til informantane. Både Wik og Janik granskar tekstar frå både Språkprøven og Bergenstesten, medan alle informantane i mi undersøking har skrivne sine tekstar som del av Språkprøven. Dersom det er slik at finittmarkering er vanskelegare å tileigna seg enn tempus, kunne ein forventa at tekstar skrivne av innlærarar som har kome lenger i innlæringa skal ha færre tempusfeil enn finittfeil, fordi tempus langt på veg allereie er tileigna. Ein kan altså ikkje utelukka at informantane mine, i motsetnad til informatantane i dei to

andre studiane, produserer fleire tempusfeil enn finittfeil fordi dei ikkje har nådd det nivået i norsk som halvparten av Wik og Janik sine informantar. Ei anna kjelde til forklaring av skilnaden mellom mine resultat og Wik (2014) kan liggja i sjølve datahandsaminga. Sjølv om eg har diskutert mi kategorisering med Wik sjølv, kan eg ikkje vera heilt sikker på at me har kategorisert alle førekomstane heilt likt, og det er mogleg at både Wik og mi kategorisering ikkje er i samsvar med Eide sitt tempusystem. Likeins vil prinsippa for tekstutveljing, dersom dei har vore ulike, kunna spela mykje inn på resultatata.

Denne undersøkinga har vore eit empirisk bidrag inn i diskusjonen om korleis finittheit- og tempusdistinksjonar vert tileigna i norsk som andrespråk, og om og korleis førstespråket påverkar denne tileigninga. Basert på denne undersøkinga meiner eg det er grunnlag for å stilla spørsmål om finittmarkering på verb er ei større utfordring enn tempusmarkering på verb. Eit viktig funn er også dei observerte transfereffektane. Både Wik (2014), Janik (2010) og denne studien viser at finittmarkering på verb er vanskelegare når innlæraren har eit førstespråk utan konsekvent morfologisk markert finittheit. Men diskrepansen mellom denne studien og Wik (2014) og Janik (2010) understrekar også behovet for fleire og nye studiar innanfor dette området. Den vidare utforskinga av finittheit- og tempusdistinksjonar i andrespråktileigning må byggja på studiar som nøye kontrollerer for ferdighetsnivå, og der aller helst innlærarar på ulike stadium i læringsprosessen vert samanlikna. Framtidige studiar bør også nøye kontrollera for førstespråksbakgrunn, og velja førstespråksbakgrunn strategisk med omsyn til kontrastive tilhøve mellom norsk og førstespråka når det gjeld om og korleis finittkategorien er uttrykt i førstespråket.

Noter

1. *Strukturfeil* står i motsetnad til *kategorifeil*, som Hagen ([2005] 2013:163) definerer som «feil som skyldes feilkategorisering av leksikalske enheter. Det foreligger en kategorifeil når ord tilskrives en kategori som i og for seg ikke er fremmed for mål-språket, men som er malplassert akkurat her».
2. Eide viser til personleg kommunikasjon med Hagen (2015:177).
3. Det er ikkje heilt samsvar mellom måten Hagen (2002) og *Norsk referansegrammatikk* handsamar imperativ. Hagens definisjon av finitt verbform utelukkar imperativforma fordi ho ikkje markerer tempus. I *Norsk referansegrammatikk* er imperativforma eksplisitt rekna opp blant dei finitte verbformene i norsk (Faarlund et al. 1997:468).
4. Wik omtaler slike feil som «finitthetsfeil». Eg kallar slike feil «finitfeil» i staden.

5. Delar av tekstane i ASK har vore vurderte på nytt i høve til nivå i Det felles europeiske rammeverket for språk (Utdanningsdirektoratet 2011) (Carlsen 2010). For mange av tekstane i ASK er det altså mogleg å søkja på nivå (A2-C1), og tekstar skrivne av vietnamesiske og somaliske kandidatar er blant dei som er blitt rammeverksplasserte. I denne undersøkinga vil eg ikkje ta i bruk nivåplasseringa som variabel. Ein av årsakene er at tekstane til dei albanske informantane ikkje er nivåplasserte. Dessutan har eg tidlegare undersøkt samanhengen mellom nivåplassering i høve til Rammeverket og bruken av tempus i ASK-tekstar på tekstane skrivne av somaliske og vietnamesiske testtakarar (Gujord 2013b). I denne undersøkinga fann eg at A2-tekstar og B1-tekstar i ASK *ikkje* skil seg systematisk frå kvarandre i tempusbruken utanom på eitt punkt: Tekstar som er plasserte på A2-nivå, har signifikant fleire tilfelle der tidsreferansen ikkje er markert på verbet enn B1-tekstar, det vil seia den typen feil som svarar til «manglande bøyning» og «verb utelate» i tabell 2.
6. Dette er ei svært enkel framstilling av funksjonsområdet til presens i norsk, men dette omfattar også dei funksjonane presens har utover det å uttrykkja referanse til notida, mellom anna framtidsreferanse og gjenteken tid.
7. Eg har ikkje kjennskap til det totale talet på kontekstar i tekstane som krev infinitiv. Dei infinitivkontekstane som er talte med her, er dei tilfella der ein infinitivkontekst har (ukorrekt) fått eit tempusbøyd verb i seg (det vil seia tilfella som er kategoriserte som «overmarkerte», jamfør tabell 2).
8. Denne oversikta fangar ikkje opp 7 tilfelle der ei preteritumsform står i staden for ei partisippform (*I båten hadde en dame viste oss hvor*), og eitt tilfelle av ei infinitivsform i staden for ei partisippform (*.og tror det er fordi de forlate de gode tre-disjonelle tingene*).
9. Av årsaker som er gjort greie for i fotnote 7, representerer ikkje dette talet det totale talet på kontekstar for bruk av infinitiv i tekstane. Dette talet seie noko om talet på infinitivkontekstar som er analyserte i denne undersøkinga.
10. Kategoriseringa av døma og forklaringane i Tabell 12 i vedlegg 1 har vore diskutert med Wik for å sikra at mi kategorisering byggjer på dei same kriteria, som ho har nytta i sin studie.
11. For meir om dette sjå Gujord (2013a:166-170).
12. Desse underkategoriane er ikkje eksplisitt nemnde i Wik (2014), men er etter mi forståing ein del av underkategoriane ho opererer med.
13. $6 + 3 + 18 + 13 + 18 + 12 = 70$
14. Wik 2014 reknar også med tre underkategoriar til under tempusfeil som ikkje er rekna opp i tabell 12, og dei er *presens for perf. partisipp*, *perf. partisipp for presens* og *perf. partisipp for infinitiv*. Med unntak av *perf. partisipp for presens*, som Wik fann eitt døme på i sine data (e-post kommunikasjon med Wik), finn verken Wik eller eg døme på at denne typen forvekslingar opptrer i tekstane. Desse tre underkategoriane er difor ikkje tekne med i analysen.
15. Tolkinga av denne førekomsten kan diskuteras. Grunnlaget for feilkategoriseringa mi er rekonstruksjonen *Det ville vært vakkert viss det var blomster og busker i hagen min*. Dette er også slik setninga er korrigert i korrektkorpuset i ASK.
16. Verbforma *forlate* i (s) står i staden for ein heil perfektumsfrase (*har forlatt*). Det vil seia at også dette tilfelle kvalifiserer som ein finittfeil, i tillegg som ein tempusfeil, fordi dei finittmarkerte hjelpeverbet *har* manglar i perfektumsfrasen. Igjen har eg i tråd med Wik (2014) registrert som ein tempusfeil. Men for analysen spelar dette ingen rolle fordi desse tilfella finst det berre eitt av i mitt materiale.

Litteraturliste

- Busterud, Guro 2014. *Anaforiske bindingskonstruksjoner i norsk som andrespråk*. (Doktoravhandling) Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet, NTNU.
- Carlsen, Cecilie 2010. Å knytte ASK til rammeverket – hvorfor og hvordan. I H. Johansen, A. Golden, J. E. Hagen og A.K. Helland (red.). *Systematisk, variert, men ikke tilfeldig*. Oslo: Novus, 133–147.
- Eide, Kristin Melum 2008. Finiteness in Norwegian, English, ... and Chinese? I T. A. Åfarli og F. Jin (red.). *Comparative Grammar and Language Acquisition in the Age of Globalization: Norwegian and Chinese*. Tapir: Trondheim, 39–64.
- Eide, Kristin Melum 2009a. Tense, finiteness and the survive principle: Temporal chains in a crash-proof grammar. I M. Putnam (red.). *Towards a derivational syntax: survive- minimalism. Linguistik Aktuell/Linguistic Today 144*, 91–132. Philadelphia: John Benjamins.
- Eide, Kristin Melum 2009b. Finiteness: The haves and the have-nots. I A. Alexiadou, J. Hankamer, T. McFadden, J. Nüger og F. Schäfer (red.). *Advances in comparative Germanic syntax. Linguistik Aktuell/Linguistic Today 141*, 357–390. Philadelphia: John Benjamins.
- Eide, Kristin Melum 2012. Om tempus og aspekt i norsk. I H. O. Enger, J. T. Faarlund og K. I. Vannebo (red.). *Grammatikk, bruk og norm*. Oslo: Novus, 57–78.
- Eide, Kristin Melum 2013. Finittkategoriens kritiske karakter i norsk som andrespråk 2001. Introduksjon ved Kristin Melum Eide. I M. Nordanger, S. Ragnhildstveit og A. Vikøy (red.). *Fra grammatikk til språkpolitikk. Utdrag fra Jon Erik Hagens forfatterskap*. Oslo: Novus forlag, 187–189.
- Eide, Kristin Melum 2015. Tilegnelse av verbale kategorier. I K. M. Eide (red.). *Norsk andrespråkssyntaks*. Oslo: Novus forlag, 135–195.
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie og Kjell Ivar Vannebo 1997. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gujord, Ann-Kristin H. 2013a. *Grammatical encoding of past time in L2 Norwegian. The roles of L1 influence and verb semantics*. (Doktoravhandling), Universitetet i Bergen. <http://bora.uib.no/handle/1956/6867>
- Gujord, Ann-Kristin H. 2013b. Tempus og rammeverksnivå. I C. Carlsen (red.). *Norsk Profil. Det felles europeiske rammeverket spesifisert for norsk. Et første steg*. Oslo: Novus Forlag, 73–106.
- Gujord, Ann-Kristin H. 2015. L2 acquisition of temporality: Findings from a corpus based study of the grammatical encoding of past time. *BeLLS 6*, 63–86. <https://bells.uib.no/bells/article/view/809>

- Gujord, Ann-Kristin H. 2017. The ‘perfect candidate’ for transfer: A discussion of L1 influence in L2 acquisition of tense-aspect morphology. I A. Golden, S. Jarvis og K. Tenfjord (red.). *Crosslinguistic influence and distinctive patterns of language learning. Findings and insights from a learner corpus*. Bristol: Multilingual Matters, 29–63.
- Golden Anne, Lise Iversen Kulbrandstad og Kari Tenfjord 2007. Norsk andrespråksforskning - utviklingslinjer fra 1980 til 2005. *Nordand* årg. 2 nr. 1, 5–41.
- Glahn, Ester, Gisela Håkansson, Bjørn Hammarberg, Anne Holmen, Anne Hvenekilde og Karen Lund 2001. Processability in Scandinavian Second Language Acquisition *Studies in second language acquisition* årg. 23 nr. 3, 389–416.
- Hagen, Jon Erik 2002. *Norsk grammatikk for andrespråkslærere*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hagen, Jon Erik [2001]2013. Finittkategoriens kritiske karakter i norsk som andrespråk. I M. Nordanger, S. Ragnhildstveit og A. Vikøy (red.). *Fra grammatikk til språkpolitikk. Utdrag fra Jon Erik Hagens forfatterskap*. Oslo: Novus forlag, 187–201.
- Hagen, Jon Erik [2005]2013. Refleksjoner gjennom andrespråksprismet. I M. Nordanger, S. Ragnhildstveit og A. Vikøy (red.). *Fra grammatikk til språkpolitikk. Utdrag fra Jon Erik Hagens forfatterskap*. Oslo: Novus forlag, 156–174.
- Håkansson, Gisela 2001. Tense morphology and verb-second in Swedish L1 children, L2 children and children with SLI. *Bilingualism: Language and Cognition* årg. 4 nr. 1, 85–99.
- Janik, Marta 2010. *En polakk i norsk fortid. Om feil gjort av polskspråklige norskinnlærere i bruk av perfektum og preteritum*. (Masteravhandling), Adam Mickiewicza Universitet, Polen.
- Philipsson, Anders 2007. *Interrogative clauses and verb morphology in L2 Swedish: Theoretical interpretations of grammatical development and effects of different elicitation techniques*. Doktoravhandling ved Stockholms universitet.
- Selven, Jeanette 2014. *Finittmarkering og inversjon i norsk som andrespråk: En studie av tyske, engelske, russiske og vietnamesiske andrespråkstilegnere*. (Masteroppgave), Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU.
- Tenfjord, Kari 1997. *Å ha en fortid på vietnamesisk. En kasusstudie av fire vietnamesiske språkinnlæreres utvikling av grammatisk fortidsreferanse og perfektum*. (Doktoravhandling), Universitetet i Bergen.

Utdanningsdirektoratet 2011. *Det felles europeiske rammeverket for språk: læring, undervisning, vurdering*. Oslo: Utdanningsdirektoratet.
 Wik, Marte Aakre 2014. *Om tempus og finitteth i norsk som andrespråk*. (Masteravhandling), Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet, NTNU.

Vedlegg

Tabell 12 under gir ei oversikt over kategoriseringa av feiltypar i finittfeil og tempusfeil med tilhøyrande undertypar med døme frå materialet og forklarande merknadar.

Tabell 12. Oversikt over kategorisering av feiltypar basert på Wik (2014)

FINITTFEIL	Døme	Forklaring
Infinitiv for presens	a) <i>Når man velger bolig og bosted, legge man vekt på områdets miljø</i>	Dette er ein finittfeil fordi verbfrasen i setninga ikkje er markert for finitteth, men berre for tempus (-fortid).
Presens for infinitiv	b) <i>... mennesker hadde ikke rett å gå på skole, å finner jobb, å snakke mårsmolsprok</i>	Dette er ein finittfeil fordi verbfrasen i setninga bryt med prinsippet om at berre eit av verbet i setninga skal vera markert for finitt. Denne feilen involverer ikkje tempus fordi *å finner , på same måte som å <i>finne</i> , er markert i tråd med tidsreferansen -fortid.
	c) <i>Jeg kan går til Rema 1000 i fem minutter</i>	Dette er ein finittfeil av same årsak som i (b). Skilnaden er at ein i dette tilfelle har med ein modalverbfrase å gjera.
Preteritum for perf. partisipp	d) <i>Jeg har opplevde at vennskapet er den beste måte å kontakte folk</i> e) <i>Jeg hadde vært i STED et år, og hadde ikke fikk</i>	(d) og (e) er begge døme på finittfeil av same årsak som i (c): Fordi perfektum partisipp (-finit) er bytt ut med ei finittmarkert preteritumsform, får ein to finittmarkerte verb i verbfrasen. Dette kan ikkje vera tempusfeil fordi <i>har</i> og <i>hadde</i> er riktig markerte for tempus.
Perf. partisipp for preteritum	f) <i>Den jenta kommet kjempet snill mot henne</i>	(f) er ein finittfeil som kan minna om (a) i den forstand at finittheitsmarkeringa manglar i setninga (<i>kommet</i> er -finit). Tempus er riktig fordi perfektum partisipp forma i setninga uttrykkjer +fortid på same måte som <i>kom</i> ville ha gjort.
Presens for presens perf.	g) <i>Jeg jobber på NAMN sykehjem i neste to år.</i>	Eg reknar også samanblandinga av presens og presens perfektum for finittfeil.
Presens perf. for presens	h) <i>Statistikken viser at hvert sekund har ti personer dødd av røyking.</i>	(h) er i prinsippet same sak som (g). Skilnaden er at målspråksnorma i dette tilfelle krev ei presensform, og ikkje ei perfektumsform.
Preteritum for preteritums perf.	i) <i>Men de var ikke klar på grunn av at de ikke pakket sakene deres.</i>	Eg reknar også samanblandinga av preteritum og preteritums perfektum for finittfeil.
Preteritums perf. for preteritum	j) <i>Jeg koste meg mer enn før der og hadde vært der i tre måneder.</i>	(j) er i prinsippet same sak som (i). Skilnaden er at målspråksnorma i dette tilfelle krev ei preteritum perfektumsform, og ikkje ei preteritumsform.

TEMPUSFEIL ¹⁴	Dome	Forklaring
Presens for preteritum	k) <i>når jeg kom til Fornebu, må jeg sitte der og vente på ham</i>	Presensforma <i>må</i> i (k) er +finit. Dette avviker må derfor klassifiserast som ein tempusfeil fordi tidsreferansen er +fortid, og <i>må</i> uttrykkjer -fortid.
	l) <i>Jeg har flyttet mange ganger da jeg bodde i STED</i>	I perfektumsfrasen i (l) er <i>flyttet</i> korrekt i forhold til verbet føre, men <i>har</i> , på same måte som <i>må</i> i (k), uttrykkjer -fortid i ein kontekst der tidsreferansen er +fortid.
	m) <i>Han visste ikke hva han skulle si til ham fordi han har vært ute med sine venner</i>	(m) er i prinsippet same sak som (l). Skilnaden er at målspråksnorma i dette tilfelle krev ei preteritums perfektumsform, og ikkje ei presens perfektumsform.
	n) <i>Det er vakkert hvis det er blomster og busker i hagen min</i> ¹⁵	I (n) krev målspråksnorma <i>ville vært</i> , altså eit verb markert for +fortid og ikkje -fortid slik som <i>er</i> uttrykkjer.
Preteritum for presens	o) <i>Jeg har fått mange norske venner og av og til gikk jeg på besøk til dem..</i>	I (o) er tidsreferansen -fortid, men <i>gikk</i> uttrykkjer +fortid. Dette er då ein tempusfeil og ikkje ein finittfeil fordi presens <i>går</i> og preteritum <i>gikk</i> markerer begge +finit.
	p) <i>En av opplevelsene som jeg hadde likt best var da jeg fødte mitt barn</i>	(p) er i prinsippet same sak som i (o). Skilnaden er at ei preteritums perfektumsform står i staden for ei presens perfektumsform, men forvekslinga mellom preteritum <i>hadde</i> og presens <i>har</i> på plassen for hjelpeverbet er av same type tempusfeil som i (o).
	q) <i>Jeg tenkte meg å bli sykepleier siden jeg var barn</i>	I (q) har me også tempusfeil fordi ei form markert for +fortid (<i>tenkte</i>) står i staden for ei form som markerer -fortid.
Infinitiv for preteritum	r) <i>Først gang kom jeg til Norge lengte jeg mye</i>	I (r) markerer <i>lengte</i> -fortid i ein kontekst der tidsreferansen er +fortid.
Infinitiv for perf.partisipp	s) <i>...og tror det er fordi de forlate de gode tredisjonelle tingene</i>	I (s) markerer <i>forlate</i> -fortid i ein kontekst der tidsreferansen er +fortid ¹⁶ .
Preteritum for infinitiv	t) <i>En glede kommer fra inside som teller mest, for eks. fikk barn (ASK retter til å få)</i>	I (t) markerer <i>fikk</i> +fortid i ein kontekst der tidsreferansen er -fortid.

Abstract

Finiteness and tense distinctions in Norwegian second language learning

The study presented in this paper departs from earlier predictions about the role of finiteness in Norwegian second language learning (Hagen 2001, 2005; Eide 2008, 2009ab, 2012, 2015) as well as previous findings indicating that finiteness marking is more challenging to learn than tense marking. These previous studies furthermore suggest that learners without finiteness marking on the verb in their L1 have more difficulties in acquiring finiteness in Norwegian than learners familiar with finiteness distinctions from their L1. In the present study, 246 learners' (from three different L1 groups) use of verb morphology in written texts, extracted from a

Norwegian learner corpus (ASK), is analysed in light of the predictions concerning the relation between finite marking and tense marking, and previous findings. Contrary to earlier studies, the learners in the present study do not seem to have more problems with finiteness marking than tense marking in Norwegian. The analyses show that errors related to tense are significantly more frequent in the texts than errors related to finiteness. Furthermore, and in line with earlier findings, the analyses also reveal an L1 effect: Learners without finiteness in their L1 (Vietnamese) have more finiteness errors compared to learners with finiteness marking in the L1 (Albanian and Somali).

Key words: *finiteness; tense; transfer; ASK corpus*

Bidragstere

Bård Uri Jensen er høgskolelektor i norsk ved Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap, Institutt for humanistiske fag, Høgskolen i Innlandet. Kontaktadresse: bard.jensen@inn.no

Guri Bordal Steien er førsteamanuensis i norsk ved Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap, Institutt for humanistiske fag, Høgskolen i Innlandet. Kontaktadresse: guri.steien@inn.no

Nina Schjetne er PhD-stipendiat i norsk som andrespråk ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen. Kontaktadresse: Nina.Schjetne@uib.no

Inger Martine Mosfjeld er høgskolelektor i norsk ved Avdeling for lærerutdanning, Høgskolen i Østfold. Kontaktadresse: inger.m.mosfjeld@hiof.no

Ann-Kristin Helland Gujord er førsteamanuensis i norsk som andrespråk ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen. Kontaktadresse: Ann-Kristin.Gujord@uib.no